

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

3

marec 1997

NEKATERIM LJUDEM

SE ZDIJO

VRHOVI GORA,

GLOBINA JAM,

HITROST BRZIC

IN

MODRINA NEBA

NEKO
RISTNI

VAM?

Grif

za raziskovalce nekoristnega sveta

Naročila in informacije:
Grif, Komenskega 11, Ljubljana
tel.: 061 / 314 946

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1997

3

letnik XCVII

izhaja od leta 1895

vsebina

	Ko je gora hotela in ko ni hotela	98
Marjan Raztresen	Križišče GRS	99
Davorka Lamut	Odpelji me, dragi	101
Viki Grošelj	Antarktika ima slovenski pečat	102
	Gorski vodnik = varnost v gorah	107
	Poveličani najvišji tisočak na krasu	108
Dušan Jelinčič	Alpinistično zgodovinska saga o Trstu	110
Neva Mužič	Steber — arhiviran gorniški podvig	112
Marjan Raztresen	Slovenec — junak ledenega stolpa	114
Mirko Kunšič	Znana imena v gorskih smučinah	116
Dušan Jelinčič	Gorski boji zoper strah pred svobodo	118
Dušan Vodeb	Dvakrat ustanovljeni AO	120
Jaka Čop, Janez Bizjak	Trenta in Soča	122
Pierre Bintz	Kdo so bili prvi prebivalci Alp	126
Zvonko Čemažar	Spomin na planinko	127
Erna Meško	Na pragu	128
	Odmevi	129
	Iz planinske literature	133
	Društvene novice	138

Slika na naslovni strani: **Pot na Slovenski vrh na Antarktiki, zadaj Mount Vinson**

Foto: Dia studio Klemenc

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfređa, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelín. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-šifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1997 znaša 2500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1997, posamezna številka stane 250 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

KO JE GORA HOTELA IN KO NI HOTELA

Ljudje, ki imajo v slovenski planinski organizaciji na skrbi varno planinarjenje, so konec lanskega leta začeli biti plat zvona: toliko nesreč že davno ni bilo v vrstah slovenskih gornikov, kot jih je bilo lani. Sprva so kronisti teh dogajanj iskali vzroke za tako številne nesreče v številnejših obiskih v gorah, potem v varljivem vremenu, ki je premalo večše planince speljalo na nevarne poti, nato v preceenjanju sposobnosti nekaterih planincev, ki so si sicer nabavili ustrezno opremo, bili pa so vsestransko premalo pripravljeni na gorsko naravo, ker je pač niso dovolj poznali. Ko so izčrpali malone vse možnosti za vzroke teh nesreč, so jih začeli preprosto le naštevati in opisovati: nihče namreč ni znal pojasniti, zakaj se je število nesreč nenadoma tako zelo povečalo.

Iz dnevnega časopisja smo povzeli nekatera poročila, natisnjena tiste dni po nesrečah, iz katerih je vsaj deloma mogoče razbrati vzroke in posledice.

ALPINISTIČNA SREČA V NESREČI

»Na poledenelih visokogorskih stezah, v stenah in grapah so se tudi ta konec tedna dogajale drame, ki se prav zaradi pravočasnega posredovanja gorskih reševalcev niso končale tragično, « je bilo napisano lanski drugi februarjski konec tedna. »V soboto sta si pilota letalske enote Ministrstva za notranje zadeve **Miloš Kokotovič** in **Rajko Špitaler** med reševanjem s helikopterjem v grapi med Travnikom in Šitami skozi mrak pomagala z reflektorjem. Mehanik **Franc Žagar** je z jeklenico spuščal v previsno grapo rateškega reševalca, ki si je na plezalni pas vsakič zapel po enega alpinističnega pripravnika AO Novo mesto. Popoldne okrog 14. ure se je namreč enemu od njih zlomil prednji del dereze in zdrsnil je v globino. Napredovanje je bilo ustavljeno, ker je bilo tveganje preveliko. Zato sta začela 25-letni **Pavle Radoš** in 20-letni **Andrej Markovič** klicati po pomoč.

Imela sta izredno srečo, saj ju je slišal rateški reševalec **Jure Jeršin**, ki je sestopal s Kotovega sedla. Ob 14.20 je za to, kar se je zgodilo navezi, zvedel tudi načelnik Postaje GRS Rateče **Samo Cuznar**. Voznik teptalca žičnic Kranjska Gora **Miro Košir** je devet reševalcev z opremo odpeljal v Tamar in dva sta se takoj odpravila proti grapi. Ker sta alpinista obtičala 400 metrov pod vrhom in bi klasično reševanje trajalo predolgo, so zaprosili za posredovanje pilote letalske policijske enote. Ob 17.15 sta bila pilota v Tamarju, so dramatičnih 45 minutah pa je bilo reševanje končano. Klasično reševanje bi najverjetneje trajalo še ves naslednji dan in morda deset reševalcev, kolikor jih je prišlo v Tamar, niti ne bi bilo kos sedanjim vremenskim razmeram. Pilota sta opravila res zahtevno stensko reševanje in mladima alpinistoma zagotovo prihranila kakšno omrzlino, ki bi jo lahko dobila, če bi nemočna 98 400 metrov pod vrhom čakala na reševalce.

Le nekaj dni prej, 8. februarja lani, sta se med srečneže vpisala tudi mlada plezalca alpinističnega kluba Vertikala, študenta **Igor Kopše** in **Džoni Kočivnik**, ki sta se 250-metrške, s peto težavnostno stopnjo ovrednotene zimske smeri v Prednji glavi Prisanka lotila še le ob 10. uri, čeprav v plezalnem priročniku piše, da jo je mogoče preplezati v 11 urah, dneva pa je februarja konec že ob petih popoldne. Pod steno sta pustila opremo za bivačenje in čelne svetilke. Ker ju do osmih zvečer ni bilo nazaj v Mihov dom, je šel rateški reševalec **Iztok Butinar** gledat, kje sta, in osem gorskih reševalcev Postaje GRS Kranjska Gora je ponoči odšlo do izstopa iz plezalne smeri. Tam so našli premražena plezalca, ki sta si v sneženje in meglo upala brez svetilk in vsega drugega potrebnega. Ob siju bakel so ju gorski reševalci pospremili do Koče na Gozdu, kjer so bili ob treh jutraj.

Isti dan se je alpinistu kluba iz Nove Gorice **Samu Miloniču** med plezanjem čez enega od slapov pod planino Zapotok odlomil kos ledu. Pri padcu si je zlomil gleženj. Soplezalec, ki ga je varoval, mu je pomagal in sta sama do mraka preplezala 300-metrsko smer. Potem ko je kolego za silo oskrbel, je nepoškodovani odhitel v dolino. Načelnik Postaje GRS Bovec **Iztok Mlekuž** je za nesrečo izvedel ob 20.30. Še s štirimi reševalci so opolnoči z opremo prišli do ranjenega in ga oskrbeli. Toda ker je tamkajšnji teren izredno zahteven, so se odločili poklicati še sedem reševalcev in skupaj s Samom prebivakirati presneto mrzlo noč. Po jutranjem 200-metrskem spustu so ranjenega odpeljali do izvira Soče, od tam pa v novogoriško bolnišnico.

S PADALOM V SMRT

Do sredine lanskega leta je bilo med Slovenci devet smrtnih žrtev, ko so jadralni padalci iz različnih vzrokov treščili med skale. Prva žrtev je bil leta 1989 **Marko Ažman**, ki je želel poleteti v južnoameriških Andih, zadnji jadralni padalec pa se je smrtno ponesrečil lanskega 25. maja na pobočjih Mangarta in pred tem lanskega 7. maja na pobočju Storžiča.

Tisto soboto, 25. maja, se je skupina izletnikov iz Mežice v Bevcu dogovorila, da bi jih usposobljeni letalci s padali-tandemi popeljali z Mangartskega sedla do Loga pod Mangartom. Pet poletov so uspešno in brez vsakršnih težav opravili že v dopoldanskem času, preostale pa so nameravali popoldne. Štirje od teh popoldanskih poletov so se končali srečno, zadnja pa sta poletela **Boštjan S.** iz Mežice in pilot **Saša K.** Že takoj po vzletu se je zapletlo, pilot je pristal, gorski reševalci so Boštjana S. na kraju pristanka našli mrtvega, Saša K. pa so hudo poškodovanega odpeljali v šempetrsko bolnišnico.

Le dober teden dni pozneje, 8. junija, se je 46-letnemu **Cirilu Merčunu** iz Črnuč pri Ljubljani odlomila skala, ko

je iskal pot čez skalno brezpotje levo od Rezarjeve grape na severni strani 2060 metrov visoke Begunjsčice. 120-metrskega padca ni preživel.

Tržiški gorski reševalci so bili o nesreči obveščeni ta dan ob 10.30. »Sedem nas je z vso potrebno opremo takoj odšlo na Ljubelj in od tam proti mestu nesreče.« je pripovedoval gorski reševalec — letalec in član Gorske policijske enote **Robert Kralj**. »Žal planincu ni mogel nihče več pomagati. Na Begunjsčico sta odšla skupaj s prijateljico, ki je hodila za njim. Ko sta zapustila melišče, sta v skalnem brezpotju nadaljevala proti grebenu. 200 višinskih metrov pod vrhom je prišlo do padca.«

Isto sobotno popoldne sta pilota helikopterja Letalske policijske enote **Miloš Kokotovič** in **Marjan Klajnšček** skupaj z dežurnim zdravnikom Postaje GRS Radovljica **dr. Vladom Jurekovičem** pristala pod Konjskim sedlom nad Vodnikovim domom in pomagala v helikopter ranjenima 45-letni **Tatjani Lovšin** iz Ljubljane in tri leta starejšemu **Milošu Skomini** iz Nove Gorice. Ljubljancanki je pri prečenju snežišča pod Konjskim sedlom zdrsnilo, Novogoričan pa jo je skušal ujeti. Zdrsela sta oba. Eden od planincev je odhitel do Triglavskega doma na Kredarici, dežurni meteorolog je začel ob 13.38 po radijski zvezi iskati gorske reševalce iz Bohinja, ponesrečencema pa so nato pomagali reševalci iz helikopterja in ju odpeljali v jeseniško bolnišnico.

NESREČNI ČEŠKI GORNIKI

Pilota Letalske policijske enote sta v ponedeljek, 24. junija lani, s helikopterjem na streho jeseniške bolnišnice

ce pripeljala hudo ranjeno 61-letno češko državljanko **Suzano Kašparovo**. Bila je v skupini rojakov, ki so se iz Vrat namenili proti Kredarici. Po treh urah vzpona po zavarovani poti sta se s prijateljico obrnili. Med sestopom po Tominškovi poti je Čehinji okrog 16. ure zdrsnilo in se je po stometrskem kotaljenju hudo ranjena ustavila za enim od dreves.

Mojstranski gorski reševalci so pol ure po nesreči izvedeli, da naj bi do še ene nesreče z zlomom noge prišlo na poti čez Prag. Šest reševalcev z vso opremo je odhitelo tja, vendar ponesrečene niso našli. Vrnili so se in odšli še na Tominškovo pot, kjer so našli Čehinjo. »Bila je hudo ranjena po glavi, imela je odprte zlome nog, zato smo takoj začeli nuditi prvo pomoč.« je pripovedoval načelnik Postaje GRS Mojstrana **Janez Brojan**. »Ker pa velja dogovor, da mora biti pri takem reševanju zraven tudi zdravnik — gorski reševalec, sem ga začel iskati. Po dobre pol ure telefoniranja je devet klicev izzvenelo v prazno. Na srečo sem odkril **dr. Mirana Remsa**, ki sta nam ga pripeljala pilota.«

Hudo ranjeno Čehinjo so okrog 19. ure na strehi jeseniške bolnišnice vzeli v oskrbo dežurni zdravniki iz ekipe tamkajšnje urgentne službe.

»Samo 43-letni **Josef Hruška** iz Češke ve, kako je izgubljal in izgubil bitko za sinovo življenje,« začelja pripoved o gorski nesreči reporter Dela in Slovenskih novic **Mirko Kunšič**. Zadnjo lansko junijsko soboto zjutraj sta s 16-letnim Josefom pomahala ženi in mami, ki je ostala v Vratih. Ovešena z vso opremo za plezanje v Severni triglavski steni sta odšla pod 1200 metrov visoko alpinistično zahtevno (V+) smer, ki sta jo pred

namesto komentarja

KRIŽIŠČE GRS

Nekateri vedo in nekateri ne vedo, nekateri se pretvarjajo, kakor da ne vedo, in drugi si zatiskajo oči, da ne bi videli, kar seveda natančno vidijo: Planinska zveza Slovenije spreminja svojo podobo.

Na eni strani se vključuje med planinske organizacije alpskih držav in dežel, na drugi strani še ne ve natančno (ali pa se nekateri njeni deli pretvarjajo, da ne vedo), kako naj bi se obnašala, da se ne bi zamerila niti tradicionalistom, ki, poštene, kot so, v organizaciji ne vidijo skoraj nič drugega kot hojo po gorah, nadelavo planinskih poti in graditev planinskih postojank, niti »modernistom«, ki hočejo biti svetovljani po sili in prisegajo na poslovnost, vključevanje v mednarodne tokove in marketing za vsako ceno.

V uredništvu Planinskega vestnika smo sprejeli klic na pomoč: ali veste, da se Gorska reševalna služba seli iz Planinske zveze Slovenije, saj PZS ni več v njenih oznakah, ampak je v spodnjem delu okrogle-

ga znaka, ki oklepa rdeči križ in belo planiko, pod zgornjim obodom z napisom »Gorska reševalna služba« namesto črk »PZS« beseda »Slovenije«?

To je komajda kdo opazil, saj si znak poleg gorskih reševalcev nemara zapomnijo le tisti, ki potrebujejo njihovo pomoč in so prisiljeni dalj časa gledati vanj, ko se nad njimi sklanja postava s takšnim emblemom na vetrovki. Za to komajda vedo celo člani nekaterih postaj GRS, ki se »s politiko« ne ukvarjajo, ker so se v organizaciji GRS sklenili udeleževati izključno iz človekoljubnih nagibov.

Vendar se spreminjajo oznake in pravilnik GRS. Za GRS se namreč poleg Planinske zveze Slovenije zadnji čas zanimata še policija in vojska in nemara še kdo, za katerega še ne vemo: policija ji že dolgo nudi helikopterske storitve, vojska ji je zadnji čas dala terenske avtomobile, radijske postaje in morda še kaj.

Ta trenutke ne more še nihče natančno povedati, kam gre slovenska Gorska reševalna služba (in morda še katera od komisij, ki so zdaj še dokaj trdno pod okriljem Planinske zveze Slovenije). V najbližji prihodnosti bomo zvedeli za društvene preobrazbe, ki so posledica družbenih sprememb v državi, in o podrobnostih seveda natančno poročali.

Marjan Raztresen

67 leti prvič plezala **Milan Gostiša** in **Pavla Jesih** kar štiri dni, od 9. do 13. avgusta. Krstila sta jo za Skalaško smer. Kasnejši ponavljalci so jo zmogli tudi v manj kot šestih urah.

»Vreme je bilo sicer spremenljivo, toda še vedno ne tako slabo, da bi se naveza morala obrniti,« je dejal Janez Brojan, ki je tisto nedeljo pod večer v helikopter Letalske enote policije pomagal vidno prizadetemu očetu in ki je pomagal vanj naložiti tudi njegovega mrtvega sina, ki je po mnenju zdravnika umrl zaradi izčrpanosti in podhladitve. »Plezalca sta imela vso potrebno opremo in vedela sta, kam gresta.«

Napovedana sprememba vremena naj bi češko navezo ujela še pred nočjo nekje pod izstopom iz smeri, nemara pa celo v najtežavnejšem delu, imenovanem Ladja. Odločiti sta se morala za bivakiranje. Ponoči so iz rahlega dežja nastale plohe in iz teh nevihte. Lilo in treskalo je kot na sodni dan. Za oba se je začel boj za preživetje.

Po res grozni noči je oče priplezal do roba triglavske stene in iz nje potegnil še sina. V megli sta začela iskati pot proti Doliču. Sin je omagal 50 metrov pod njo in 10 minut od kočice na Doliču. Oče je naredil vse, da bi ga ohranil pri življenju. Toda ko je hitel po pomoč, v gosti megli ni našel kočice na Doliču. V eni uri je prišel do Vodnikovih koč in tam prosil za pomoč.

Iz Aljažvega doma v Vratih je načelnik Postaje GRS Mojstrana v nedeljo dopoldne dobil sporočilo, da je žena oziroma mati Hruška zaskrbljena, ker se oba Josefa še nista vrnila, okoli polднеva pa je ta dan sprožil reševalno akcijo. Devet gorskih reševalcev je v več skupinah odšlo pod steno, medtem pa so iz kočice Planika pod Triglavom sporočili v Vrata, da se je v Vodnikovi koči ustavil Čeh, ki je povedal, da se vrača k sinu pod Doličem. Gorski reševalci so se odločili, da bi bilo najbolj učinkovito reševanje s helikopterjem.

REŠEVALCI NA GORI, PLANINKA PA DOMA

Dne 21. julija je tik pod vrhom Kokrskega sedla (1791 m) zaradi srčne slabosti omagal 59-letni **Alojzij Humar** iz Perovega pri Kamniku. Še pred prihodom zdravnika **dr. Janija Pšenice**, ki sta ga tja pripeljala pilot **Jože Brodar** in **Rajko Spitaler** s helikopterjem Letalske policijske enote Ministrstva za notranje zadeve, je Humar umrl. Zjutraj se je odpravil k Cozjovi koči na Kokrsko sedlo, kjer so se ta dan zbrali kamniški planinci. Bil je pevec kamniškega pevskega zbora Lira, ki je nameraval planincem prirediti koncert. Seveda so ga po tem tragičnem dogodku odpovedali.

Kako neodgovorni so nekateri planinci, zgovorno priča naslednji primer, ki bi se v katerikoli drugi alpski državi končal z vrtoglavo visokim računom.

Zakonca Kovačič iz Dola pri Ljubljani sta eno od sobot sredi lanskega julija prišla na Jezersko in se po lovski poti namenila na Vadine (Ledine). Gospod je poznavalec gorskih rož in slabši planinec od žene, ki je tudi zato sama odšla naprej. Sledil ji je le do prvih klinov, kjer se je sklenil vrniti in jo počakati pri Plansarskem jezeru, kar je v resnici storil in popoldne izkoristil za nabiranje

zdravilnih rož. Toda pozno popoldne ga je začelo skrbeti, kaj je z ženo.

Pravzaprav je imel srečo, kajti skupina gorskih reševalcev z Jezerskega se je prav prejšnjo noč vrnila s trekinga in plezanja v Južni Ameriki in je pogrešano takoj po prejemu obvestila odšla iskat. Dvanajst reševalcev in alpinistov jo je iskalo tisto soboto od devetih zvečer do pol dveh ponoči in tudi še naslednji, nedeljski dan od sedmih zjutraj do treh popoldne, med 18. in 19. uro pa jim je prišel na pomoč še helikopter. Celotno območje so ta dan ponovno pregledali, vendar niso nič našli, čeravno bi jo morali, če bi le bila tam.

»Toda v nedeljo zvečer nas je kot hladen tuš polila vest, da je pogrešana **Justina Kovačič** okoli 19. ure prišla domov,« je povedal načelnik Postaje GRS Jezersko **Luka Karničar**.

Seveda je do skrajnosti neodgovorno, da planinka ali njeni svojci niso o srečni vrnitvi gorskih reševalcev obvestili takoj, ko je planinka prišla v dolino. Seveda bi jih, če bi morali reševanje plačati sami.

NESREČE, KI JIH NE BI BILO TREBA

Le dva dni pozneje je s poti z Velikega vrha (2088 m) omahnil čez skale in se ubil 82-letni **Georg Fiedler** iz Celovca. Dopoldne tega dne sta se s prijateljico, 62-letno **dr. Helgo Gasper**, odpravila z Ljubelja najprej na planino Korošico, od tam na Hanževo sedlo in po strmi zavarovani poti čez severno steno Velikega vrha. Ko sta drug za drugim sestopala po poti na južni strani gore proti Kofcam, je v zadnji tretjini Fiedler nenadoma omahnil, padel 40 metrov čez skale in umrl za posledicami poškodb.

Načelnik tržiških gorskih reševalcev **Anton Kralj** je bil o nesreči obveščen ta dan ob 15. uri. Trije reševalci — letalci so v Bistrici pri Trziču počakali oba pilota helikopterja Letalske policijske enote MNZ, ki sta pripeljala zdravnika **dr. Mirana Remsa**, šest tržiških reševalcev pa se je s terenskim avtom odpeljalo proti Kofcam. Žal zdravnik Celovčanu ni mogel več pomagati. Mrtvega so odpeljali v dolino.

Jeseniški gorski reševalci so isto noč iskali 28-letnega **Mathiasa W.** iz avstrijske Koroške. S prijatelji so bili to pozno popoldne prešerno razporejeni na območju Golice. Ko so se ponoči vračali proti domu, se je **Mathias** izgubil. Slovenski gorski reševalci so ga prenehali iskati, brž ko so dobili sporočilo, da naj bi pogrešanega nazadnje videli na avstrijski strani Karavank.

Zelo vsakdanji nesreči sta se iste julijske dni pripetili na Kredarici. V Triglavskem domu na Kredarici je na stopnicah nerodno stopila 56-letna **Elena K.** in si poškodovala koleno. Na snežišču pod tem planinskim domom pa je zdrsnilo 44-letni **Ljubi G.** in si je poškodovala gleženj. Obe so s helikopterjem naenkrat odpeljali v dolino.

Iste dni konec lanskega julija so mojstranski gorski reševalci prinesli s Tominškove poti mrtvega 50-letnega **Jožeta Debelaka** iz Tišine pri Murski Soboti. Pri sestopu je dopoldne nenadoma zdrsnil s poti in omahnil po skalah. Njegov nečak **Aleš Farkaš** ga ni mogel ujeti. Pri njem je do prihoda gorskih reševalcev ostal

njegov sin Damijan. Pilota helikopterja Letalske policijske enote MNZ **Bojan Živko** in **Marjan Klanšček** ter mehanik **Branko Jurjevec** so sicer poskušali v bližino gozdne meje pripeljati zdravnika **dr. Iztoka Tomazina** in tri mojstranske gorske reševalce, pa jim je to preprečil močan veter.

Še pred poletom v Vrata so se opoldne za nekaj minut ustavili pri planinski koči na Golici, kjer je omagal 36-letni **Vlado Dimovski** iz Ljubljane. Ekipa jeseniške bolnišnice ga je sprejela na strehi bolnišnice in poskrbela za zdravljenje.

Že zjutraj ta dan je dežurna ekipa pilotov MNZ odletela do Zavetišča pod Špičko. Tam so že bili bovški gorski reševalci, ki so v helikopter pomagali 20-letnemu **Juretu Nastranu** iz Škofje Loke. Pri padcu si je tako poškodoval členek, da sam ne bi mogel priti v dolino.

ALPINIST IN JAMAR V STENI

»Približno ob 13. uri so se okrog Škrlatic, Dolkove in Rakove Špice zgrinjali nevihtni oblaki. Grmelo je, pa tudi nekaj kapelj je že priletelo. Predvsem zato sem hotel. Videl sem gladke skalne plošče, ki bi jih bilo mokre težko preplezati. Pri tem mi je spodneslo desno nogo, obvisel sem na levi roki. Z desno sem tipal za oprimkom, pa se mi je odkrušil. Omahnil sem. Med letenjem sem si nekajkrat dopovedal: ne, ne smeš se polomiti! Vedel sem, da moj soplezalec, tri leta mlajši svak **Miha Hribovšek** kot jamar ne bo mogel plezati naprej,« je nesrečo, ki se je pripetila lanskega 28. julija, opisoval **Janez Slokan**, 37-letni kamniški alpinist, gorski reševalec in tečajnik za gorskega vodnika, ki je ta dan kmalu po opoldnevu omahnil v izstopnem raztežaju stebra Rakove Špice (2545 m) le nekaj metrov pred skrotjem. Po desetih metrih padanja se je ujel, a si je pri padcu poškodoval gleženj leve noge, nalomil in polomil po eno rebro ter dobil več udarcev v stegenico.

Ta večer ob 19. uri so vsi, ki so poslušali frekvenco GRS, slišali, kako Pšata 28, kot je Slokanov pozivni znak pri kamniških reševalcih, sprašuje Savo, dežurnega v kranjskem Operativno-komunikacijskem centru UJV, ali lahko pomagajo. Dežurna **Andrej Rekelj** in **Miro Komac** sta bila tako presenečena, da sta ga klicala nazaj in ga spraševala, kako naj bi pomagali. Ko sta izvedela, kako je poškodovan, sta takoj začela organizirati reševanje. Javil se jima je tržiški zdravnik dr. Iztok Tomazin, ki je to popoldne že pomagal planincu na Golici in skušal priti do mrtvega planinca pod Tominškovo potjo na Triglav.

Pred 20. uro je na reševanje odletel helikopter, toda izredno močni vetrovi so se že pred Rakovo Špico začeli poigravati s težkim strojem, katerega pilot se je moral pošteno potruditi, da ga ni vrglo v stene. Potem ko je mehanik Branko Jurjevec nekajkrat zaman poskušal odpreti vrata helikopterja, da bi z jeklenico spustil zdravnika dr. Tomazina na greben k ponesrečencu in njegovemu soplezalcu, sta pilota pred 21. uro pristala v Vratih, od koder je doktor z nahrbtnikom odhitel proti Škrlatici, za njim pa so odšli še trije reševalci Postaje GRS Kranjska Gora in njihov zdravnik.

Ko sta Slokan in Hribovšek videla, da se je helikopter moral umakniti, sta počasi začela sestopati v kotel pod vzhodno steno Dolkove Špice. Čeprav je šlo počasi, je ranjeni alpinisti vseskozi vlivali pogum svaku jamarju. Okrog polnoči sta se srečala z dr. Tomazinom, uro pozneje pa še z reševalci iz Kranjske Gore.

Navsezgodaj zjutraj je po ponesrečenca, njegovega spremljevalca in reševalce prišel helikopter in najprej ranjenca odpeljal v jeseniško bolnišnico, potem pa še dr. Tomazina po prečuti noči na redno delo v tržiški zdravstveni dom.

Kot ima vsaka taka zgodba svoje ozadje, o katerem javnost redko kaj izve, ima ta zgodba najmanj dve taki ozadji. Žena dr. Tomazina Martina, ki je zdravnica v jeseniški bolnišnici, in njuna še ne petletna hči Ajda to noč sploh nista vedeli, kje je družinski oče. Posebno hčerka težko razume očetovo nenehno preoblačenje iz zdravniških oblačil v gorniška. Brž ko je prišel domov, se je obema javil po telefonu. Prav tako ni bilo jasno petinpolletnemu in triletnemu sinu Janeza Slokana Maticu in Mihu, ki sta bila z mamo Jano v Krnici na taborjenju, zakaj očeta ni v dolino. Brž ko so do ponesrečenca in njegovega svaka prišli reševalci, je Slokan ženi v Krnico sporočil, da počasi sestopata, ker mu je padel kamenček na nogo. Toda mali Mihec je že prejšnji dan, ko so se v Rakovi Špici kuhale nevihte, v taboru jokal in prosil mamico, da morata atiju v goro odnesti dežnik, da ne bo moker...

Kar 37 smrtnih žrtev so lani zahtevale slovenske gore. Opisali smo le nekatere od tragedij, kot jih je imel priložnost spoznati kronist takih dogodkov v dnevnem časopisu. Gorski reševalci bodo nedvomno natančno analizirali vse te nesreče in vsaj planinski javnosti posredovali svoje ugotovitve o pravih vzrokih in zakaj je do njih moralo biti. Kdor bo to natančno prebral, bo iz tega nemara potegnil kakšen zaključek.

Odpelji me, dragi

DAVORKA LAMUT

*Pelji me k soncu,
moj dragi.
Odpelji me z vetrom,
z duhom tišine,
v narave globine.*

*Naj sonce obsije
vsa moja obzorja,
naj veter odnese
vse moje skrbi.*

*Tišina pomeni naj
moje veselje,
vsaj uro mi sreče
naj kdo zaželi.*

ANTARKTIKA IMA SLOVENSKI PEČAT

VIKI GROŠELJ

Antarktika je po velikosti peti največji kontinent našega planeta — za Azijo, Afriko, Severno in Južno Ameriko, a pred Evropo in Avstralijo, od katere je kar dvakrat večja. To je otoški kontinent vzhodno od sonca, zahodno od lune in južneje od česarkoli drugega. Prekrit je z ledeno odejo, katere razsežnosti so težko dojemljive. Meri približno 8 milijonov kvadratnih kilometrov, debela pa je od nekaj sto metrov do treh kilometrov in pol. Zaradi te pošastne teže je precejšen del antarktičnega ozemlja potisnjen pod gladino morja. Površina je prekrita z neskončnimi ledenimi planjavami, iz katerih štrlijo gore nenavadnih oblik s suhimi kopnimi dolinami in ledeniki, ki segajo daleč v morje. Trda, kruta dežela, pa obenem dežela nedopovedljive lepote in magičnih skrivnosti, ki se jim pustolovska duša preprosto ne more upreti.

Antarktika je najbolj suh, mrzel in od vetrov bičan kontinent s komaj dojemljivimi ekstremno nizkimi temperaturami. Na ruski antarktični bazi Vostok so izmerili do sedaj najnižjo temperaturo na Zemlji, — 89,7 °C. Na južnem tečaju traja dan pol leta in noč prav tako. Sončni vzhod in zahod na njem lahko doživiš le enkrat na leto. Dostopna je le po morju in zraku, a ne zlahka. Obale se branijo obiskovalcev z nešteti ledenimi gorami, ki se s koncev mogočnih ledenikov lomijo v morje. Plavajoči led je uničil že prenekatero ladjo, ki se je skušala prebiti do obale. Zračna pot je sicer krajša, a nič manj tvegana. Na Antarktiki ni letališč; pristati je treba na golem ledu. Dodatno tveganje so ogromne razdalje. Med najjužnejšo točko Južne Amerike, Rtom Horn, in najsevernejšo točko Antarktike je več kot tisoč kilometrov mrzlega antarktičnega morja. Od Avstralije do Antarktike je 2500 kilometrov, od najbolj južne točke Afrike pa kar 3600 kilometrov.

Zgodovina raziskovanj Antarktike se bere bolj napeto kot vsak izmišljen roman. Dramatična in na koncu tragična tekma za osvojitve južnega tečaja še danes zbuja spoštovanje do pionirjev, ki so hoteli raziskati neznanu. Da bi uspeli, so bili pripravljeni žrtvovati vse. In marsikdo je moral žrtvovati tudi najdražje, svoje življenje.

NEPOPISAN LIST SLOVENSKEGA ALPINISTIČNEGA ZEMLJEVIDA

Na Antarktiki ni stalno naseljenih ljudi. Edini človeški prebivalci so delavci na antarktičnih postajah, ki se menjajo vsake pol leta. Zato pa je Antarktika imeniten dom za brezštevne primerke pingvinov, tjulnjev, morskih levov, kitov. Število ptic od galebov do albatrosov presega človeško domišljijo. Obalne vode Antarktike kar kipijo od življenja. Zaradi navpičnega dviganja globinske vode, ki na površino prinaša hranilne snovi, potrebne za razvoj planktona, so antarktična morja štiri- do sedemkrat bolj hranilna kot tropska.

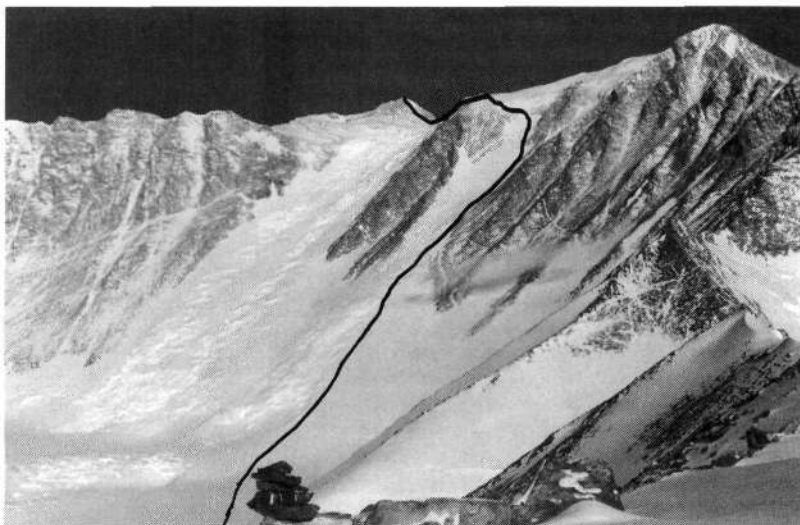

Dne 5. januarja 1997 sem stal na najvišjem vrhu Antarktike.

Za obalnimi predeli in za polarnimi prostranstvi so v času pionirskih raziskovanj počasi prišle na vrsto tudi gore. Šele leta 1966 je močni ameriški odpravi, v kateri so bili sami izkušeni himalajci, uspelo osvojiti najvišji vrh celine, 5140 metrov visoki Mount Vinson. Še danes pa ni znana njegova natančna višina. Več meritev je prineslo različne rezultate. Tako so v uporabi kar tri različne višine za isti vrh, poleg omenjene še 4897 in 5019 metrov. Poleg Vinsona je v pogorju Ellsworth še kopica le nekoliko nižjih vrhov. Večina od njih je še neosvojena. Gorska veriga drug za drugim se nizajočih štiritisočakov je dolga več kot 120 kilometrov in široka od 20 do 30 kilometrov. Seveda pa to še zdaleč niso vse antarktične gore. Na desetisoče jih je in plezalsko so praktično še povsem neobdelane. Antarktika postaja tako ena od zadnjih mej in velik izziv vsem, ki ljubijo naravo, občudujejo njene lepote in skozi trde preizkušnje skušajo najti meje lastnim sposobnostim.

Slovenska antarktična zgodba se je začela kmalu po drugi svetovni vojni, ko je slovenski izseljenec **Dinko Bertonec** kot član argentinske antarktične odprave deloval v obalnem predelu Antarktike in se tudi povzpel na nekaj vrhov. Dolgo časa je bil to edini slovenski obisk celine. Novejša zgodovina se je začela pred kakimi 15 leti. **Stane Klemenc** je začel zbirati podatke in iskati stike s čilenskimi in argentinskimi oblastmi. Vse se je, žal, prej ali slej končalo pri denarju, ki ga je za obisk Antarktike potrebno res veliko — kar trikrat več kot za Himalajo. In tako je v vseh teh letih vedno znova prevladala Himalaja.

Šele v zadnjem času, ko je Antarktika vse bolj izstopala kot nepopisan list na slovenskem alpinističnem zemljevidu udejstvovanj po svetu, so se prizadevanja spet obrnila v to smer. Vmes so Kanadčani ustanovili edino agencijo na svetu, ki se ukvarja s prevozi na Antarktiko, to je Adventure Network International. Tako so odpadla

Prvenstvena Slovenska smer na Mount Vinson (5140 m), preplezana 4. in 5. januarja 1997, višina 2500 m, čas 19 ur, ocena: 45, 55°; prvi plezalci: Viki Grošelj, Stane Klemenc, Rafko Vodišek (Slovenija), Stipe Božič (Hrvaška).

Foto: Stane Klemenc

mučna in dolgotrajna pogajanja z oblastmi držav, ki imajo svoje baze na Antarktiki. Vseeno pa smo se z agencijo ANI kar tri leta dogovarjali, preden smo se sporazumeli za končno ceno, ki je bila sicer za več kot tretjino nižja od prvotne, a še vedno zelo visoka.

Med slovenskimi alpinisti je bilo za prvo antarktično odpravo veliko zanimanje, na koncu pa se je izkazalo, da so bili le trije pripravljeni poleg prispevkov sponzorjev dodati še lastna sredstva, potrebna za izvedbo odprave: Stane Klemenc, njegov dolgoletni partner pri plezanju na najvišje vrhove kontinentov **Rafko Vodišek** in jaz. Popust, ki smo ga izposlovali pri agenciji, je veljal le pod pogojem, da nas je najmanj pet. Zato sta nam kot nalašč prišla prav moj dolgoletni soplezalec iz Himalaje **Stipe Božič** in njegov snemalec **Joško Bojič**, ki za hrvaško TV že dobro leto snemata serijo o najvišjih vrhovih kontinentov.

3. januarja 1997 smo imeli dogovorjen polet na Antarktiko iz čilenskega mesta Punta Arenas. Od doma naj bi odpotovali že 30. decembra. Vso jesen sem zbiral sredstva za pot. Zavarovalniška hiša Slovenica je prevzela generalno pokroviteljstvo, po svojih močeh pa je pomagala še veliko podjetij in posameznikov. Visok predračun na dan odhoda še zdaleč ni bil pokrit, a veliko mirneje, kot sem pričakoval, sem odhajal na pot.

PRISTANEK POD SLOVENSKO SMERJO

Vreme na Antarktiki je bilo ugodno in 3. januarja smo z letalom hercules iz Punta Arenasa na jugu Čila poleteli proti tako željenemu cilju. Šest ur je trajal polet in kake pol ure pred pristankom so se oblaki pod nami razkadiili. Brez diha sem strmel skozi okno in pritiskal na sprožilec. Belino od vetrov spihane pokrajine so poživiljali modrozeleni skladi ledu na pobočjih številnih gora. Pristanek je bil kar dramatičen. Dolgo je letalo poskakovalo na valovitem gladkem ledu, končno se je le ustavilo. Kar po tovorni rampi smo se spustili iz letala in prvič v življenju stopili na antarktični led. Neverjetno doživetje!

Le nekaj ur zatem iz matične baze Patriot Hills z manjšim letalom poletimo do znožja Mount Vinsona, ki je naš osnovni in najpomembnejši cilj. Pristanemo na ledeniku pod njegovo južno steno na višini 2100 metrov. Poskačemo iz letala in iztovorimo pripeljana opremo. Na moje veselo presenečenje ugotovim, da baza ni več tam kot v prvih letih, ampak nekaj kilometrov bolj desno. Vrh gore vidimo tri tisoč metrov nad seboj. Najlepše od vsega pa je, da je vstop v doma na tihem načrtovano prvenstveno smer, o kateri sem razmišljal, točno pred nami.

Ura je polnoč, ko so šotori postavljeni in ko je skuhan prvi čaj. Sonce prijazno sije in temperatura je dokaj znosna. Ker ni vetra, je le kakih 20 stopinj pod ničlo. Pri oskrbniku tabora Daveu se še enkrat pozanimam in zatrdi mi, da je 2500 metrov visoka južna stena Vinsona v desnem, najvišjem delu še nepreplezana. V sebi se trdno odločim, da bomo najprej poskusili tam.

Ob desetih smo že vsi pokonci. Mrzlično začnemo pripravljati opremo in hrano za vzpon. Člani ostalih skupin nas malo debelo gledajo. Nekako nenapisano pravilo je, da na poti proti vrhu postaviš dva višinska tabora in se polagoma pomikaš navzgor. Vzpon in sestop običajno trajata od pet do osem dni. Možnost uspeha je tako menda bistveno večja. Tudi prav! Več kot dovolj smo izkušeni in dobro pripravljeni, da lahko poskusimo na alpski način, ki nam je precej bolj pisan na kožo. Vreme je čudovito in vsako uro moramo izkoristiti. Če nam ne uspe, bomo imeli več kot dovolj časa za nov poskus.

Ob dvanajstih krenemo in tri ure kasneje smo pod steno. Ta je v delu, kjer smo si zamislili prvenstveno smer, videti obetavna in soglasno se odločimo, da poskusimo. Stane, Rafko in Stipe odložijo smuči k snežnemu balvanu, sam pa se odločim, da jih bom skušal prinesiti na vrh in opraviti spust z vrha gore.

Najdem prehod preko robne zevi, kakih 200 metrov nad njo pa vodstvo prevzame Rafko. Vzpenjamo se 103

Štirje člani antarktične odprave v bazi — z leve proti desni Stipe Božič, Viki Grošelj, Stane Klemenc, Rafko Vodišek.

nenavezani in upamo, da bo tako šlo do vrha. Sneg v steni je dober, dereze dobro prijemajo. Zaradi popolnega brezvetrja in napora nam je na trenutke celo vroče. Globoko pod sabo v gazi vidimo snemalca Joška, ki nas je spremljal do vstopa, kako se vrača v bazo. Člani ostalih odprav pa si z vlečnimi sanmi, privezanimi okoli pasu, tovorijo navzgor hrano in opremo za svoj prvi višinski tabor.

Mi tu zgoraj smo lahki in hitri: brez spalnih vreč, brez šotorov, posode in kuhalnikov. Liter tekočine ima vsak od nas v termovki v nahrbtniku in to mora zadostovati. Pogled iz stene je božanski. Neskončne ledene planjave, posejane z gorami, se pred našimi očmi raztezajo več kot tisoč kilometrov daleč proti južnemu tečaju. Pojavijo se prve bolečine v mečih, a komaj pomislim na to. Izredno hitro napredujemo. Ali Antarktika tako dobro vpliva name ali pa sem res dobro pripravljen.

NA VRHU STENE IN NA VRHU GORE

Ogromna stena nas počasi vsrka vase in zaradi neprestanega naprežanja se tempo upočasnjuje. Ob devetih zvečer imamo približno na dveh tretjinah stene prvo krizo: vse bolj postajamo zaspani. Bojimo se počitka, kajti sonce bo kmalu izgubilo za greben, v senci pa bo peklenko mrzlo. Prevzamem vodstvo in Rafko krene takoj za mano. Stena je bolj strma, a razmere so še vedno dobre, tako da lahko plezamo nenavezani. Pred nami je še zadnjih dvesto najbolj strmih višinskih metrov. Sneg je napihan v steno in strah pred klozastim plazom je vse večji. S cepinom previdno tipam navzgor od skale do skale. Občasno se med nogami ozrem navzdol. Pogled je neverjeten. Dobesedno visimo nad nezemsko pokrajino.

Še zadnjih, ključnih sto metrov. Malo je treba po skalah, potem pa čez nabreklo snežno vesino, kjer strmina doseže in preseže 55 stopinj. Zaradi nenehne strahu pred klozastim plazom se ta napeti del stene strašno vleče.

Ko se strmina nazadnje le položi, počakam na Rafka.

104 Objameva se in v nedopovedljivi mešanici jutra in

večera obsijana s soncem odkorakava še tiste zadnje metre do resničnega roba stene. Ura je tri zjutraj in dva tisoč metrov prepadne vesine je za nama. Uspelo nama je. Pogled naprej pa je veliko razočaranje: vrh Vinsona je še 500 višinskih metrov nad nama in strašno daleč. Malo za nama iz stene izplezata še Stipe in Stane. Vsi štirje omedlevamo od zaspanosti, a nemir pred tem, kaj nas še čaka, nas žene naprej.

Jutro je, več kot štiri tisoč petsto metrov visoko smo in mraz kljub izvrstni opremi sega do kosti. Končno smo v znožju vršne piramide. S Stipetom zagrizeva v ponekod kot kost trd sneg v žlebu nad seboj. Zdi se, da se vleče v neskončnost. Skal na levi nazadnje le zmanjka in pred nama je čudovit snežni rob, kot nebeška brv, ki naju visoko nad brezkončnimi ledenimi planjavami vodi proti najvišji točki celine. Kako je sedaj vse preprosto in lepo! Objeta preko ramen spoštljivo stopiva tiste zadnje metre do najvišje točke. Petega januarja smo, ura je deset dopoldne. Zaradi veličine trenutka, zaradi tovarištva in ganjenosti se mi kljub 30 stopinjam pod ničlo ne zdi preveč mrzlo. Izvlečem slovensko zastavo in jo obesim na palico, ki je zapičena na vrhu. Vtem pride Stane. Objameva se. To je veličasten zaključek njegovih dolgoletnih prizadevanj. Malo za njim pride še Rafko. Vsi smo skupaj na vrhu.

Za nami je devetnajst ur plezanja po novi, prvenstveni smeri, imenovali jo bomo Slovenska smer. Visoka je 2500 višinskih metrov. Višinska razlika, vredna himalajskih razsežnosti. Kako veličasten uspeh! Zadnji od najvišjih vrhov kontinentov za Slovenijo in Hrvaško, pa tudi za Stipeta in zame osebno.

Med skalami malo pod vrhom v okrogli škatli najdemo vpisno knjižico, ki so jo sem gor prinesli prvopristopniki. S ponosom vpišem naša imena in podatke o prvenstveni smeri, ki smo jo preplezali. Potem naberemo nekaj kamenja zase, za prijatelje in za spomin na to neverjetno pustolovščino, ki je 5. januarja 1997 ob desetih dopoldne dosegla enega od velikih vrhuncev.

Enega. Treba je še varno navzdol. Sestopali bomo po smeri prvopristopnikov in tako opravili prečenje celotne

Bazni tabor pod najvišjo goro, v ozadju Mount Vinson.

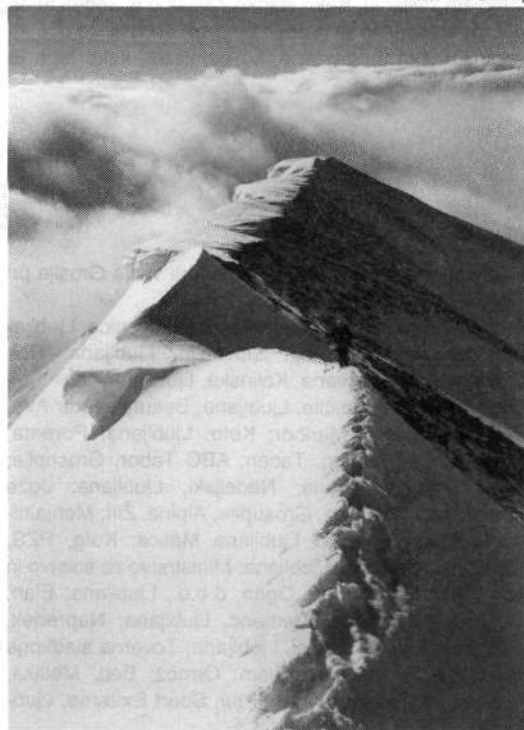
gore. Z vso pozornostjo si pripnem smuči in se z njimi na nogah povzpnem do najvišje točke.

SMUČANJE Z MOUNT VINSONA

Zberem se, nadiham in začnem smučati. Prvi metri z vrha so lahki in zato kar nekam slavnostni. Stipe in Stane vsak s svojo kamero beležita ta spust. Pod skalnim grebenom vozim kakih 100 metrov daleč, potem pa je treba naravnost navzdol v prepadno

Antarktika je dežela neizčrpnih možnosti za gornike in smučarje.

Foto: Viki Grošelj

snežno vesino. Že po nekaj odločnih zavojih sem v njenem najbolj strmem delu. Naklonina je krepko čez 50°, kar še ni najhuje. Ob vsakem zavoju snežna gromota pod mano zadrhti. Občutek imam, da se bo vsak hip pobočje pod mano utrgalo in z menoj vred zgrmelo dobrih tristo metrov nižje.

Ne preostane mi drugega, kot da se v poševnem smuku rešim v dolgo pobočje, kjer se trši sneg meša z zaplatami golega ledu, a vsaj plazu se mi ni treba bati. Mišice na nogah podrhtevajo, pod robniki večkrat zaškrtja goli led, a uspe mi kontrolirati hitrost in ko se po obratu vračam v drugo stran, je naklonina že manjša, vrtoglava globina pa tudi. Z veselim vzklikom oddrvim na ledeniški plató. Preden izginem za grebenskim robom, še enkrat pogledam navzgor. Rafko, Stane in Stipe se prebijajo po skalnem grebenu naprej. Očitno so zase našli boljšo pot navzdol. Veselo si pomahamo.

Skoraj pol ure moram po ravnem ali celo rahlo navzgor, do najvišje točke platoja. Na levi vidim sedlo, na katerega prideš z Vinsona, a je previsoko, da bi se vzpel nanj. Raje bom obšel še enega od skalnih vrhov in okoli njega prismočal na normalni pristop. Ko se plató prevesi navzdol, se z velikim užitkom poženem in zasmučam okoli vogala. Od osuplosti pa mi skoraj vzame sapo: pod mano je povsem neznana dolina. Kaj sedaj? Naj se vrnem nazaj na sedlo in še pod samo vršno piramido? Ali pa naj poskusim kar po tej dolini? Morda je kje nižje vendarte prehod v dolino, po kateri vodi normalen pristop na goro. Utrujen sem kot pes in nazadnje zmagalenoba. Odpeljal bom navzdol in če spodaj ni prehoda, bom že nekako zlezel čez greben.

Božansko smučanje po čudovitem snegu in ne prestrmih kilometre dolgih pobočjih pomalem greni le nestrpen strah, da se na koncu ne bo dobro končalo. Pa se! Dolgo zaobljeno pobočje me že nad sedlom privede v dolino, po kateri vodi normalen pristop.

Pred menoj je tisoč višinskih metrov spusta čez nevaren viseči ledenik. To bo najtežji del. Ostanke gazi in markirne palice mi pomagajo najti pot skozi labirint serakov. Zavoji so kratki in odsekani. Težko in nevarno je,

S smučni na ramah na enem od dotle še neosvojenih vrhov.

Foto: Stipe Božič

a smučanje me omamlja in moči se mi vračajo. Popolnoma sem zbran in osredotočen na smučanje. Le mimogrede zaznam, da se spuščam po enem od najbolj nevarnih ledenikov doslej. Kar s treh strani se nanj usipajo plazovi. Nekje na polovici se seraki razredčijo. Strmina ne popušča, a vesine, ki so vse manj prepredene s seraki, mi puščajo več manevrskega prostora. Pozabim na neznosno žejo, ki me muči že od prejšnjega večera in kar plavam navzdol. Bliskovito se prebijem čez najnevarnejše ozko grlo v dnu ledenika in šele ko sem kakšen kilometer nižje na varnem, se ustavim in obrnem. Veličasten pogled! Za tisoč višinskih metrov nevarnega ledenika sem porabil le petnajst minut. Če ne bi med ogromnimi ledenimi stolpi opazil v snegu zarisanih zavojev, bi mislil, da se mi sanja.

Pred menoj ni nobenih težav več. Vozim po dolgi položni dolini pod južno steno in kmalu srečam prvo trojno navezo, ki se počasi vzpenja. Dajo mi piti. Voda! Božanska pijača. Čestitajo. Z velikim spoštovanjem govorim o našem prvenstvenem vzponu in hitrem smučarskem spustu.

Na popolnoma ravnem delu doline, kjer napredujem v tekaškem koraku, se vsi napor preteklih dveh dni zgrmejo name. Komaj-komaj se privlečem do snežnega balvana, kjer smo vstopili v našo smer, od tu naprej pa se ledenik spet prevesi navzdol. Čudovito je smučanje v pršečem snegu še zadnjih štiristo višinskih metrov. Baza. Tu je Joško. Pijem, pijem, pijem in svet je tako lep, da ne morem k sebi. Osemindvajset ur potem, ko smo krenili iz baze, sem spet tu. In to kakšnih ur!

VZPONI NA ŠEST DEVIŠKIH VRHOV

Le dan počitka potrebujemo in spet smo nared za nova doživetja. S Stipetom preplezava lep dvoglavi vrh nad bazo. Tri ure potrebujeta za vzpon po snežnem pobočju. Z višine 2800 metrov se nama odpira neverjeten pogled na to magično pokrajino. Tisoče vrhov lepih, nenavadnih oblik se niza vse do obzorja. Tu bi lahko plezal vse življenje in še čez. Kot prvopristopnika eno

od glav poimenujemo Slovenija, drugo Hrvaška, napraviva nekaj posnetkov, potem pa v dolgih, užitek polnih zavojih odsmučava v bazo.

Naslednji dan je še lepši. V enajstih urah nam uspe priplezati na tri nove vrhove in presmučati kilometrske razdalje. Vzpon na še enega od neosvojenih vrhov nad bazo je nov vrhunec v nizu izjemnih doživetij. S Stanetom se vsak s svoje strani prebija nanj in ga imenujemo po mojem generalnem pokrovitelju Slovenica. Po tretji strani odsmučava z njega. Dotlej smo opravili že več kot dvajset vzponov in spustov ter poleg Vinsona priplezali še na šest dotle neosvojenih vrhov. Več in na boljši način, kot smo lahko načrtovali in pričakovali tudi v najbolj drznih sanjah.

Petnajstega januarja pridejo z dvema letaloma po nas in nas prepeljejo v matično bazo Patriot Hills. Med našo odsotnostjo je tam zapadlo veliko novega snega in v naše veliko veselje letalo iz Punta Arenasa še ne more po nas.

V štirih podarjenih dnevih nam uspe v gorovju Patriot opraviti še nekaj imenitnih vzponov v do 500 metrov visokih ledenih stenah in grebenih in še lepših smučarskih spustov. V soboto, 18. januarja, pa se razmere izboljšajo. Ko izvemo, da letalo prihaja po nas, novice nismo nič veseli. Ob dveh ponoči bo priletelo, ob petih pa naj bi odleteli nazaj. Spakiram še zadnje malenkosti. Večer je tako lep, da ves čas hodim ven, gledam, fotografiram in se čudim. Čutim, kako težko bo tole slovo. Malo pišem, malo poslušam glasbo, malo se pogovarjam s prijatelji. Končuje se nekaj neverjetno lepega v mojem življenju. Kako sladko žalostno je sedeti tu ob peči, greti noge in še preden smo sploh odšli, že obujati spomine. Dih mi zastane, ko pomislim, kako lepa je Antarktika.

Podjetja in posamezniki, ki so podprli Vikija Grošlja pri odpravi Antarktiki 1997:

Generalni pokrovitelj: Zavarovalnica Slovenica, Ljubljana; pokrovitelji: Loterija Slovenije, Ljubljana, Rok Govekar, s.p., Ljubljana, Kolinska, Ljubljana.

Darovalci: Iskra Zaščite, Ljubljana; Beauty center Ave, Ljubljana; Večer, Maribor; Kefo, Ljubljana; Porenta, Škofja Loka; Unihem, Tacen; ABC Tabor, Grosuplje; Iskra Zmaj, Ljubljana; Nedeljski, Ljubljana; Jože Lorbek, Izola; Motvoz, Grosuplje; Alpina, Žiri; Menjalnica Wilfan, Kranj; PD Ljubljana Matica; Kotg, PZS, Ljubljana; Iglu šport, Ljubljana; Ministrstvo za šolstvo in šport; Italco, Ljubljana; Ogrin, d.o.o., Ljubljana; Elan, Begunje; Dia studio Klemenc, Ljubljana; Napredek, Domžale; Elektro servisi, Ljubljana; Tovarna sladkorja Ormož; Kombinat Jeruzalem, Ormož; Beti, Metlika; Veritas, Ptuj; Rosler d.o.o., Ptuj; Sport Extreme, Ljubljana.

V STRANJAH PRI KAMNIKU SO ZBOROVALI SLOVENSKI GORSKI VODNIKI

GORSKI VODNIK = VARNOST V GORAH

»Naloge Združenja gorskih vodnikov Slovenije so prizadevanje za kakovostno vodništvo v Sloveniji, sodelovanje pri dejavnostih za preprečevanje gorskih nesreč, vodenje in usklajevanje izobraževanja kandidatov za gorske vodnike v skladu s predpisi o gorskih vodnikih, varovanje splošnih poklicnih interesov svojih članov s strogimi pogoji za sprejem na tečaje za pripravnike za gorske vodnike, z vestnim preverjanjem kandidatov za ta poklic, s propagiranjem varnega obiskovanja gora v spremstvu gorskega vodnika, s preprečevanjem neljalne konkurence, z varovanjem svojih članov, z zastopanjem koristi svojih članov v PZS, pred oblastmi in pred javnostjo, gojenje tovarštva med gorskimi vodniki, razvijanje in sodelovanje pri razvijanju alpinistične tehnike in tehnike Gorske reševalne službe, priprava pravilnika o vodniških tarifah, opravljanje etičnega in moralnega nadzora nad opravljanjem poklica gorskega vodnika, prizadevanje, z sporazumom reševanje nesoglasij med člani združenja ter med združenjem in tretjimi osebami, skrb za varstvo narave in zdravega človekovega okolja in sodelovanje z ustreznimi organizacijami in društvi, vodenje evidence članov združenja, skrb za stalno izpopolnjevanje svojih članov, skrb za preučevanje teoretičnih in praktičnih vprašanj gorskega vodništva, razvijanje dobrih vodniških navad ter skrb za ugled in neoporečnost poklica gorskega vodnika.«

KAJ PRIDOBIMO Z GORSKIM VODNIKOM

To je del pravil Združenja gorskih vodnikov Slovenije, katerih predlog so slovenski gorski vodniki sprejeli na svojem letošnjem volilnem zboru 1. februarja v Stranjah pri Kamniku. Od 112, kolikor jih je vpisanih na seznamih, se ga je udeležilo 52, med njimi tudi **Marjan Keršič-Belač**, ki mu letos mineva natančno pol stoletja, odkar je dobil izkaznico in značko gorskega vodnika. Zboru so prisostvovali tudi župan občine Kamnik **Tone Smolnikar**, docent **dr. Stojan Burnik** z ljubljanske Fakultete za šport, poveljnik Gorske šole Slovenske vojske polkovnik **Klemen Medja**, predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar** in nekaj načelnikov komisij pri PZS. Potem ko so Kamniški koledniki, citrar, basist in baritonist, zapeli več planinskih pesmi in potem ko so prisotni z minuto molka počastili spomin na zadnje leto umrle slovenske gorske vodnike, je predsednik Združenja **Marko Štremfelj** poročal o delu ZGVS v lanskem letu: o izobraževanju kandidatov za pripravnike za gorske vodnike, ki je bilo tudi leta 1996 najpomembnejši del dejavnosti ZGVS, o izdaji reklamne brošure, s katero naj bi ljudem na kratko pojasnili, kaj pravzaprav z gorskim vodnikom pridobijo in kaj sploh so gorski vodniki, o zagotavljanju sredstev za

nemoteno delo, o sodelovanju z mednarodno zvezo gorskih vodnikov in posebej z gorskimi vodniki Južne Tirolske, ki so mentorji slovenskih vodnikov, dokler jih ne bodo sprejeli v mednarodno zvezo, ter o prizadevanjih za pravno ureditev statusa gorskega vodnika v Republiki Sloveniji.

SLOVENSKI VODNIKI V MEDNARODNI DRUŽINI

Potem ko sta poročala še predsednik tehnične komisije pri ZGVS **Dušan Polajnar** in blagajnik **Roman Robas**, je predsednik kandidacijske komisije **France Zupan** predlagal predsedniku delovnega predsedstva **Janezu Duhovniku** in vsem prisotnim kandidate za novo vodstvo ZGVS, »katerih imena se nam zdijo nekako zelo znana«, kot je dejal, saj je bilo predlagano in nato soglasno izvoljeno staro vodstvo s predsednikom **Markom Štremfeljom**, podpredsednikom **Janezom Duhovnikom**, tajnikom **Bojanom Pograjcem**, predsednikom tehnične komisije **Dušanom Polajnarjem** in blagajnikom **Romanom Robasom**.

Med najpomembnejšimi letošnjimi nalogami slovenskih gorskih vodnikov je predsednik Štremfelj omenil predvsem nadaljevanje izobraževanja za obe sedanji generaciji kandidatov za gorske vodnike, novo reklamno brošuro, v kateri bodo med drugim naslovi vseh aktivnih vodnikov ZGVS, tarife za vodenje, cene vzorčnih vodniških tur ter opis vodniške ponudbe, prizadevanja, da bodo vodniki dobili državno priznano diplomu gorskega vodnika ter da bodo poklic gorskega vodnika vpisali v nomenklaturu poklicev, prizadevanja, da bi slovenski parlament sprejel zakon o gorskem vodništvu, vključitev ZGVS v mednarodno zvezo gorskih vodnikov UIAGM ter zagotavljanje denarnih sredstev za delo Združenja.

Medtem ko v tem delu ni bilo veliko razprav in pripomb, se je plaz usul pri točki razno: odprle so se zapornice mnenj o problemih, nespornostih in dvomih, ki mučijo člane slovenske gorskovodniške organizacije. Nekatera vprašanja so bila pojasnjena, marsikatero bodo pojasnili med rednim delom, marsikatera bodo pojasnjena sama od sebe, ko bo tudi v Sloveniji postalo gorsko vodništvo nekaj tako sarm po sebi umevnega, kot je v drugih alpskih državah in še kje po svetu.

Planinska društva, katerih najpomembnejša dejavnost je gorsko izletništvo, naj premislijo o naslednjem predlogu, če nimajo svojih društvenih ustezo izobraženih vodnikov: V Združenju gorskih vodnikov Slovenije, ki deluje pod streho Planinske zveze Slovenije, so gorski vodniki, ki do vseh potankosti poznajo gorski svet. Ali je vredno prevzeti velikansko tveganje, ki gre na rovaš organizatorja izleta, če planinsko skupino lahko varno vodi po planinskih poteh in brezpotjih izprašan vodnik? Gorski vodniki seveda varno vodijo tudi posameznike, ki niso dovolj večji, da bi se sami podali v gore.

SNEŽNIK IN PREBIVALCI POD NJIM SO ZARADI SVOJE GORE DVOJNO PROSLAVLJALI

POVELIČANI NAJVIŠJI TISOČAK NA KRASU

Lepšega uvoda v praznovanje 90-letnice Planinskega društva Snežnik iz Ilirske Bistrice, kot je bila prireditev v torek, 21. januarja letos, si ne bi mogli želeli. Kot piše **Tomo Šajn** 24. januarja v Primorskih novicah, je povsem zasedena velika dvorana Doma na Vidmu po svoje pokazala, kaj ljudem pomeni Snežnik, ta osameli lepotec slovenskega krasa. Ali kot je dejal v svojem nagovoru pokrovitelj prireditve, bistriški župan **Stane Prosen**: »Snežnik je nekaj v nas.«

Lahko bi tudi zapisali, piše Tomo Šajn, da je tega deževnega januarskega večera Snežnik doživel svoj veliki dan. »Danes doživljamo posebno pomemben dan. Promoviramo Snežnik in njegove lepote na dva nova in posebna načina. Z znamko in filmom, česar nismo doživeli ne mi in ne Snežnik,« je v svojem govoru poudaril predsednik bistriških planincev **Janez Žibert**. To slavnostno vzdušje in obenem veselje, da je doživel Snežnik in z njim kraji pod njegovimi mogočnimi gozdovi takšno predstavitev, je bilo čutili na vsakem koraku. Poslovni direktor Pošte Slovenije **Anton Krauthaker** je s simbolično izročitvijo prve znamke z motivi Snežnika županu Stanetu Prosenu in neutrudnemu planinskemu delavcu **Vojku Čeligoju** tudi uradno uvedel novo znamko v poštni sistem. Znamko z nominalno vrednostjo 20 tolarjev, ki jo je po fotografiji domačina **Hinka Poročnika** oblikoval **Boštjan Kenda Botas**, je Pošta Slovenije izdala v nakladi 500.000 izvodov.

»PRAVI PREBIJAČ OBLAKOV«

V katalogu oziroma biltenu s številko 12, v katerem je Pošta Slovenije poleg znamke Snežnika predstavila še

Znamka, kakršne v Sloveniji še ni bilo: Snežnik v takšni podobi, zaradi kakršne je dobil svoje ime.

tri druge priložnostne poštno znamke, je znamko Snežnika in z njo seveda še predvsem goro, ki jo upodablja, predstavil Vojko Čeligoj. Takole piše:

»Snežnik je najvišji vrh slovenskega krasa in hkrati tudi najvišja slovenska zunajalpska gora. S svojimi tremi vrhovi, obloženimi s snegom še dolgo v pomlad, je viden z večine drugih slovenskih gorskih vrhov. Pa tudi sam ponuja izjemen razgled po večjem delu domovine, po Istri, Kvarnerskem in Tržaškem zalivu.

Že pred dvema tisočletjema so goro s snežno belim vrhom poznali kronisti rimskih osvajanj in jo imenovali Mons Albius.

Janez Vajkard Valvasor je razgledu s Snežnika namenil slikovit zapis: »Ta gora, ki se na splošno Snežnik imenuje, je s svojim konicastim vrhom res pravi prebijač oblakov. Dvigne te tako visoko, da se z njenega vrha lahko tvoje oko sprehaja po vsej deželi daleč naokrog in da lahko tvoji vidni žarki poletijo tudi prek

Ob izidu znamke Snežnika so izdali posebno ovojnico z motivom te gore, na katero je stalni sodelavec Planinskega vestnika Vojko Čeligoj nalepil snežniško znamko, nanjo pa so mu odtisnili žig prvega dne; vse skupaj je odposlal kot pozdrav bralcem PV.

morja v Italijo, Dalmacijo, Hrvaško, Turčijo in vsepovsod naokoli. Gora leži ob hrvaško-dalmatinski meji in jo obdaja strašna gozdna divjina...«

Potopisci so Snežniku dodajali razne pridevke: Loški Snežnik, Ilirski Snežnik, Notranjski Snežnik, Velikanski Snežnik, Veliki Snežnik, na Hrvaškem ga poznajo tudi kot Kranjski, Slovenski ali celo Kastavski Snežnik, saj ga vidijo z morja prav nad starodavnim mestom Kastav.

Po svoje so ga imenovali tudi tujci: Italijani sprva Monte Albio, kasneje Monte Nevoso, za Nemce je bil Snežnik Schneeberg, gora z istim imenom kot stoletni grad pod njim. Kljub vsemu je Snežnik ostal slovenska gora s slovenskim imenom, mogočen branik na jugozahodnem obrobju domovine.

Snežnik je samosvoj tudi v geološkem, še posebej pa v botaničnem pogledu. Ponuja množico izjemnih kraških pojavov z brezni, jamami, kraškimi izviri, mrazišči in vidnimi sledovi poledenitev. Obsega največji gozdni kompleks na Slovenskem. Redke botanične zvrsti so bile razlog, da je bil njegov temenski del razglašen za botanični rezervat (1964). Botanične raziskave Snežnika segajo v leto 1827. Za **Henrikom Freyerjem** je snežniško floro raziskovala še vrsta priznanih botanikov: **Ginzberger, Tregubov, dr. Tone Wraber** in več mlajših. Njim gre zahvala, da je bogata naravna dediščina Snežnika dobro znana. Posebnost snežniškega rastlinstva je, da tu najdemo rastline, značilne za gorovja Balkanskega polotoka.

90 LET ILIRSKOBISTRIŠKE PODRUŽNICE SPD

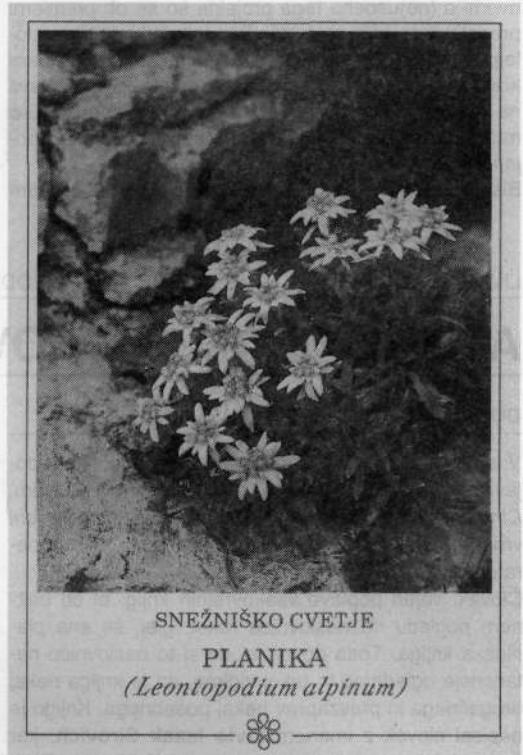
Dr. Miha Potočnik je izjemnost Snežnika visoko cenil in to potrdil z mislijo: »Snežnik ni le gora, Snežnik je veličastno kraljestvo!« Snežnik je domačinom na obeh njegovih straneh res starodavni simbol in svoje življenje in delo povezujejo s svojo goro.

Snežnik je bil ustvarjalni navdih tudi številnim umetnikom slikarjem: **Francetu Pavlovcu, Lojzetu Perku, Jožetu Šajnu**; pesnikom **Miroslavu Vilharju, Otonu Župančiču, Marički Žnidaršič, Dragu Karolinu**; fotografom **Bogumilu Brinšku, Ivanu Bičku, Silvestru Maražu, Hinku Poročniku**, pa še številnim večščakom pisane besede in glasbe.

Narodnoobrambni razlogi so spodbudili domačine, da so že leta 1907 ustanovili ilirskobistriško podružnico Slovenskega planinskega društva in že leta 1914 zgradili svojo prvo slovensko planinsko postojanko, Vilharjevo kočjo v Črnem Dolu pod Snežnikom.

Zadnja desetletja obišče Snežnik več kot deset tisoč ljudi na leto. Čez njegov vrh vodijo številne planinske poti. Evropska pešpot Baltik—Jadran (E-6 SLO) se v slovenskem delu prav na Snežniku povzpne najvišje. Snežnik je izhodišče in cilj planinske poti Snežnik — Snježnik na Hrvaškem. Čezenj poteka slovensko-hrvaška planinska pot, ki povezuje pobrateni mesti Ljubljano in Reko (Rijeko). Snežnik je obvezna točka slovenske razširjene poti in je najvišja točka transverzale kurirjev in vezistov Slovenije.

Snežnik je priljubljen kraj srečevanja slovenskih planincev in cilj znamenitih »zimskih pohodov na Snežnik«, ki

Nova razglednica snežniškega cvetja: na tej gori raste tudi planika.

so v dveh desetletjih privabili na njegov zasneženi vrh več kot 60.000 planincev iz vse Slovenije, sosednjih držav in iz drugih južnoslovenskih držav.

Na gori in pod njo so tri prijetna planinska domovanja: Koča na Snežniku (1796 m), Planinski dom na Sviščakih (1242 m), ki je običajno izhodišče za vzpon na vrh, in nižje, na obrobju snežniških gozdov, še Koča na Kozleku (997 m).

Od leta 1975 deluje na Snežniku ob večjih prireditvah tudi snežniška pošta »6259 Snežnik«, ki še vedno velja za najvišje ležečo zimsko pošto v Sloveniji.

TISOČERO OBRAZOV ENKRATNE GORE

Na praznovanju 21. januarja v Domu na Vidmu, kjer so slavili Snežnik, se je po predstavitvi priložnostne poštne znamke te gore na velikem platnu Snežnik za blestel v vsej svoji skrivnostni lepoti. Tisočero obrazov te enkratne gore in krajev na njeni sončni in senčni strani je umetniška ekipa TV Slovenije ujela v zlahtno impresijo. Scenarist in režiser **Igor Likar**, direktor fotografije **Janez Kališnik**, skladatelj **Aldo Kumar**, pripovedovalec **Polde Bibič** in strokovni sodelavec **Jože Dobnik** so ob sodelovanju bistriških planincev (režiser Likar je posebej omenil **Janka Muho** in Vojka Čeligoja), jamarjev, raftarjev in številnih sponzorjev, ki so finančno podprli ta projekt, ustvarili nenavadno podobo skrivnostne gore. Film o Snežniku se je dolgo rojeval, saj so ga začeli snemati že leta 1992. Vsi morebitni 109

dvomi o (ne)uspehu tega projekta so se ob premierni predstavitvi v hipu razblinili. Snežnik in kraji, ki so stoletja povezani z njegovimi muhami in čari, so dobili enkratno in neponovljivo filmsko upodobitev. Dolg aplavz na koncu projekcije je povedal vse. Enako spontano so mu zaploskali Bistričani kot tudi številni planinski prijatelji in gostje iz vse Slovenije. Bistriški planinci so ob tej slovesnosti izdali že štiri-

deseto barvno razglednico o Snežniku, tokrat z motivi snežniškega cvetja. Podatek, da so doslej natisnili že kakih 500.000 snežniških razglednic, je zgovoren. Zares lepo in praznično vzdušje na tem večeru so s svojim nastopom obogatili pevci mešanega zbora upokoencev, mladinskega zbora osnovne šole Dragotina Ketteja, recitatorji z dvema pesmima o Snežniku in domači narodnozabavni ansambel »Snežnik«.

LIVIO ISAAK SIROVICH: CIME IRREDENTE — NEODREŠENI VRHOVI

ALPINISTIČNO ZGODOVINSKA SAGA O TRSTU

DUŠAN JELINČIČ

V lanski povsem znosni poletni vročini se je v Italiji pojavila knjiga s pravzaprav kar običajnim naslovom, *Cime Irredente*, ali, v slovenskem prevodu, *Neodrešeni vrhovi*, ki je v Trstu dokaj dvignila politično temperaturo.

Človek, vaje poplave vsakovrstnih knjig, bi ob bežnem pogledu na naslovnico rekel, glej, še ena planinska knjiga. Toda dovolj je, da si to naslovnico natančneje ogledamo in takoj vidimo, da je knjiga nekaj drugačnega in pravzaprav nekaj posebnega. Knjigo je napisal človek z imenom **Livio Isaak Sirovich**, kar jasno dokazuje njegov slovansko-židovski izvor. Podnaslov se glasi *Viharen zgodovinsko-alpinistični primer*, na naslovnici pa je natisnjena še stara razglednica s planinsko pokrajino, orlom in predvsem italijansko kraljevo zastavo.

Ne, ne gre za običajno planinsko ali alpinistično knjigo. Ko nato nepoučen bralec knjigo prebere, doživi drugo presenečenje. Gre namreč za eno od najbolj popolnih zgodovini mesta Trst v zadnjem stoletju, kar jih je sploh izšlo, prikazana pa je preko zgodbe njegovih alpinistov, kar daje celotni zgodbi poljuden značaj.

Zgodbi? Znani italijanski pisatelj **Mario Rigoni Stern**, ki se je zelo zavzemal za to, da bi knjiga končno izšla pri turinski založbi Vivalda, je na zavihku napisal, da gre za nenavaden roman med zgodovino, alpinizmom in kroniko, tržaška zgodovinarja **Elio Apih** in **Teodoro Sala** pa sta dodala, da gre za stoletno sago, ki ji gre za podrobnosti in jasnost.

OBRAMBA PRED SLOVENSKIM BARBARSTVOM

Preden opišemo, za kaj pravzaprav gre, naj na kratko predstavimo avtorja. Livio Isaak Sirovich je sin litovsko-nemške Židinke in očeta dalmatinskega porekla. Rojen v Trstu leta 1949 se ukvarja s turnim smučanjem in alpinizmom, zaposlen pa je kot raziskovalec v geofizikalnem observatoriju v Trstu. Po objavi krajših strokovnih in tematskih publikacij je septembra 1995 pri veliki italijanski založbi Mondadori izšla njegova spominska knjiga »Cari — non scrivetemi tutto« (Dragi, ne mi opisati

vsega) in nazornim podnaslovom »Isaakovi: neka družina v primežu med Hitlerjem in Stalinom«, kjer objavlja materino korespondenco z družinskimi člani, ki so ostali v Litvi.

Kako je nastala ta knjiga? Marsikdo se verjetno spomni, da so leta 1985 v Trstu ustanovili Odbor za obrambo italijanstva, ki se je z vsemi silami boril za to, da bi preprečil odobritev globalnega zaščitnega zakona za Slovence v Italiji, ali, kot je ironično napisal avtor, za »obrambo tatarske puščave«... V ta Odbor je pristopil ves desničarski, reakcionarni in nazadnjaški Trst, torej cela vrsta organizacij, ustanov in celo trgovin in posameznikov. K temu je pristopilo tudi italijansko tržaško planinsko društvo vsedržavnega Cluba Alpino Italiano (CAI) z imenom Alpina delle Giulie. Sirovich se je tako skupno s prijatelji-alpinisti nehotе znašel, formalno sicer, na strani tistih, ki so se borili proti pravicam Slovencev v Italiji. Ko je zahteval pojasnila, so mu vrgli v obraz, da je Alpina delle Giulie nastala pred več kot sto leti prav zato, da bi se branila pred »slovenskim barbarstvom«.

Sirovicheva skupina je seveda vztrajala, da je Alpina nepolitična organizacija, ki ima drugačne cilje, vendar jo je vodstvo društva preslišalo. Na dobro zrežiranem občnem zboru so jo preglasovali in nato kakih dvajset članov vrgli iz društva. Tako se je začela pravna afera, ki se še danes ni zaključila. Osrednje vodstvo Cluba Alpino Italiano se sicer ni povsem jasno izrazilo, zato pa je sodstvo dalo prav Sirovichevi skupini, ki je morala svojo obrambo podkrepiti s stvarnimi zgodovinskimi dokazi. To je tudi storila, saj je zbrala grmado dokumentov, podatkov in zgodovinskih dejstev, ki sedaj tvorijo ogrodje tega romana.

400 STRANI DOLG VEČPLASTNI ROMAN

Tako se je začela ta neskončna zgodba. Glavni raziskovalec preteklosti tega tržaškega planinskega društva je bil prav Sirovich, ki se je poglobil v sto let dolgo obdobje. In odkril neverjetne stvari in osupljive podatke. Kako je bila ustanovitev Alpine tesno povezana s krajevno framazonsko ložo, kako so v notranjosti društva zatirali Žide, kako se je počasi razbohotil nacionalizem,

ki je razdvajal prijatelje in dolga desetletja sejal strup in predvsem kako je bilo stanje v Trstu presenetljivo podobno stanju v Memelu v Litvi, torej rojstnem kraju Sirovichove matere, ki je prav tako stičišče več narodnosti.

Predolgo bi bilo, da bi opisali vse zanimivosti tega večplastnega romana, ki je dolg skoraj štiristo strani. Zgodbe iz preteklosti so povezane predvsem s pravnimi razprtiljami v sedanosti, vse pa je tako zanimivo in harmonično povezano med seboj, da knjige ne izpustiš iz rok, dokler je ne prebereš do konca. Brez dvoma je Cime Irredente tekst, ki naravnost strastno zagovarja prisotnost Slovencev v Trstu kot enakovrednih članov te družbe z njihovo kulturo, ponosom, dostojanstvom in polnopravnimi strukturami. Avtor počenja to iz ljubezni do pravičnosti in resnice, kar mu je lahko v čast in ponos.

Tako Sirovich opisuje prvi in drugi tržaški proces, požig Kulturnega doma leta 1920, ustrelitev **Tomažiča** in tovarišev na Opčinah, kjer je eden od krvnikov s tribalnim ritualom namakal svoj robec v kri ustreljenih in bil zato po koncu vojne obsojen na sicer minimalno kazen. V današnjih časih pa se posveča bitkam **Sama Pahorja** v tržaškem občinskem svetu, opisuje, kako je med homilijo v slovenščini, ki jo je imel nedavno umrli tržaški škof **Bellomi**, v stolnici sv. Justa med mašo počila petarda, kako je nekdanji mladi fašistični škvadrist poročil Slovenko in poslal otroke v slovensko šolo, pa tudi gonjo o fojbah, ki se ciklično obnavlja, ko se Italija in Slovenija približata, in še drobce iz vsakdanjega življenja Italijanov in Slovencev v Trstu. Eden od glavnih ciljev te knjige pa je razkrinkavanje lažnih mitov, v katerih je Trst živel in, žal, živi še danes.

MITI IZ DRUGIH ZORNIH KOTOV

Naj nanizamo nekaj drobnih podatkov, ki jih izvemo iz tega romana. Leta 1991 je neki tržaški dnevnik objavil najbolj običajne židovske priimke v mestu, imetniki teh priimkov pa so nato prejeli več sto telefonskih klicev z grožnjami in žalitvami. Mimogrede: pa naj še kdo reče, da je Trst strpno mesto! — Obstaja tudi »pravljica«, da je nič manj kot Evropski parlament svečano izjavil, da je slovenska manjšina najbolj zaščiten manjšina v Evropi. No, izmislil si jo je nekdanji evropski parlamentarec, predstavnik nacionalistične Liste za Trst **Manlio Cecovini**. Sam je to zatrdil na neki skupščini tega mednarodnega foruma in nato v Trstu pač poročal, da je bilo to rečeno v Strasbourgu. Pravzaprav ni nitiagal...

Nadaljujmo: Priimek **Camber**, ki ga ima tudi tržaški poslanec v italijanskem parlamentu, katerega bistvena značilnost je sovražstvo do Slovencev in poudarjanje italijanstva, najdemo v Trstu (tam jih je v telefonskem imeniku šest), ne pa v Firencah ali Rimu. Zasedimo jih v Zagrebu, kjer jih je osem, ter v Sarajevu, kjer jih je kar šestindvajset! Kdor se v Trstu ima za »italianissima«, ima vedno nekaj slovanske krvi...

Čeprav je bil tedanji Odbor za obrambo italijanstva v Trstu zelo glasen, se je vanj vključilo le pet odstotkov tržaških organizacij in ustanov... Malo, kajne?

In ko smo že pri mitih, je treba razkriti tudi kako bolečo resnico, ki jo Sirovich v knjigi tudi poudarja. Veliki tržaški alpinist **Emilio Comici**, ki je, kot Slovenci v Trstu radi poudarjamo, pel slovenske pesmi v Dolini Glinščice in plezal z **Jožetom Cesarjem** in drugimi Slovenci, je vsako svoje predavanje zaključil s stavkoma: »Treba si je upati! Tako nas uči Duce!« Marsikdo bo lahko oporekal, da si v tistem času moral biti fašist, če si hotel preživeti. Toda če smo že pri legendarnih alpinistih: kaj ni eden od »kraljev Dolomitov« **Bruno Detassis** moral v koncentracijsko taborišče v nacistično Nemčijo in je veliki **Ettore Castiglioni** umrl na begu iz fašističnega zapora? Onadva (in še mnogi drugi) so dokazali, da temu ni čisto tako.

Tudi to je treba povedati! Roman Livia Isaaka Sirovicha Cime Irredente nam razkriva del druge, neznane, zabrisane in večkrat skrite resnice mesta Trst in njegovih protagonistov. Ko brskaš po preteklosti in drezaš po še neizpeti zgodovini, vedno naletiš na protislovja, polresnice in izkrivljene resnice, Sirovichev alpinistično-zgodovinski roman pa nam odkriva lep del prav te še neodkrite realnosti.

S smučni čez severno steno Dolgega hrbta (2473 m)

Letošnjega 2. februarja okrog poldneva je 35-letni **Davo Karničar**, alpinist z Jezerskega, presmučal severno steno Dolgega hrbta (2473 m). Vreme televizijski ekipi »Gore in ljudje« ni omogočilo snemanja tega podviga. To dejanje je, kot nam je dan pred tem smučanjem dejal Davo, le kamenček v mozaiku, ki ga alpinistični smučar Karničar načrtno sestavlja za jesensko neprekinjeno smučanje z vrha Everesta (8848 m) v bazni tabor pod to goro. Lani mu je, kot se spominjamo, vreme to onemogočilo, letos pa bo poskusil še enkrat.

Po opoldanskem smučanju čez severno steno Dolgega hrbta se je po radijski zvezi oglasil očetu **Andreju**. Zaupal mu je, da so bile snežne razmere v zgornjem delu odlične, nato so se slabšale, vseeno pa s smučanjem severozahodnega dela ni imel težav.

Z vrha je odsmučal v smeri Mlinarskega sedla, od tam do Skreta, po prečki dela plezalne smeri do steze, ki vodi z Grintovca, do Stebra in od tam skoraj navpično na Zgornje Ravni ter je pri tem premagal višinsko razliko 1600 metrov.

S smučni in plezalno opremo je ta dan odšel od doma malo po četrti uri zjutraj in se ob 9. uri že oglasil iz vrhnjega dela stene.

Mirko Kunšič

STEBER — ARHIVIRAN GORNIŠKI PODVIG

NEVA MUŽIČ

Uredništvo kulturnih in umetniških programov TVS in Studio Alp Maribor sta pripravila tisto presenečenje, za katerega se filmsko usmerjeni posamezniki znotraj planinske organizacije ali tudi zunaj nje zavzemajo že dolgo vrsto let, vendar je moral priti med njihove vrste alpinist, ki je bil dovolj vizualno ozaveščen in vztrajen, da je lahko ta objekt že dolgo prisotne želje tudi uresničil. **Matjaž Fistravec**, katerega amaterski izdelki so dali že pred desetletjem slutiti, da se v njem skriva človek, ki poleg gorá ljubi tudi kamero, je tokrat preseetil kot režiser, medtem ko je bila kamera v rokah profesionalca in priznanega direktorja fotografije **Valentina Perka**, scenarij pa sta skušala čimbolj verodostojno in z nekaj dramaturškimi dodatki, nujnimi za tekočo in zanimivo pripoved, prispevati **Matjaž Fistravec** in **Uroš Sever**.

FILM NI LE GOLA PONOVIŠTEV PLEZANJA

Naslov opredeljuje kot glavni predmet prikazovanja Steber, se pravi Osrednji steber Severne triglavske stene, seveda pa gre za veliko več. Gre za zgodovinsko dejstvo, da je bil ta Steber preplezan, za način, kako je bil preplezan in kdo ga je preplezal ter kdaj. Na

Matjaž Fistravec si je omissil takšno »zirafo«, da je z nje dobil čimboljši zorni kot za snemanje.

Zgodovinskost dogodka: Jaka Čop je pred več kot pol stoletja fotografiral, kako je naveza priplezala iz Stebra, zdaj je bil spet poleg pri snemanju.

Foto: Igor Modic

simbolni ravni smo Slovenci ta film potrebovali, lahko bi rekli, iz istega razloga, kot ga je alpinist **Joža Čop** takoj po vojni, junija 1945, hotel na vsak način preplezati in onemogočiti prvopristopništvo kakšni tuji alpinistični ekipi, bognedaj celo solistu: skratka, film, čeprav označen kot igrani, je v resnici igrani dokument alpinističnega podviga, ki je v prvih dneh po koncu druge svetovne vojne vzpostavil slovensko samobitnost tudi z alpinističnim dejanjem. Tako je režiser Matjaž Fistravec poskrbel, da imamo Slovenci arhiviran podvig, ki ne pomeni le športnega dejanja, ampak tudi — in zdi se, da je to vse bolj pomembno — takšno dejanje, ki je šele dokončno potrdilo »slovensko« plezanje kot del tistega arhetipskega gona po spoznavju dokončne resnice, smisla, skrivnosti..., ki je del svetovne dediščine in smo se tako lahko v danem trenutku zelo konkretno vključili v ozaveščanje mitološke optike gore kot središča, kot popka sveta, preko katerega človek komunicira z absolutnim, nedosegljivim drugim in torej s transcendenco.

Da film ni želel biti le gola ponovitev plezanja, jasno nakazujejo sicer skromni poskusi dialogov v koči, medtem ko naključni planinci že čutijo, da se bo zgodil tisti glavni dogodek, na katerega so vsi čakali vrsto let, in komentirajo početje Jože Čopa in soplezalke **Pavle Jesihove**, kot da ne gre le za dejanje med življenjem in smrtjo, ampak tudi (in hkrati) za njihovo življenje, kot da gre za nekaj tako prelomnega, da je potrebno aktivirati tako rekoč vse pod goro razpoložljive sile; skratka, obnašajo se tako, kot da ni po naključju že v začetnih scenah vključen v pripoved tudi predvojni alpinist in filozof **Klement Jug**, čeprav v trenutku svoje smrti, in tako po eni strani že takoj podčrtuje tudi enega od ključnih pojmov, povezanih z alpinizmom, po drugi pa se v podtekstu dotakne tistega pogleda na plezanje, ki ga označuje kot izrazito etično dejanje, se pravi, ko gre za plezanje kot preizkušanje volje, tovariške zvestobe,

Pavla Jesih (Mirjam Korbar) je takole bivakirala v Stebru.

požrtvovalnosti, samozatajevanja in upoštevanja tovariša. Nadaljni dogodki ta etični odnos le še podčrtujejo, ko gre za konkretne dogodke na gori, ko je Joža Čop resnično moral pomagati soplezalki in ji z lastno zvestobo in požrtvovalnostjo ter požrtvovalnostjo s tovarišev omogočil izplezati.

Druga dva pojma, ki se največkrat pojavljata v povezavi z alpinizmom, hrepenenje in ljubezen, pa sta zajeta prav tako v komentarjih, ki podčrtujejo Joževo hrepenenje po plezanju in plezanju prav tega stebra, kot potem še naprej — in morda gre v tem primeru za enega od najlepših filmsko izpeljanih metafor v filmu, za ljubezensko sceno na hribu nasproti Stebru, ko gre konkreten ljubezenski akt na simbolni ravni razumeti kot ljubezen alpinistov do gorā.

ALI JE ZGODBA DOVOLJ ZNANA?

Ob stoletnici filma nas Matjaž Fistravec s svojo požrtvovalno in spretno ekipo torej ponovno ne spomni le na to, da smo narod dežele, ki jo označujemo kot gorsko in imamo goro celo za svoj narodni simbol, ampak tudi (in to je v tem trenutku bolj pomembno dejstvo), da se namreč naše filmske korenine vežejo na dva gorska filma, in dejstvo je, da sta avtorja za dialoge vpletla celo enega od režiserjev, **Metoda Badjuro**. Nehote je tako film Steber dregnil v resnico, ki razkriva, da ta tematika ni niti prav načeta, kaj šele izčrpana, čeprav smo v filmsko zgodovino že vpisali enega od mitov, namreč Morano, ki pa verjetno ne

Varovanje Jože Čopa (Boruta Veselka) s konopljevo vrvjo in v plezalski opremi iz leta 1945.

Foto: Marko Prezelj

more pokriti simbolnega bogastva in možnosti, ki jo prav tovrstna tematika ponuja.

Pomembno pa je še nekaj. Prav film Steber namreč s svojim uvajanjem tretje osebe, se pravi pripovedovalca, ki omogoča zgodbo in njeno pomenljivost šele prav razumeti, uspe povezati tudi zgodovino slovenskega gorništva z današnjimi rodovi. To se v ozadju snemanja dogaja v dejanju dubliranja obeh glavnih igralcev **Mirjam Korbar** in **Boruta Veselka** z današnjima alpinistoma **Marijo Štremfelj** in **Pavletom Kozjekom**, kot tudi v izdatni pomoči še drugih alpinistov (**Andrej Štremfelj**, **Janez Jeglič**, **Silvo Karo**, **Filip Bence**, **Grega Kresal**, **Marko Prezelj**, **Ljubo Hanzel**), ki so pomagali pri varovanju, nošenju prtljage, postavljanju platojev itd.

V filmu pravzaprav ne govorijo več, kot je za razumevanje osnovnega dogodka nujno potrebno. Zgodba je znana — toda ali je poznana tudi drugim? Bo ta skromnost, ki hkrati zadržuje film zgolj na ravni obnovitve dogodka, tudi že dovolj privlačen razlog, da bo film zbudil zanimanje širšega prostora in širše javnosti? Seveda so to vprašanja, ki se zastavljajo post festum in predvsem s stališča iskanja filmske nadgradnje, ki smo jo bili, na primer, deležni v filmu **Krik stene** **Wernerja Herzoga**, ki se na presenetljivo podoben način sprašuje o smislu alpinističnega početja s pomočjo fotografije, ki jo sicer tudi Matjaž Fistravec vključuje v film, a, žal, zgolj na realistični ravni, brez simbolne razsežnosti, ki 113

bi obogatila faktografijo, pa čeprav je z zgodovinskega stališča fotograf **Jaka Čop** še kako dragocen.

POHOD DO GLEDALCEV

Sicer pa je filmska slika v Stebru že na veliko višji ravni kot v njegovem prejšnjem filmu *Brez*, saj že igra dramaturško vlogo, posebno v nočnih scenah, tako v koči kot na hribu, ko pride do izraza simbolna moč svetlobe in sence.

Kljub nekaterim montažnim spodrslijajem je splošen vtis ob gledanju filma takšen, da se režija že približuje kompleksnejšemu pristopu, kajti režiser je tokrat zelo lepo vključeval za razumevanje obeh glavnih protagonistov pomembne flash backe. Morda bo komu v filmu manjkala prostorska umestitev določenih plezalskih raztežajev in sploh stene ter predvsem veličastnost njenih mer, a verjetno je treba pomisliti na dejstvo, da pogoji dela pač niso dopuščali uresničitev vseh želj in potreb.

Pač pa se lahko ustavimo pri izredno funkcionalno uporabljeni glasbi **Mitje Reichenberga**, še posebno njegovem dopolnjevanju filmskega jezika s simboliko zvo-

kov, s poudarkom ženskega glasu, kot tudi z ritmom, ki je dopolnjeval dramaturško gradnjo. Pri tem ne gre pozabiti, da so se avtorji trudili, da bi goro našim očem postopoma odpirali in tako filmsko dograjevali konkreten vzpon.

Igralca Mirjam Korbar in Borut Veselko sta odigrala naslovni vlogi imenitno in si brez njihju obeh likov skoraj ni mogoče zamisliti. Spremní katalog razkriva ne le to, s kakšno natančnostjo in navdušenjem so se avtorji lotili dela, saj je imela ekipa celo lektorja za gorenjščino, ampak tudi željo, da posneti material čim bolj približajo široki publiki. Brez številnih sponzorjev in prijateljev verjetno tega kataloga ne bi bilo, še manj pa filma.

Čeprav nesrečna minutaža filmu preprečuje pohod v kinodvorane, upamo, da se bo njegovo živahno potovanje po vseh večjih mestih nadaljevalo še drugje, saj kaj je lahko sodobnejša in primernejša definicija alpinizma kot vse tisto, kar alpinisti za dosego cilja, ki se jim že po definiciji večno izmika, doživljajo ravno na poti k temu nedosegljivemu Cilju. Prav na tej poti pa je možno posneti tudi še kakšen film, morda tistega, ki mu bomo lahko brez pomislekov rekli igrani z veliko začetnico.

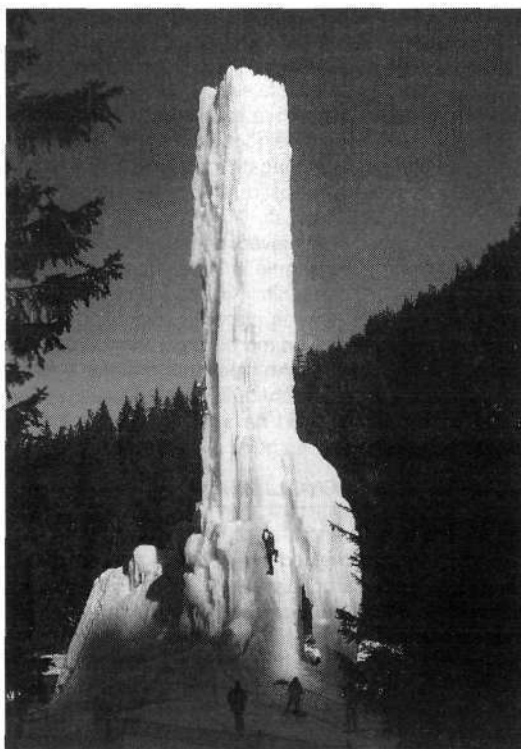
V FRANCOSKEM COURCHEVELU JE BILO MEDNARODNO TEKMOVANJE V LEDNEM PLEZANJU

SLOVENEK — JUNAK LEDENEGA STOLPA

MARJAN RAZTRESEN

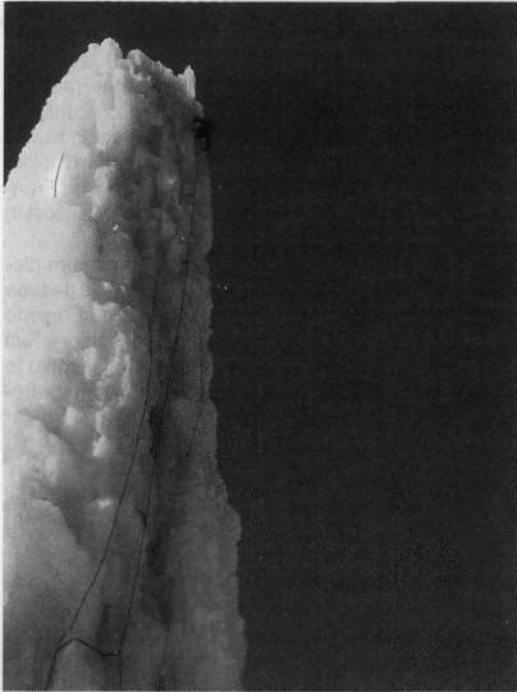
Vrhunski slovenski alpinist **Janez Jeglič**, član AO Domžale, je sredi letošnjega januarja na mednarodnem tekmovanju v lednem plezanju v francoskem Courchevelu postal dvojni zmagovalec: najprej je zmagal v težavnostnem plezanju na 35 metrov visokem umetnem slapu, potem z velikim naskokom še v hitrostnem plezanju v spodnjem, 20 metrov visokem delu tega slapa. Zmagal je v dokaj močni mednarodni konkurenci, v kateri so nastopili plezalci iz Francije, Bolgarije, Rusije, Italije in Slovenije.

Kot so smučarske skakalnice prepoznavni in zaščitni znak slovenske Planice, tako je jekleni 35 metrov visoki stolp s stranicami po štiri metre, ki ga pozimi od vrha do tal »oblečejo« v meter do dva metra debel leden oklep, športni znak francoskega turističnega, zimsko športnega in predvsem smučarskega središča Courchevel v Savojskih Alpah nedaleč od enako znanih turističnih krajev Val Thorens, Meribelle in Val d'Isere. Od leta 1988 za popestitev turistične ponudbe na njem vsako zimo prirejajo zdaj najbolj tradicionalna in odmevna plezalska tekmovanja v lednem plezanju v Evropi. Na vrh tega votlega stolpa z ledenim obsegom nekako 25 metrov peljejo v notranjosti stopnice, na vrhu stolpa je prostora za več ljudi, ki bodisi z vrvo varujejo plezalce, željne tudi takšne zimske rekreacije, bodisi v vlogi novinarskih fotografov spremljajo tekmovalno plezanje. Poleg stolpa stoji približno deset metrov visoka stavba, podobna strehi alpske hiše, ki jo prav tako zaledenijo, da se na tem strmlem ledu mladi alpinisti učijo in privajajo plezanju v ledu, streha pa je na voljo tudi turistom,

35 metrov visok votel jeklen stolp, ki ga pozimi oblijejo z vodo in tako oblečejo v približno dva metra debel leden oklep, močno podoban pravim naravnim ledenim slapovom.

Foto: Janez Jeglič

Plezanje kot na pravem naravnem ledenem slapu.

V težavnostnem plezanju morajo tekmovalci priplezati na vrh v največ 14 minutah in poleg tega pri tem zbrati najugodnejše število točk.

ki se hočejo med zimskimi počitnicami razen s smučanjem ukvarjati še s plezalnim športom.

Janez Jeglič je na tem tekmovanju letos nastopil že drugič: lani ga je tja poslala Komisija za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije, ker pa je med francoskimi organizatorji manj znani Slovenec lani presenetil z zmago v hitrostnem plezanju in s četrtem mestom — za tremi Francozi — v težavnostnem plezanju, so ga francoski organizatorji letos povabili, naj pride tja na njihove stroške, kar je za slovenskega plezalca vsekakor lepo mednarodno priznanje.

Poleg Jegliča sta letos na tem tekmovanju nastopili še slovenski alpinistki **Jasna Pečjak** iz AO Domžale, lanske zmagovalka s tekmovanja v lednem plezanju v Bohinju, in **Alenka Jerala** iz AO Kranj; v ženski konkurenci v Courchevelu, ki je premogla le pet plezalk, je bila Alenka tretja in Jasna peta.

Enako kot v alpskem smučanju pri slalomu in veleslalomu nastopi tudi na tekmi v lednem plezanju vsak tekmovalcev dvakrat, če se je seveda na glavno tekmo uvrstil v predtekmovanju. Po časih iz predtekmovanja plezajo na glavni dirki najprej boljši in nato vse slabši po časih iz predtekmovanja, v drugem plezanju pa v obratnem vrstnem redu, tako da imajo vsi tekmovalci približno enake tekmovalne pogoje. Kot nam je povedal Janez Jeglič, je na eni strani prednost prvih tekmovalcev ta, da je led še kompakten in vedno »prime«, na drugi strani pa je prednost zadnjih tekmovalcev, da lahko cepine zabadajo v že pripravljene luknje.

V letošnji moški konkurenci je v Courchevelu v predtekmovanju nastopilo 16 povabljenih in izbranih plezalcev, osem najboljših pa se je naslednji dan v težavnostnem plezanju, ki je paradna panoga takšnega plezanja, pomerilo v finalu. Slovenski plezalec je že v predtekmovanju v prvem in drugem plezanju dosegel toliko boljše časa od tekmovalcev, da je v plezalskih krogih zvečer krožila šala, češ da bo Slovencu treba po večerji v pijačo nasuti kaj takega, kar ga bo naslednji dan vsaj nekoliko ustavilo.

Sodniki so na teh tekmah strogi: če opazijo, da je plezalcu zdrsnila noga, »obuta« v derezo, mu prisodijo tri točke, če gre plezalec z roko ali nogo izven označene »proge«, mu prav tako pribijejo tri točke, če spusti cepin in se z roko prime za leden kapnik ob smeri, da bi si odpočil, mu prištejejo pet točk, vsak udarec s cepinom v led, ki mu omogoči, da se potegne kvišku, pa šteje eno točko. Za 35-metrsko navpično plezanje od tal do vrha zaledenelega stolpa ima vsak tekmovalcev na voljo 14 minut, za vsakih 20 sekund, ko pride na cilj prej, pa mu odštejejo eno točko. Zmaga tisti, ki zbere najmanj točk. Kdor pade, nima skoraj nobenih možnosti za dobro uvrstitev, saj mora nadaljevati od tod, kjer obvisi.

Tekmovalci se varujejo sami, ko vpenjajo vrv, na katero so navezani in katere konec je v zanesljivih rokah varovalcev pod steno, v že zabite ledne kline v steni ob progi.

Proglasitev najboljših na letošnji tekmi v Courchevelu: Janez Jeglič med dvema Francozoma.

Foto: Andrej Pečjak

V prvem plezanju finala je bil letos najboljši Slovenec, ki je do vrha priplezal v manj kot 11 minutah in zbral 31 točk; bil je za šest točk boljši od Francoza **Jacquesa Parriera** in kar za 11 točk boljši od drugega Francoza **Sebastiena Montaz-Rosseta**. Tako Jeglič v drugem plezanju ni hotel nič tvegati in je zbral 27 točk, tri več kot prvovršeni v drugem teku Perrier, za prav toliko točk pa je bil Jeglič v končnem seštevku boljši od Francoza in je za to dobil prvo nagrado 3000 francoskih frankov.

Takoj zatem so se fantje pomerili še v hitrostnem plezanju na spodnjem, 20 metrov visokem delu ledene stene. To plezanje sicer nima tolikšne teže in ugleda kot težavnostno, vendar v krogih lednih plezalcev tudi to prvenstvo kaj pomeni. Tudi v hitrostnem plezanju je zmagal Janez Jeglič; za 20-metrsko »progo« je potreboval 48 sekund, medtem ko je drugovršeni, Bolgar **Petko Totev**, na cilj priplezal v minuti in osmih sekundah, trije Francozi za njima pa so se zvrstili v naslednjih dobrih desetih sekundah. V tej preizkušnji so najboljši za nagrade dobili praktična, predvsem plezalska darila.

TURNOSMUČARSKI RELIJI SE PRIJEMLJEJO, LETOŠNJO ZIMO JIH BO KAR NEKAJ

ZNANA IMENA V GORSKIH SMUČINAH

MIRKO KUNŠIČ

Jezerjani so letošnjo prvo februarso soboto, 1. februarja torej, poskrbeli, da so srca štiriinšedesetih udeležencev (37 ekip) drugega »Turno smučarskega relija Jezersko 97«, potegnjenega okrog jezerske doline, prečrpala nekaj tisoč hektolitrov krvi več kot običajno.

Petnajstkilometrski smučina z vzponi in spusti jih je vodila do Sv. Ožbolta, po Olipovem robu pod Virnikov Grintovec, v Klešče, do Roblekove žage, tam čez cesto, do planšarskega jezera proti Anclju in v strmi breg Skubrovega vrha ter naprej mimo Marofa in Makeka do opuščene smučišča pod Makekovo Kočno. Časovna omejitev te smučine je bila tokrat štiri ure. Zmogli so jo vsi, seveda z nahrbtnikom, cepinom, dvema vponkama, vrvjo, čutaro in prvo pomočjo. Na turnih smučeh so vzpone premagovali s pomočjo kož na drsnih ploskvah smuči in predvsem z veliko telesno pripravljenostjo. Ta je bila še posebno odločilna na zadnjih dveh preskušnjah: najprej na sprintu, potem na vzponu dvojic z 250 metri višinske razlike in nato še na veleslalomu v povratku.

Luka Karničar je bil pred enajstimi leti na podobnem reliju v Italiji, kajti Italijani so ob Francozih velesila takih zahtevnih preskušanj. »Bacil« je prinesel na Jezersko in okužil vse svoje brate, sestro in prijatelje. Zadnja leta je na taka tekmovanja odhajalo po pet dvočlanskih ekip. Zaradi rezultatov na teh dirkah so Jezerjani postali znani, tako kot v sedemdesetih letih mojstranske Veeverice, se pravi alpinisti **Janez Brojan, Janko Ažman, Janez Dovžan, Izidor Kofler** in **Klavdij Mlekuž**.

»Mojim 16 letom starosti so v planinski izkaznici dodali še dve, da sem lahko tekmoval na tridnevem reliju v Leccu. Leta 1975 sem bil z **Romanom Robasom** in **Marjanom Manfredom** na svetovnem alpinističnem reliju v Cerviniji. Takrat smo 34-kilometrsko progo po grebenih, višjih od 4000 metrov, zmogli v šestih urah. Najboljši so bili dve uri pred nami v cilju, vendar so imeli tako opremo, da smo jih samo gledali. Po desetih letih se ponovno vračam na relije. Tokratni je bil dobro pripravljen. Za naju s kolegom **Robertom Kraljem** iz Tržiča je bil sprint nekoliko prekratek. Sam se niti dobro zadihal nisem,« pove **Izidor Kofler**, policist in gorski reševalec iz Mojstrane. S Kraljem sta bila v skupnem

Na cilju so ure pokazale čase, drugi instrumenti pa tudi druge vidike te težavne preizkušnje.

Veliko kondicije so potrebovali udeleženci relija, da so v dobrem času pritekli na vrh strmine.

seštevku četrta, pred njima pa so bili že nekaj let nedosegljivi Jezerjani.

Par **Luka** in **Drejc Karničar** sta bila najhitrejša v sprintu, druga v veleslalomu in skupaj s 15-kilometrsko progo absolutno prva. Drejc je bil tudi glavni organizator tekmovanja. Zanj je več tednov trdo prostovoljno delalo več kot 40 ljudi. Lani so gostili 15 ekip, letos že 37 in od tega že eno iz Hrvaške. Ta reli je tudi začetek priprav na Drejčevo diplomsko nalogo na Fakulteti za šport. Magister **Damir Korpiljak** s Fakultete za šport je namreč pred relijem namestil osim Jezerjanom Polarjeve merilce in računalnike srčnega utripa, ki so celotno tekmo zapisovali obremenitve. Še pred računalniško obdelavo nam je povedal, da je šlo za visoko intenzivne napore, ko so srca posameznikov v minuti prečrpavala več kot 30 litrov krvi.

Tone in **Davo Karničar** sta bila druga. Davo je povedal, da mu je tudi ta reli supermotivacija za trening. Jeseni namreč odhaja v Himalajo, kjer namerava zaključiti lanski podvig, ki mu ga je preprečilo slabo vreme. Po vzponu na Everest bo namreč nepreklicno neprekinjeno smučal z najvišje točke našega planeta do baznega tabora v vznožju te gore.

»To je edino smiselno — neprekinjeno smučanje brez vrvi, cepinov in vsega ostalega. Kako je videti takšno alpinistično smučanje, bom za ekipo Gore in ljudje in za gledalce te televizijske oddaje pokazal s smučanjem z grebena Dolgega hrbta po severni strani 1600 metrov nižje na Jezersko,« dodaja motivirani Jezerjan, ki je tudi član Extrem kluba Slovenskih novic. (Davo je sicer smučal, kot je obljubil, žal pa vreme ni omogočilo TV ekipi, da bi to posnela.)

Zelo zanimiva je bila ekipa Jezersko II, v kateri sta bila **Milan** in **Irma Karničar-Šenk**. Ne le, da sta bila najhitrejši mešani par, ampak je bil to za Irmo, medicinsko sestro in mater štirih otrok, Roka, Anžeta, Primoža in Tilna, že drugi reli.

»Če si vaju trpljenja, preneseš tudi tako tekmo. Zame je bil najhujši sprint, ki je sledil 15-kilometrski progi.

Hrib se postavi pokonci, pljuča postajajo premajhna,« pove Jezerjanka. Kako ji je šlo na progi, pa se je že med tekmovanjem večkrat zanimal tudi njen oče, znani oskrbnik Češke kočje **Andrej Karničar**. Prišel je tudi na popoldansko razglasitev pred hotel Planika. Osebe je pomagal pri reliju in za vse skuhalo odlično kosilo. Zanimiv par sta bili tudi **Metoda Karničar** in **Ksenija**

Dirko si je na Jezerskem ogledal tudi oče Andrej Karničar, znani dolgoletni oskrbnik Češke kočje.

Foto: Mirko Kunšič

Markič, ki sta bili prvič na reliju. **Rado Markič**, ki je tudi tekmoval, nam je povedal, da je potreboval nekaj let, da je pridobil vzdržljivost, da lahko na taki tekmi uživa in ne le trpi. Za to je treba leto in dan najmanj trikrat tedensko v naravo.

Za tržiško Montano II sta se potili v smučini in garali na šprintu dvojčici — gimnazijki **Tina** in **Petra Bergant**. Za alpinistični klub Črna na Koroškem sta bili ekipa **Barbara Polanšek** s povsem novo turno opremo in **Alenka Vončina** iz Mežice, ki je imela opremo sposojeno in je bila to pot sploh prvič na turnih smučeh. Najhitrejši med ženskami sta bili **Meta Boncelj** in **Alenka Hafner**

iz AO Kranj. Kot edina tuja ekipa sta tekmovala Zagrebčana **Damir Lacković** in **Andrej Stroj**. Navdušena nad organizacijo in razgledi z obeh strani jezerske kotline bosta še prišla.

Prihodnji turno smučarski reli pripravlja tržiška Montana 23. februarja na Zelenici. Resno o njem razmišlja tudi **Matjaž Globočnik**, lastnik znane trgovine »Vrh«, ki bi ga prenesel na območje Pokljuke.

Tako so dani skoraj vsi pogoji, da taka tekmovalna postanejo mednarodna in še množičnejša. Turno smučanje, ki se ga loteva vse več Slovencev, je zadosten razlog za vse to.

GOVOR OB 100-LETNICI SOŠKE PODRUŽNICE SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA

GORSKI BOJI ZOPER STRAH PRED SVOBODO

DUŠAN JELINČIČ

Planinsko društvo Tolmin je kot dedič Soške podružnice Slovenskega planinskega društva od sredine do konca lanskega leta z več manifestacijami proslavilo stoletnico ustanovitve te podružnice oziroma svojega društva. O Soški podružnici oziroma zgodovini PD Tolmin smo v Planinskem vestniku nadrobno že pisali, šele zdaj pa smo dobili govor znanega tržaškega planinca in alpinista, prvega Tržačana, ki je stal na vrhu katerega od osemtisočakov, novinarja in pisatelja Dušana Jelinčiča, ki ga je imel lanskega 21. julija na proslavi ob 100-letnici Soške podružnice SPD na planini Razor. Ker bi ga lahko šteli za nekakšen vzor vsebinsko bogatega priložnostnega planinskega govora, ki sega daleč prek planinskih meja, ga objavljamo, čeprav je od praznovanja, ki mu je bil namenjen, minilo že več kot pol leta. (Op. ur.)

Ko dočakaš stoletnico, pomeni, da si že nekaj doživel. Pomeni, da lahko opraviš obračun tistega, kar si naredil dobrega, pa tudi tistega, kar si zgrešil in boš torej lahko v bodoče popravil. Tu, na tej prelepi planini Razor, proslavljamo stoto obletnico Soške podružnice Slovenskega planinskega društva, katere vredni naslednik v današnjih dneh je Planinsko društvo Tolmin.

Ko se obrnemo nazaj, se skušamo najprej vživeti v miselnost tistih predhodnikov, ki so opravili to dejanje poguma, navdušenja in optimizma, dejanje ustanovitve. Torej nekaj na novo začeti. Morda so prav ti, ki so orali ledino, večkrat zašli prav na to ali na kako drugo sosednjo planino, se s tega kraja zastrmeli nekam daleč in zaslutili pomen nečesa, kar se na novo rojeva. Danes vemo, kdo so bili ti srčni možje in predvsem, zakaj so to storili. Vodila jih je ljubezen do narave, torej ljubezen do lepote same, a predvsem ljubezen do lastnega naroda, do lastne zemlje, po kateri je takrat tujec, niti ne posebno prikrito, stegoval svoje grabežljive prste. Tujca je zanimala naša zemlja... Imeli so moč,

imeli so denar in imeli so tudi domače podpornike, oportuniste, ki so jim pomagali. A močnejši je bil čut za narod.

Na Primorskem, na Tolminskem, se lahko pohvalimo, da so naši predniki ustanovili Soško podružnico le tri leta po ustanovitvi osrednjega Slovenskega planinskega društva v Ljubljani. Soška je bila torej ena od prvih, ena od najbolj organiziranih in ena od najbolj po članstvu močnih podružnic Slovenskega planinskega društva ob rojstvu tega stoletja. Vodila jo je narodna zavest, sistem boja proti nemškemu in avstrijskemu Alpenvereinu, nato pa še proti italijanskemu Club Alpino Italiano, ki je tukaj nastal tudi zato, da bi nam odvzel naše gore. Ta sistem je bil enostaven, a učinkovit, predvsem pa podoben tistemu, ki ga je uporabil tudi tujec: nadelava planinskih poti, markiranje stez, postavljanje slovenskih kažipotov, gradnja slovenskih planinskih koč in kasneje plezanje prvenstvenih smeri v naših gorah. In to delo je bilo učinkovito in uspešno. Kako bi si sicer razlagali ogorčenja tujca nad takim početjem, ogorčenje tujca nad uporom tistega, za katerega je mislil, da je krotek človek, pa se je izkazal za značajnega, trdnega, klenega in vezanega na svojo zemljo!

Vredno se je boriti za to sanjsko zemljo. Kajti od vseh so najlepše primorske doline. Nekaj posebnega imajo, značilen duh po svežini in trdi mladosti, po polzapuščeni in nevsakdanji divji lepoti, ki je v svoji samoti še lepša. Od vseh so najlepše primorske reke. Naj s pesnikom opevamo lepoto Soče? Divjino Nadiže? Od vseh gora so najbolj pokončne naše gore. Morda zato, ker so najbolj krvave. Ali naj pozabimo na Krn in na kri, ki je bila prelita na Soški fronti?

Prav tu, v bližini, je potekala krivična meja, tista, ki so jo začrtali ob koncu prve velike svetovne morije in ki je imela prav na tem robu slovenske zemlje najbolj krvavo sled. Prav tu, v bližini, so se ob postavitvi te krivične meje prvi uprli proti tej meji prav planinci. Prav tu, v bližini, je potekal le leto dni po smrti **Klementa Juga** tajni večdnevni seminar njemu v čast, na katerem se je na desetine in desetine Slovencev, Primorcev, zaklelo,

da jim ne bo nihče odvzel te zemlje in da se bodo zanj borili — če bo treba, tudi z lastno krvjo...

Res, Klement Jug! Mimo potrebe, da uzakoni svojo filozofijo, svoj kornaj nakazan znanstveno-filozofski sistem Etike, ki se je žal izgubila, je zahajal v hribe iz dveh razlogov: osebnega in narodnostnega. Da bi si v gorah nabral moči za pokončno držo v dolini in da bi Slovenec prvi preplezal naše stene in tako potrdil, da so res naše. Ker človek se v gorah uči svobode. Točneje, uči se boja proti strahu pred svobodo. Ker v svobodi je treba odločati. Več človek odloča, bolj je svoboden. Jug je padel, takoj po padcu pa je vzkilil upor. Je to naključje?

Svoje očetovske korenine imam na Tolminskem. Ponosen sem na te korenine. Ker ni jih krajev, ki bi v ključnem trenutku dali več za slovenstvo, kot so dali ti hribi, kot so dale te doline. Po Klementovem padcu so se mladi organizirali — in niti to ni naključje, da je upor nastal na obronkih gorá. Da so zavedni Slovenci odhajali v hribe, na planšarije in na naše vrhove, da so lahko govorili slovensko, peli po slovensko in pripravili svoj upor za slovenstvo v dolini. Nastal je ilegalni planinski klub Krpelj in v prvi točki njegovega programa je rečeno, da naj Krpelj združuje vse zanesljive Primorce z namenom, da so z vsem srcem za osvoboditev Primorske od fašizma. Ustanovitelj Krpelja **Zorko Jelinčič** pa je poudaril, da so ustanovili še ostrejši primorski klub z imenom TIGR. Danes vemo, da so bili tigrovci prvi, ki so se uprli fašizmu, prvi, ki so žrtvovali svoja življenja za narod. In TIGR je bila izrazito primorska organizacija. Vsaka tolminska vasica je imela svoje tigrovce, vsaka primorska dolina svoje skrito orožje proti zatiralcu.

Zakaj govorim o tem? Kaj ima to skupnega s planinstvom? Dosti! Pravzaprav vse! Tu gre za tesno povezavo med nekdajnim in sedanjim časom. Kar je bila nekoč v teh krajih Soška podružnica Slovenskega planinskega društva, Planinski klub Krpelj, pa tudi TIGR ali Klement Jug, je danes Planinsko društvo Tolmin, Most na Soči, Nova Gorica, Gorica, Trst.

Časi se spreminjajo. Neke oznake izginejo, na njihovem mestu se porajajo druge. Duh pa ostaja isti. In ponosni smo lahko na tega duha, na duha, ki izhaja iz teh gorá, iz teh dolin in teh rek.

Kjer je vsakdanji kruh trd, tam je čut za pravičnost. Pri nas se je ta dokaj hitro razvil. Bodimo ponosni nanj! Morda človek bolj občuti krivice na obronkih hribov; kjer mu je odmerjena tanjša rezina, tam jo bo morda skušal pravičneje porazdeliti. Tam, kjer je zemlja najbolj ogrožena, tam je prisotnost zavednih ljudi najbolj nujna. Planinci pa smo se pred dolgimi sto leti združili prav zaradi narodne zavednosti, čuta pravičnosti in prepričanja, da nam lahko gore, naše, slovenske gore, dajo moč, da se še nadalje naučimo čuta pravičnosti, čuta svobode.

Sedaj lahko končno v miru uživamo naše gore. Zaslužili smo si jih. Zgradili smo kočice, nadelali smo

poti, postavili slovenske kažipote... Naši planinci z užitek om ubirajo stopinje po naši zemlji, tuji pa so nam hvaležni, da lahko tudi oni uživajo to lepoto. Naši alpinisti so tod preplezali prvenstvene smeri in jih imenovali po naših najzaslužnejših možeh, vsi tisti, ki so se pred desetletji borili za te steze in te stene, imajo svoje obeležje v obliki kočice, monografije, ulice ali spominske poti. Klement Jug, Zorko Jelinčič, **Ferdo Kravanja, Maks Rejec, Henrik Tuma**... Nam je ostal njihov spomin, predvsem pa njihov zgled. Nam so naposled ostale predvsem gore, tiste gore, ki so jim bile vir navdiha in duhovne obnove. Gore, tako večne in tako radodarne, da so lahko tudi vsem nam vir prevetritve in napojitve z močjo, ki jo potrebujemo za boj v dolini. Gore kot sporočilo in opomin, da moramo biti vedno budni, tudi danes, ko živimo v svobodi.

Vedno se je treba za nekaj boriti. In če bodo nemara spet prihrumeli črni oblaki, se bomo spet podali v hribe, da bomo te oblake lažje pregnali. Ker jim bomo bližji. Če pa si bližji, se jim lahko postaviš po robu. Ker najhujše je tisto, česar ne poznaš.

Naše gore pa so nam tako znane in so tako kristalno čiste! Očistili so jih odmevi slovenske govornice in pesmi, ko so bile prepovedane, očistila jih je soška fronta, da smo spoznali, kaj je življenje in kaj je smrt, očistila jih je krivična meja, da smo doumeli, kaj je prav in kaj ni, kaj je naše in kaj je tuje... Danes jih končno čistijo pritajeni koraki naših ponosni ljudi.

Danes je za vse nas velik dan. Potrdili smo, da lahko vztrajamo sto let. In če smo tu že sto let, zakaj ne bi bili še drugih sto, in še sto, in še drugih tisoč? Pravzaprav niti ni važno, koliko živiš, ampak kako živiš. In tudi pri kakovosti smo dokazali, da smo si prav tu, na Primorskem, na Tolminskem, ob Soči, od njenega rojstva tja do njenega izliva, svoje življenje zaslužili. Planinci pa smo dokazali, da smo si zaslužili svoje gore in da smo vredni del tega naroda.

Ko se bomo čez sto let po drugih, svetlejših ali manj svetlih preizkušnjah spet vrnili na planino Razor ali pa se podali na Krn ali v katero od naših prelepih dolin, kjer bomo praznovali 200-letnico Soške podružnice Slovenskega planinskega društva in ko se bomo s ponosom spomnili, kaj vse smo prestali, bomo prav zato lahko spet upravičeno ponosno vzkliknili: »Mi smo še vedno tu!«

Sodelavce in dopisnike Planinskega vestnika vljudno prosimo, da v uredništvo ali upravo PV oziroma v pisarno Planinske zveze Slovenije v Dvorčakovi ulici 9 v Ljubljani pisno ali po telefonu sporočijo svojo davčno številko. Po novih predpisih namreč iz blagajne ne morejo izplačati honorarja, če poleg številke žiro računa in enotne matične številke v banko ne pošljejo tudi davčne številke avtorjev.

DVAKRAT USTANOVljeni AO

DUŠAN VODEB

Prišla je zima 1936 in smučanje pri Senjorjevem domu na Pohorju, kjer smo se na vadbi zbirali številni mladi smučarji — tekmovalci, bodoči člani alpinističnega odseka. Vsi večerni pogovori so bili namenjeni hribom, plezanju in alpinizmu, fantje pa so poslušali z vidnim navdušenjem.

Ko smo bili po sneženi zimi na Pohorju spet vsi skupaj v Mariboru, smo se v aprilu 1937 v pisarni SPD sešli na prvem sestanku. Rekli smo, da je to pripravljalni sestanek, v resnici pa je bil že kar ustanovni; le konstituiranje odbora smo prestavili na čas po poletju. Na tem prvem sestanku smo prišli tudi do spoznanja, da v tem poletju leta 1937 še ne bomo mogli izvesti samostojnega tabora, ampak naj se bodoči člani Alpinističnega odseka udeležijo gozdovniškega tabora, ki bo spet v Martuljku in kjer bodo dobili začetno gorniško osnovo, brez vrvi. Na tem gozdovniškem taboru je bila takoj opazna izredna izbira bodočih članov AO, vidna v zvrhani meri mladostnega zagona, ko si zaželi novih doživetij, smelesjih in neznanih, tiste skrivnostne, vedno žive ljubezni do gora.

ČLANI IN PRIPRAVNIKI

Kmalu po vrnitvi z gozdovniškega tabora smo 30. avgusta 1937 pripravili ustanovni zbor Alpinističnega odseka. Bilo je prav slovesno v lovski sobi mariborskega hotela Orel ob prisotnosti članov matičnega odbora in vseh članov Alpinističnega odseka. Naj napišem imena vseh članov AO, ki so bili ob ustanovitvi v odseku: **Miran Cizelj, Dušan Vodeb, Dušan Furlan, Mirko Lorger, Maks Dolinšek, Božo Gajšek, Zvonko Berlič, Marjan Kožuh, Albert Detiček in Henrik Lautner.** Po prvem samostojnem taboru pa so prišli v odsek še **Mirko Črnič, Srečko Škofič, Franci Prajs, Rajko Sikošek, Zlatko Marin, Silvo Dornik, Palouc, Marjan Žagar, Tine Lah, Viljem Lopič, Vasko Škapin in Guljo Jovović.** Dvaindvajset članov AO torej, ki smo se vsi poznali s hribov, s smučanja ali športnih igrišč. Bili smo si prijatelji, ljubitelji gora in alpinizma. Sreča za vsak odsek, v katerega so vključeni tako navdušeni tovariši! Odsek pa je bil tisti, ki je vsestransko pomagal v njih alpinističnem razvoju.

Na tem ustanovnem zboru je bilo izvoljeno vodstvo odseka, ki je potem veljalo v glavnem vsa štiri leta, dokler je AO obstajal. Načelnik odseka je bil Mirko Lorger, tehnični vodja Miran Cizelj, tajnik Dušan Vodeb, gospodar odseka je bil Dušan Furlan, propagandist Marjan Kožuh, za blagajno pa je prvi dve leti skrbel Henrik Lautner, ki se nam je na nasprotni strani izgubil v vojnem metežu v Srbiji.

120 Načrtovana zamisel v vodstvu odseka je bila, da bi AO

postal tista organizacija, ki bi mladini vsestransko pomagala v njenem alpinističnem razvoju. Temu je bil podrejen Pravilnik, ki je bil sestavljen na podlagi lastnih razmišljanj in ob pomoči pravilnikov sorodnih organizacij, med njimi tudi tistega, ki se ga je posluževala Münchenska alpinistična organizacija Rote Teufel. Hoteli smo postati elitna alpinistična organizacija tako v kakovosti opravljenih plezalnih vzponov kot tudi v notranji organiziranosti odseka. Vzpostavili smo pripravniško dobo in že s pravilnikom določili, kdo je lahko član AO in kdo pripravnik. Za vadbo pripravnikov smo izkoriščali skale ob Lobnici na Pohorju, kjer smo dva stebra poimenovali Egonov in Savotov steber. Alpinistično delovanje odseka pa naj obstaja v vse večjem zanimanju mladine kot izraz potreb, želja in sposobnosti posameznika.

AO v Mariboru je imel v svojem delu redne 14-dnevne sestanke, na katerih je bilo največ razprav prav o alpinizmu kot pojavu, premalo znanem v mestu ob Dravi. Temu so služila interna predavanja kot tudi javna predavanja v Ljudski univerzi v tedanjem kinu Apolo na Slomškovem trgu. Na prvih dveh javnih predavanjih, ki jih je priredil AO, je predaval **Uroš Župančič** z Jesenic, ki je tudi v poznejših letih pomagal odseku z nasveti, s predavanji in svojimi bogatimi izkušnjami. Zaradi tega je bil Uroš Župančič odseku vedno vzor in zgled.

Odsek je imel svojo knjižnico, ki mu jo je prepustilo v skrb matično društvo in so te planinske knjige v mnogočem služile odseku pri internih predavanjih. AO je imel svoj znak, katerega osnutek je po internem razpisu izdelal Marjan Kožuh. Znak je imel po Pravilniku svoje določilo, da ga lahko nosi le delaven član, ki ima predpisano število in kakovost vzponov.

Glavna tema pogovorov na rednih sestankih je bila o pripravah na lastno taborjenje. Odsek ni imel plezalne opreme in tudi ne vsega drugega, kar je potrebno za tabor. Določili smo, da si mora plezalno opremo preskrbeti vsak sam, za ostalo pa bo poskrbel odsek z nabiralnimi akcijami po podjetjih in trgovinah. Šotore smo si iz nabavljenega blaga sešivali kar sami in jih potem mazali in likali po gozdovniškem vzoru. Največji problem na vseh taborih smo imeli s kuhinjo: ne toliko z nabavo vsega potrebnega kot s samim kuhanjem. AO po pravilniku v svojem sestavu ni imel žensk, po nekem nepisanem pravilu, ki je vsaj tedaj še veljalo, pa so primerna za kuhanje le dekleta, ker le ona to znajo. Res pa je tudi, da je bilo nekomu težko naprtiti kuhanje za vse taboreče, medtem ko drugi gredo v stene na plezanje.

TRIE PLEZALNI TABORI

Mariborski AO je v letih 1938 do 1940 priredil tri svoje plezalne tabore, vse tri v Martuljku. Na teh taborih so

udeleženci živeli takšno življenje, na kakršnega so se člani načrtno pripravljali vse leto na sestankih in na skalah ob Lobnici. Organizacija in vodstvo tabora sta bila prepuščena meni. Tabori s štirimi šotori so stali vedno na istem mestu, na travi ob desni strani potoka Martuljka, ko ta priteče iz soteske in kjer je kmalu potem pričetek strme poti na Peč, kjer stoji spomenik našemu Miranu Cizlju, alpinistu — partizanu.

Člani in pripravniki so se taborov udeleževali polnoštevno. V pomoč nismo imeli izvežbanih plezalcev in inštruktorjev, če izvzamemo **Jožo Lipovca**, ki je imel svojo brunarico nad našim taborom ob Jasenih, in občasno Uroša Županciča. Zato smo se za plezalne smeri odločali kar sami, pač po sposobnostih, željah in odločnosti vsakega posameznika. Pri teh odločitvah smo najbolj spoznavali Martuljske gore, ker so nam bile najbližje: od Rigljice, Frdamanih polic in Špika, pa v grebenskem prečenju od Male in Velike Ponce ter preko Rokavov do Škratlatic in do Široke peči, bili smo preko stene na Kukovi špici in po grebenu preko Škrnatarice na Dovškem križu, preplezan je bil Gamsovec v Krnici, pa Jalovec, Travnik in Mojstrovka.

V Špiku je bila takrat preplezana centralna smer in Dibonova. V Triglavski severni steni omenjam Bavarsko-Gorenjsko smer, Skalaško in Prusik — Szalayevo, Bavarsko in Dolgo nemško smer. Člani odseka so iz tabora v prvi ponovitvi preplezali Župancičev steber v Široki peči, pa Travnikov raz in Hudičev steber v Prisojniku. V prvenstveni smeri so bili preplezani kamini v Rigljici, Mariborska smer v Špiku in v zadnjem poletju pred vojno, preden smo taborjenje zaključili, izpostavljene »Uroševe police« v prečenju Velike Mojstrovke in Travnika.

V zimskih razmerah so bili člani AO kot prvi na Frdamanih policah iz Krnice, prvi na Vel. Goličici v Prisojniku in v prvi ponovitvi skozi Urošovo grapo na Mojstrovki. Člani AO so plezali tudi v Kamniško-Savinjskih Alpah in tam preplezali težavne smeri v Križu, Rinkah, Turski gori in Ojstrici.

Če bi iskal uspehe v stenah in v teh plezalnih storitvah, je bila bera prav gotovo uspešna in zadovoljiva. A ne morem si kaj, da ne bi delo odseka razširil, in sicer ne glede na to, da je bilo vse podrejeno in prirejeno za dosego glavnega smotra, to je plezalnega vzpona kot celote. V delu vsake alpinistične organizacije bo vedno obstajalo kot glavni smoter uspešno delo v skalah, poleti in pozimi, skupno in posamezno. Alpinistično dejanje je namreč seštevek različnih dejavnikov, telesnih in umskih, zahteva mnogo priprav in organiziranega dela, zahteva predvsem ljubezen do gorá in voljo za dosego cilja. Vse to v veliki meri! In prav v tem vidim največji uspeh mariborskega AO, tisto bistveno, da je znal kar dvaindvajsetim zbuditi misel, idejo, čut za lepoto hribov, pa tudi občutek neizprososti, uživanja in zatajevanja, pritegniti vsakega od nas, da smo se čutili povezane v skupnih hotenjih do gorá, odseka in alpinizma sploh.

GLOBOKE RANE KRUTE VOJNE

Kakšna bi bila nadaljna rast odseka, je težko reči. Bili smo sredi navdušenja, polni načrtov in idej, izoblikovale so se že stalne naveze dveh in treh, pričeli smo zimsko delovati, pripravljali smo se na samostojna javna predavanja, na pritegnitev novih pripravnikov v odsek.

Tedaj pa je udarilo in na mah razbilo vse, kar smo ustvarili s toliko ljubezni; še več, uničilo za zmeraj človeka, tovariša in prijatelja. Strahotna nacizem in fašizem sta izbrisala s sveta osebnost, mir in lepoto, priklicala teror in nasilje. Velika osvobodilna vojna je neusmiljeno kosila tudi v vrstah alpinističnega odseka. Ko bi se morali v tistem najlepšem mesecu maju 1945 spet zbrati, ni bilo Mirana, ni bilo Berliča, brez sledu sta izginila Gajšek in Detiček, padel je Jovović in invalid je ostal Dušan Furlan.

Pravzaprav sem nameraval ta svoj osebni in spominski sestavek končati z letom 1941, ko so Nemci v fašistični vojni uničili prav vse, kar je AO imel: vso opremo, knjižnico, arhiv, pa tudi načrte, ki so miselno obstajali.

Če vendar zapisujem še za nekaj let naprej, potem zato, ker se je v tistih štirih letih vojne nabralo v meni toliko hrepenenja in želja po svobodi, po gorah in ponovni ustanovitvi AO, da je v maju 1945 to nakopičeno hrepenenje kar bruhalo iz mene. Svobodo smo si izborili, domovina pa je bila razrušena in morda prav mesto Maribor najbolj. To je spet zaustavljalo mnogotero osebno željo po gorah.

Zapisal bom po spominu in po obstoječih arhivskih zapisih, kako je bilo z alpinističnim odsekom v tistih prvih letih po osvoboditvi. To naj bo podlaga tistemu, ki bo obširneje zapisoval zgodovino mariborskega alpinizma po letu 1945.

To leto 1945 je bilo v celoti v obnovi mesta in v ustanavljanju organov družbenega življenja. Mladina je v vsem prednjačila in prav v mladinsko organizacijo me je vodila prva pot. Želel sem poiskati tiste mladince, ki bi bili sposobni in željni stopiti na bodočo alpinistično pot, da bi skupaj z njimi spet ustanovili AO. Mladine je bilo res dovolj, a ta je bila neizkušena, stene v gorah so bile zanjo neznane, njen razvoj do alpinizma je bil še daleč in je terjal vse drugačne prijeme, kot sem jih bil vajen iz predvojnega AO.

Minilo je še leto, spomladi 1946 pa je prišlo do obnove alpinističnega odseka. Uspelo mi je dobiti zaenkrat v tedensko uporabo nekdanjo učno dvorano Glasbene matice v najvišjem nadstropju delno porušene stavbe Uniona in tu smo se potem redno sestajali na pogovorih.

Medtem ko smo stari odsek ustanavljali iz navdušenja do gorá in plezanja, ki je v vseh nas obstajalo in ki je prav zato iskalo organizirano enoto, je bilo treba sedaj tej mladini zanimanje, veselje in navdušenje še vcepiti. Neizkušeno mladino je bilo treba pritegniti, jo s predavanji, slikami in izleti navdušiti za naravo in gore in jo potem popeljati v prave skale, kjer si bo potem sama našla svojo pot.

DRUGO ROJSTVO AO MARIBOR

Dne 5. septembra 1946 je imel odsek občni zbor, da izvoli načelnika, ker so mene, ki sem doslej vodil te začetne korake odseka, službeno prestavili v Zagreb. Ta predstavitev me je neljubo zadela še posebno zaradi odseka in sem izkoristil vsako priložnost, da sem prišel domov v Maribor in na sestanke AO, kjer sem potem imel predavanja. Mladi odsek, ki je že kazal znake napredka, mi je tako prirasel k srcu, kot da je moj odsek.

Redni sestanki odseka so bili že v zimskem času namenjeni predvsem pripravam na predvideno taborjenje v poletju 1947, največ pa iskanju pomoči in podpore za nabavo plezalne in druge opreme ter hrane v konzervah. Vedeti moramo, da je v tistih časih, dobro leto po koncu vojne, primanjkovalo prav vsega; oskrba je bila na karte in bone, trgovine pa so bile prazne. Fizkultura zveza Slovenije je takrat dala odseku za te nabave 50.000 dinarjev. Poleg potrebnih priprav za taborjenje smo spomladi leta 1947 z odsekom opravili izlete in plezalne vaje na bližnje skale: na Uršljo goro, na Raduho in na oba skalna stebra, ki smo ju poznali v Lobnici na Pohorju. Določen je bil tudi že prostor, kjer naj bi stal tabor, saj sta bila vodstvo in organizacija tabora prepuščena meni, sam pa sem Martuljek dobro poznal.

Šotori za taborjenje AO so bili postavljeni na Jasenih nad Martuljkom, kuhinjo pa smo imeli v Lipovčevi koči in v njej članico matičnega odbora SPD **Gizelo Šumljak**, ki je skrbela za kuhanje in ki ji nismo bili nikdar dovolj hvaležni za to njeno delo.

Navedel bom imena vseh članov AO, ki so se udeležili tega prvega taborjenja po vojni, da bo še to ostalo ohranjeno: **Jože Anderlik, Stanko Anderlik, Viljem Brumec, Kruno Brumen, Vlado Cizelj, Franjo Copf, Boris Čerček, Erika Dragar, Herbert Drogenik, Branko Drozg, Miro France, Branko Gulič, Franc Hlupič, Mladen Hrovat, Jože Kovačič, Martin Lah, Marjan Levstek, Mirko Lorgor, Franjo Nemeč, Branko Nerad, Tone Obersnu, Branko Paškulin, Ilka Pihler, Stanko Polajnar, Bojan Rode, Andrej Rosina, Ivo Semenič, Ljubo Struna, Marjan Struna, Olga Trop, Dušan Vodeb, Franc Vračko, Zlatko Zei.**

Taborjenje je trajalo od 14. julija do 3. avgusta 1947, vodniki pa so bili bolj izkušeni starejši člani Herbert Drogenik, Zlatko Zei, Tine Lah, Jože Kovačič, Mirko Lorgor, Franc Hlupič, Vlado Cizelj in Dušan Vodeb.

Tabor je dobro uspel. Mladi pripravniki so dobili začetno osnovo, spoznali so gore, njih veličino in razsežnost, spoznali so Martuljske gore, bili po plezalnih smerih na Rigljici, na Špiku, Oltarju, Mojstrovki, Prisojniku, Razorju itd.

(Nadaljevanje prihodnjici)

Prodajalci planinske in alpinistične opreme že vedo, kje se zbira njihova ciljna skupina: okoli Planinskega vestnika. Bralce PV zato vnovič vabimo, da krog oglaševalcev še povečajo: lepo provizijo ponujamo vsakomur, ki pridobi oglaševalca. Tako bo korist vsestranska: uspešna ponudba prodajalca, dober zaslužek posrednika in popolna informiranost bralcev.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

TRENTA IN SOČA

JAKA ČOP, JANEZ BIZJAK

»Neverjetno in nerazumljivo je, da med številnimi razkošnimi slikovnimi monografijami, ki skušajo prikazati izjemno krajinsko raznolikost Slovenije, naravne in kulturne posebnosti njenih najpomembnejših in najbolj znanih predelov, doslej še ni bilo nobene, ki bi samostojno fotografsko predstavila eno najiminitnejših in najlepših alpskih dolin, Trento. Čudežna dolinska vihravost, ki jo je zarezala reka Soča v svojem gornjem delu in se zajeda najgloblje v osrčje Julijskih Alp, je navdihovala in navduševala veliko domačih in tujih popotnikov, slikarjev in fotografov, pesnikov in pisateljev, znanstvenikov in raziskovalcev,« piše v uvodu k fotomonografiji »Trenta in Soča — doline, gore in ljudje« mojstra slovenske gorniške fotografije **Jaka Čopa** avtor besedila v tej knjigi **dia. Janez Bizjak**, direktor Triglavskega narodnega parka. »Zanimivo je, da je samostojnih publikacij o Trenti malo,« nadaljuje. »**Dr. Julius Kugy** je napisal o Julijskih Alpah šest knjig. Vse se navezujejo na Trento in njene ljudi, toda z naslovom Trento ni izšla nobena. Škoda, ker niso v posebni knjigi izšli številni članki, ki jih je o Trenti napisal **dr. Henrik Tuma**; podobno kot so v zbornik *Moja Trenta* povezani spisi trentarskega župnika **Joža Abrama**.«

Zdaj je ČZD Kmečki glas v sodelovanju s Triglavskim narodnim parkom naposled izdala lepo fotomonografijo z naslovom »Trenta in Soča«, v kateri so na 170 straneh velikega formata zbrane najlepše in najzanimivejše fotografije Jake Čopa: »Jaka Čop je avtor prve monografije o Trenti,« piše Janez Bizjak. »Knjiga je izjemna, ne le zato, ker je prva te vrste, temveč tudi zaradi tega, ker je življenjsko delo enega naših najboljših gorniških fotografskih mojstrov. V njej je zbrano fotografsko gradivo izjemne in nenadomestljive dokumentarne vrednosti. Črno-bele podobe iz Trente in Soče je Jaka Čop ujel v prvih povojnih letih in v začetku petdesetih let. Ko je navdušeno iskal motive gora, dolin in ljudi, ki jih med svetovnimi vojnami z gorenjske strani skoraj ni bilo mogoče obiskati, se najbrž ni zavedal, da zbira avtentično pričevanje o prostoru in času, ki bi se sicer razblinilo, porazgubilo. Njegove trentarske podobe so dokument o ljudeh in njihovi pokrajini, ki se je v štiridesetih letih opazno spremenila...«

Čopove fotografije so spomin na neponovljivo kulturno krajino, značilno samo za Trento in Sočo; spomini na ljudi, njihovo delo in tedanje življenje, polno pristne domačnosti. Dandanes so podobe, s katerimi je Jaka Čop pred skoraj petdesetimi leti otel tedanjo Trento pozabi, videti kot odmev davnine, odmaknjene vsakdanjosti, izginjajočega znanja in izkušenj, ki so se nabirale tisoč let in omogočile preživetje v alpskem svetu.«

Ponatiskujemo nekaj odstavkov Bizjakovega zanimivega spremnega besedila in nekaj Čopovih fotografij iz

Matejova domačija v Zadnjici leta 1950, zadaj prehod Dolič.

knjige »Trenta in Soča«, ki jo je mogoče kupiti v večjih slovenskih knjigarnah ali naročiti 24 ur na dan na telefonski številki 061/17 356 379 (ČZD Kmečki glas, Železna cesta 14, Ljubljana) in stane s prometnim davkom 6064 tolarjev. Ti odlomki naj bi bili spodbuda, da bi knjigo vzeli v roke, jo prebrali in pregledali od prve do zadnje strani ter spoznali najbolj romantično podobo najbolj romantične slovenske alpske doline. (Op. ur.)

KRAJINSKI IN PROSTORSKI OPIS

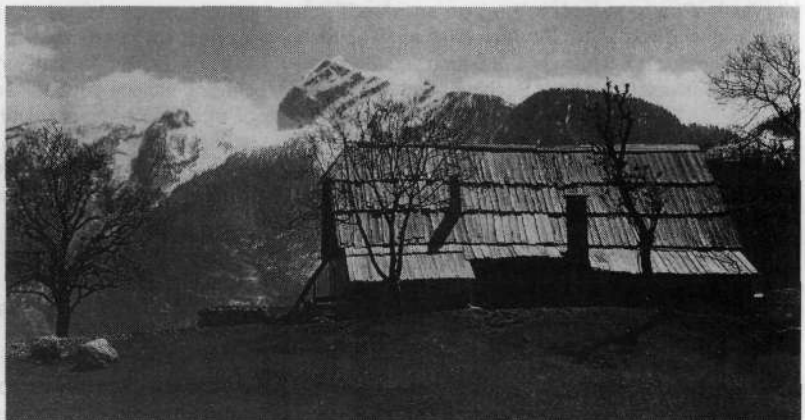
Kaj in kje je Trenta? Nekateri s pojmom Trenta zmotno označujejo celotno območje v porečju zgornje Soče (doline, stranske doline in gorski svet nad njimi) vse od njenega izvira navzdol, dokler se pri Koritih v Kršovcu glavna ozka dolina ne odpre v ravnine Bovške kotline. Takšno »široko razumevanje« geografskega pojma

Trenta povzroča zmedo, za domačine pa je le dokaz tujstva, nepoznavanja, in jih včasih celo vznemirja. Zanje je samoumevno, da se dolina od Kršovca navzgor do roba vasi Soča imenuje Soča, dolina od soteske V Tesneh pa Trenta. Začetek Trente je torej V Tesneh, kjer se svet ob reki Soči odpre v širok dolinski amfiteater. Pred omenjeno zožitvijo je domačija Pri Matevžu s hišno številko Trenta 1, blizu nje pa grapa s potokom in slapom Labentenk. Ta voda je bila do prve svetovne vojne občinska meja med občinama Soča in Trenta. K dolinskemu pojmu Soča sodijo naselja Soča, Podklanec, Lepena, Vrsnik, Na Skali in opuščeno Lemovje ter stranski dolini Lepena in Vrsnik.

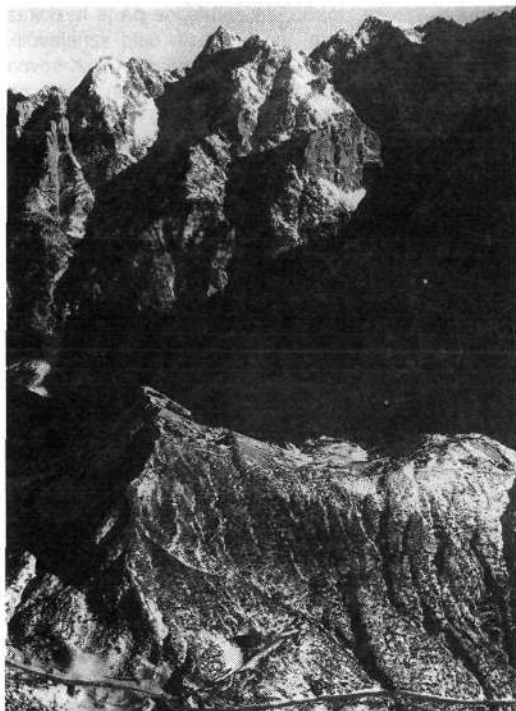
Trenta je geografsko razdeljena na Spodnjo Trento, tam je največje naselje Na Logu, na Zgornjo Trento z zaselkom Pri Cerkvi in na dolinski zatrep Zapodnem, ki ga na nekaterih kartah označujejo tudi kot Zadnja Trenta. K ožji Trenti sodi še stranska dolina Zadnjica. Tako kot je nekdanja občinska meja delila dolino ob zgornji Soči na Sočo in Trento, se na obe imeni navezujejo tudi pašne planine. Govorimo o planinah nad Sočo in planinah nad Trento. V knjigi je zajeta dokumentacija celotne doline ob zgornji Soči, zato naslov Trenta in Soča. Pomembno je vedeti, da se tudi domačini delijo na Trentarje in Sočane. Povsem pozabljeno pa je zelo staro skupno ime za ljudi in kraje Zgornjega Posočja; zgodovinar **dr. Ivo Juvančič** piše, da so včasih Zgornje Posočje imenovali Gore, tamkajšnje prebivalce pa Gorjane.

V primerjavi z drugimi alpskimi dolinami, ki so široke in z ledeniški nanosi izravnane, je dolina Trente in Soče ozka, v nekaj minutah je mogoče priti z enega brega na drugega; po dolinskem dnu vijugata Soča in cesta, na rečnih terasah valovijo značilni grbinasti travniki z vmesnimi skromnimi lehami obdelanih peščenih tal; v njih raste krompir, tod mu pravijo čompe.

Dolina je skrita kot malokatera. Edini dolinski dostop v Trento in Sočo se odpira na robu tesni, kjer se reka Soča izvije iz objema gora in blizu sotočja s Koritnico umiri svojo deročo moč na ravnih prodiščih Bovške kotline. Zaradi svojih posebnosti je najznačilnejša v naših Alpah in sodi med najlepše in najvrednejše naravne in krajinske znamenitosti Triglavskega narodnega parka.

Domačija na Lemovju leta 1950, ki je danes ni več, zadaj Kaluder.

Pogled z Mojstrovke na prelaz Vršič leta 1955: stara Tičarjeva koča, nad njo vrh Vršiča (Kranjski vrh).

Malo ljudi ve, po čigavi zaslugi so leta 1895 začeli delati cesto iz Soče v Trento. Pobudnik za uresničitev te zamisli je bil tedanji deželni poslanec in odbornik za Goriško dr. Henrik Tuma. Z goriškim škofom **Zornom** sta v posebni peticiji prepričala poslance, da so odobrili denar za cesto. Kljub številnim člankom, ki jih je napisal o Trenti in Julijskih Alpah, kljub zaslugam, da je v Imenoslovju Julijskih Alp otel pozabi bogastvo ledinskih imen v trentarskih gorah, in kljub temu, da je v deželnem zboru dosegel graditev ceste, ni v Trenti ničesar, kar bi spominjalo na Henrika Tumo.

Prva zasilna vozna pot iz Kranjske Gore na Vršič je bila narejena v letu 1906/07 ob velikih avstro-ogrskih vojaških vajah. Pravo cesto čez Vršič pa so naredili med prvo svetovno vojno (1915); uporabljali so jo kot oskrbovalno cesto za Soško fronto. Zaledne vojaške enote, lazareti in skladišča so bili v Soči, na Logu in v Lepeni.

PODOBE IZ DAVNINE

Ko je po drugi svetovni vojni, v letih naše zanosne zaskrbljenosti za eksotične zamorske dežele, prišel v Trento na lov etiopski cesar **Haile Selassie**, so cesto provizorično asfaltirali, bolje rečeno polili s črno katransko barvo, da bi bila lepa na pogled. Zato so nekateri domačini cesti dolgo hudomušno pravili Selassijeva cesta.

O poselitvi doline in nastanku imena Trenta je več domnev. Samo ugibamo lahko, kdo so bili prvi nase-ljenci, ki jih je ob Soči navzgor prignala nuja: da bi

preživeli in si poiskali dom. Dolina je pozimi hladna in senčna. Ugodna sončna lega in primerno življenjsko okolje sta le visoko nad dolino: na Lemovju, Na Skali in Na Turi (Zgornja Trenta). Morda je ugibanje kronistov in zgodovinarjev celo preveč preprosto. Dozdajšnji opisi namreč govore, da so prvi priseljenci prišli v srednjem veku, ko sta se začela rudarstvo in fužinarstvo. Ti prvi prišleki naj bi bili kaznjenci in ubežniki iz Južne Tirolske, iz Poadižja. S seboj naj bi bili prinesli tudi ime, ki jih je spominjalo na dom: Trenta, Trentino, Trident. To domnevo sta postavila v svojih knjigah **Simon Rutar** in Joža Aram, za njima pa so jo povzeli vsi poznejši opisovalci preteklosti Trente in Soče. Domnevo o rudarskih prišlekih iz Poadižja potrjujejo poslovenjeni furlanski in tirolski priimki, značilni za Trento in Sočo: Bradaškja, Pretnar, Furlan, Flajs, Berginc, Mota, Zorč.

Rudarski priseljenci, ki so prišli v Trento v srednjem veku, vendarle niso bili prvi, ki so obljudili te kraje. Vsaj dvesto let pred njimi je Trenta prvič omenjena v listinah oglejskega patriarha. V dokumentu iz leta 1328 je zapis o trentski planini Trebiščina. To pomeni, da so bile planine nad dolino obljudene že več stoletij pred prihodom tistih, ki naj bi bili dolini šele dali ime. Zato se ponuja nasprotna domneva, da je ime Trenta (slovenska in tirolska) ostanek davne kulture v Alpah, spomin na staroselce in njihovo pašniško in železarsko izročilo visoko v gorah. To domnevo utrjujejo ostanke predantične omike v Julijskih Alpah, skriti v toponimih in oronimih, v priimkih in hišnih imenih, predvsem pa v arhaičnih besedah, povezanih s pašno kulturo: gudrt (hudrt), utro, komar, kembrač, jahčer, nafe, trnač, stan, hram, tamar. Krajinske značilnosti so skrite v imenih zaselkov Lemovje, Lepena, Vrsnik, Na Skali, Na Turi. Staroselske korenine dokazujejo hišna imena Turar, Komac, Kurtl, Vertelj, Lepočar, Špik, Kverh, Flutač, Rogar. Priimka Mlekuž in Kravanja sta v primerjavi s prejšnjimi imeni zelo razumljiva, hkrati pa zelo stara.

Stare naselitvene sledi nakazujejo tudi številna ledinska imena, ki označujejo reliefne in krajinske posebnosti, značilne za poledeno dobo: za umikajočimi se ledeniki so v Julijskih Alpah ostajala barja, močvirja, jezerca, luže in potoki. O tem pripovedujejo imena ledin visoko nad Trento in Sočo: Za jezerci, Za jezeram, Za lužo, Lužnica, Lepoč, Lopučnica, Za Bajarjem, Na jezerce, Na jezeri, Kaluža, Bajerji, Depje, Močila. Ljudje, ki so dajali ta ledinska imena, so še videli in poznali številne stoječe vode, sicer ne bi vedeli zanje in jih ne bi mogli poimenovati. Danes teh posebnosti ni več, ostala so le lepa starožitna imena, ki dokazujejo, da so ljudje že pred davnimi stoletji hodili v gore in občasno bivali v gorskih predelih nad zgornjo Sočo.

LJUDJE IN ZEMLJA

Nekdanje življenje v Trenti in ob Soči je slikovito opisal trentarski župnik Joža Abram — Trentar v svoji knjigi Moja Trenta:

»V preteklih časih so bili vsi Trentarji lovci, čeprav divji, in starčki z veseljem pripovedujejo, koliko gamsov in petelinov so pobili. Tiste čase, ko so hodili še medvedje

Planina za Črnim vrhom leta 1969; zadnjič so na njej pasli leta 1965; zdaj je ohranjen le še spodnji del glavne stavbe.

Foto: Jaka Čop

k maši v trentske cerkev, so Trentarji lovili s posebnim veseljem tudi medvede. Nastavljali so jim navadno velike skopce, naložili na dračje oziroma na zemljo nad skopec po pol bravca, in medved je krvavo plačal svojo požrešnost. Često so tudi izkopali jamo, jo zakrili z dračjem in nanjo nastavili mesa, in medved je počakal Trentarja v jami. Nekaterikrat se je pa medvedni rod tudi maščeval. V **Šimna Gregorčiča** kroniki je opomba, da je okoli l. 1721 ali kaj kasneje ubil medved nekega **Tomaža Pretnarja**. Mož ga je bil obstrelil in šel za sledom; medved ga je počakal za drevesom, ga napadel in usmrtil.

Razen na medvede so Trentarji imeli in imajo še posebno piko na divje koze, gamse in divje peteline. Ume se, da so divje lovce od nekdaj bolj ali manj preganjali. V že omenjeni Šimna Gregorčiča kroniki je

opomba, da sta bila **Gregor Pretnar** in sin **Valentin** divja lovca in da sta bila leta 1713 zato kaznovana; leta 1730 je bil kaznovan zaradi lova **Marko Pretnar**, v novejših časih pa tudi vsako leto zalote koga, dasi le poredko. Naj omenim, da umrje mnogo Trentarjev nesrečne smrti. Ali se kdo ponesreči v planinah, ali ga podere plaz ali breme ali kako drevo, ali se utrga kje kaka skala — kamor pogledaš, povsod najdeš znamenje z okorno ali karakteristično sliko nesreče, s pripombo, kdo in kdaj in kako je storil nesrečno smrt in da moli zanj. Prejšnje čase je bila vsa pot proti vasi Soči in od Soče do Trente in do izvira Soče kar posejana s križi in slikami, dandanes jih je mnogo razpadlo, vendar jih je še vedno dosti, med njimi tudi novih, ki nas seznanjajo tudi z nesrečami v vestfalskih rudnikih. Vsled toliko nesreč je prišlo že v pregovor, da

Vstopnice za TNP?

Ne, v Sloveniji planincem ne bo treba plačevati samo vstopnine v planinske kočice in parkirnin in vstopnin v Logarsko dolino, Bohinj in še nekatere predele zavarovane slovenske gorske krajine, ampak tudi za ogled in še predvsem za plezanje po Severni steni Triglava. Konec letošnjega januarja bemo v osrednjem slovenskem dnevniku Delo tole:

»Denacionalizacijska vloga agrarne skupnosti Dovje-Mojstrana vključuje tudi parcelno številko, ki pomeni Severno triglavsko steno. Če se komu zdi nemogoče, da bi agrarna skupnost pod steno lahko postavila tablico 'private', to ne bi smelo biti nič posebnega. Če Rimskokatoliška cerkev pričakuje, da bo z denacionalizacijo ob gozdovih med drugim dobila tudi Sedmera triglavsko jezero, menda tudi agrarna skupnost lahko zahteva vrnitev parcele s Triglavsko severno steno.

Odllok o razglasitvi naravnih spomenikov na območju Triglavskega narodnega parka, ki ga je leta 1989 sprejela jeseniška občina, vključuje tudi med slovenstvom povečevano Steno, določen pa je bil tudi varstveni režim. Če se nam gospodarskega izkoriščanja rudnin tudi v prihodnje najbrž ni treba bati, pa bi agrarna skupnost kot lastnica lahko postavila znamenje, da je dostop možen le s plačilom vstopnine oziroma plezalnine. Stena pa je le del tistega, na kar je Zavod Triglavski narodni park Bled opozoril državo že pred petimi leti po sprejemu zakona o denacionalizaciji. Na ta način naj bi približno 30 odstotkov območja parka prešlo iz družbene lastnine v privatno lastništvo, pri čemer so največji zahtevki Rimskokatoliške cerkve. To bi pomenilo bistveno okrnitev statusa narodnega parka in zmanjšalo učinkovitost varovanja, saj neodvisno in učinkovito varovanje zagotavlja le lastništvo. Zato naj nepremičnin v TNP fizičnim in civilnim pravnim osebam ne bi vračali v naravi.«

Trentar nobeden ne umre, če se ne ubije, a če se slučajno ne ubije, umre zelo star, ko si že želi smrti iz vsega srca«.

»Da preredi Trentar drobnico, mu treba sena. Mnogi pa ga ne pridelajo zadosti na slabih in omejenih travnikih; zato hodijo ljudje žet tudi visoko gori po planinah, kjer ostajajo po ves teden. S sabo vzamejo moke za polento in drugih potrebščin, gori kuhajo in spijo — navadno si posteljejo pod kako skalo. Sila težavna je nošnja sena domov. Koder si navaden turist komaj upa s palico in oprezno hojo, po ozkih policah in nad stometrskimi prepadi, nese Trentar s čedro v ustih čisto do 1 1/2 centa sena 3 do 4 in še več ur daleč domov. Brez nesreč ni tudi žetev in nošnja sena. Večinoma so trave po takih strminah, da morajo ženji in ženjice imeti dereze na nogah, tako npr. v Zajavorju na Pihavcu pod potjo na Luknjo. Na Berebici, nasproti trentskemu pokopališču, se je pri žetvi pred tremi leti izpodrsnilo neki ženski in obležala je mrtva v globini.«

ARHITEKTURNO IZROČILO

Nad Trento in Sočo so (bile) le ovčje planine. Na strmih pašnikih, visoko nad dolino, se niso nikoli pasle krave, temveč le ovce in koze. Tod je doma avtohtona pasma, trentarska ovca. V primerjavi z drugimi pasmami, ki jih rede za meso in volno, je trentarska ovca ena zadnjih

vrst mlečnih ovac v Alpah, izdelovanje ovčjega sira in drugih mlečnih izdelkov pa ena najstarejših dejavnosti v porečju zgornje Soče.

Na ovčjih planinah nad Sočo in Trento se je v tisočletju razvila posebna arhitektura, značilna in neponovljiva, kakršne ne najdemo nikjer druge v Alpah. Posebnost in enkratnost stavb na soških in trentarskih ovčjih planinah je njihova nenavadna postavitev in prilagoditev strmi legi. Stavbe hrami so po dolžini postavljene pravokotno v pobočje, stavbni kompleks pa se stopničasto niza po strmini. Hlev (hudrt) za ovce je razdeljen na tri nadstropja; osrednji del stavbe je sirarnica, to je odprto ognjišče s kotlom za kuhanje in predelavo mleka; ob sirarnici je klet, temen in hladen prostor, pomaknjen v skalni breg, uporabljali so ga za shrambo in zorenje sira. Prostor nad sirarnico je bil odprt do slemena, dim se je brez dimnika vrtinčil od ostrešja in se skozi špranje v strehi kadil navzven. Nad ognjiščem so bili preprosti pogradi, kjer so spali pastirji. Ta, odprti spalni del, dostopen po lestvi, se je imenoval jahčer. Od dragocene arhitekturne dediščine na ovčjih planinah je ostalo zelo malo, zadnje ostanke najstarejše dokumentirane planine Trebiščina so prenesli v dolino. V trentarskem muzeju, na podstrešju informacijskega središča Triglavskega narodnega parka Na Logu, je del hramov in sirarne s Trebiščine avtentično rekonstruiran in tako otet pozabi.

GORSKA KULTURA: OD POSLEDNIH LOVCEV DO PRVIH KMETOVALCEV

KDO SO BILI PRVI PREBIVALCI ALP

PIERRE BINTZ*

Že zelo dolgo je tega, več kot 40 000 let, ko so v najvišjih gorah Evrope že živeli ljudje, dobrih 40 000 let pozneje pa so Alpe ponovno odkrili alpinisti, ljudje so pričeli obiskovati Alpe in jih izkoriščati. Pred 40 tisočletji je bilo obdobje konca velikih poledenitev, ki ga označujejo velike podnebne spremembe, katerim se je moral prilagoditi tudi človek.

Zaradi svojega reliefa in težkega dostopa Alpe »a priori« niso predstavljale okolja, ki bi bilo posebej privlačno za predzgodovinsko prebivalstvo. Vrh vsega so kvartarne poledenitve globoko zaznamovale alpsko pokrajino in tudi življenjske razmere za človeka. Vendar pa dokazujejo arheološka izkopavanja, ki so bila posebno uspešna v zadnjih petindvajsetih letih, da je bila v Alpah, ki so bile z vidika naselitve dolgo časa štete kot »puščava«, pomembna prisotnost človeka od zadnje poledenitve dalje.

Izsledki izkopavanj v mnogih nahajališčih (v jamah, pod skalnimi previsi in na prostem) v francoskih Severnih Alpah in v južni Juri omogočajo rekonstrukcijo zgodovine, ko so alpske gore osvajali ljudje od zadnjih lovcev do prvih pastirjev — poljedelcev v neolitiku

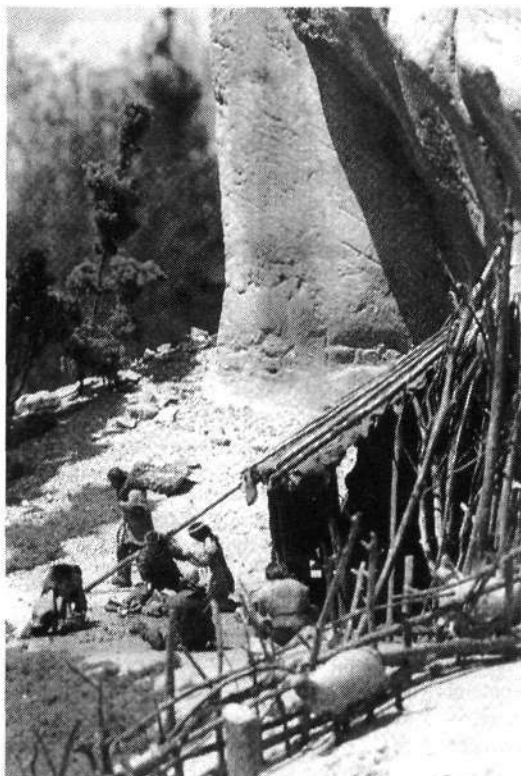
(mlajši kamni dobi). Ta dolga zgodovina pomembnega obdobja v človekovem osvajanju Alp obsega čas med 14 000 in 6000 leti pred našim štetjem.

Ob višku zadnje würmske poledenitve (pred 50 000 do 20 000 leti), ki ga označujeta hud mrz in prodor ledenikov prav do vznožja gorovja, so bile Severne Alpe oziroma celotno ozemlje vzhodno od Rhona odmaknjene od selitvenih poti in naseljevanja prvega *Homo sapiens sapiens* (moderna človek), ki je prišel pred 35 000 leti širiti svojo kulturo po zahodni Evropi. Šele pred 14 000 leti, ko je podnebje postalo milejše, so prišli prvi prebivalci Alp, da bi izkoriščali nova ozemlja.

Njihovih sledi ne najdemo le pri jamskih vhodih, ampak tudi v vznožju previsov ali na prostem. Res moramo opustiti predstavo o »jamskem človeku«, saj danes vemo, da so ti ljudje pogosto taborili na prostem (pod šotori ali v preprostih kolibah) tudi v kraških pokrajinah. V teh nahajališčih si pogosto sledijo arheološke plasti, v katerih so taki ostanke, ki omogočajo zasledovati različna razdobja v zgodovini tako človeških skupin kot tudi naravnega okolja. Take raziskave so še posebno plodne v alpskih gorovjih, kjer je zaradi izmenjavanja ravnin in gora velika raznolikost naravnih virov in so temu ustrezno različna ekološka okolja.

Gorovja so bila posebej privlačna tudi zaradi bogatih nahajališč kremenca, osnovne surovine za izdelavo

*Pierre Bintz, maitre de conference (znanstveni sodelavec), Institut Dolomieu, Univerza Joseph-Fourier v Grenoblu

Rekonstrukcija bivališča iz starejšega neolitika pod skalnim previšom Grande Rivoire v Sassenage na Vercorju

orodja. Zgodovino prvih prebivalcev Alp in obenem zadnjih predzgodovinskih lovcev lahko strnemo v štiri dejanja, katerih zaporedje narekujejo velika podnebna nihanja in z njimi povezane globoke spremembe v rastlinskem in živalskem svetu, ki so tako značilne za konec ledenikov.

MAGDALENIENSKI LOVCI

Med letoma 14 000 in 12 000 pred našim štejetjem so ti ljudje uspešno širili svojo kulturo po dolini Rona navzgor v predalpska gorovja in njihova vznožja prav do Švice in v južni del Jure. Taborili so v ravnini ob bregovih rek pod šotori ali pod skalnimi previsi in lovili v stepsko-tundrski pokrajini z redkimi šopi vrb konje, severne jelene in bizone, poleti pa so se odpravljali v gore loviti kozoroge, svizce, planinske zajce in skalne jerebe ter postrvi in losose.

Kremenovo orodje, ki so ga najraje izdelovali iz podolgovatih odbitkov (rezila ali rezilca), je različno, a standardizirano, to se pravi enako na različnih nahajališčih in med seboj zelo podobno. To so dleta, s pomočjo katerih so izdelovali koščena orodja, svedri in strgala, s pomočjo katerih so pripravljali orožja za metanje in strgali kože, ali rezilca z retuširanimi robovi, ki so jih drugega poleg drugega vdela v ročaj in so služila kot nož. Poznamo tudi različno orodje iz jelenovega roga ali kosti: osti kopij ali harpun, s

katerimi so opremljali metalno orožje, svoje lovske harpune. S pridom so izrabljali posebnost določenih krajev v ravnini, kot je Saint-Nazaire-en-Royons, za specializiran lov na konje. Ta primer lepo kaže, kako odlično in do vseh podrobnosti so poznali obnašanje lovnih živali na ozemljih, ki so ga obiskovale ob določenih letnih časih.

Čeprav je bila tod umetnost manj razvita kot v pokrajinah zahodno od Rona, na primer v pokrajinah Ardechein Perigord ali v Pirenejih, so se z njo ukvarjali tudi v ravninskih taboriščih.

Vrezovali so živalske like v kost ali v prodnike, niso se pa ukvarjali s slikanjem na (jamske) stene.

PRVI LOKOSTRELCI

Magdalenicem so približno 12 000 let pred našim štejetjem sledili azilijenci. Takrat so se dogajale veličastne klimatske spremembe: podnebje se je ogrevalo in ozemlje so pričeli poraščati gozdovi (bori, vrbe). To ogrevanje je od tod proti severu ali v višine odgnalo predstavnike mrzlega podnebja, severne jelene in konje; nadomestili so jih jelen, srna in kasneje divji prašič. Ta kriza je gotovo manj prizadela lovce izpod gora, ki so bili že vajeni lova na različno divjad, kot pa tiste z ravnin, ki so bili v svojem gospodarstvu popolnoma odvisni od severnega jelena.

Od teh časov dalje so se skupine lovcev privadile na bolj različen lov na divjad, ki se ni pojavljala v čredah. Ti lovci so uporabljali novo orodje azilienskega tipa, za katerega so značilne kremenove konice za puščice in majhna strgala za obdelavo kože. Dleta postajajo redka, kajti ob pomanjkanju rogovja severnega jelena je tudi obdelava kosti postala manj pomembna. Nekatera taborišča v gorah, kot na primer Meaudre na Vercorju, kažejo ozko usmerjenost v lov na svizce in v kuhovinarstvo.

Spomin na planinko

ZVONKO ČEMAŽAR

*Sem hodil sam v naravo, na planine,
odveč prijatelji bili so, znanci;
nenadoma med redkimi izbranci
edino tebe vpletel sem v spomine.*

*Takrat lepo bilo je in vrhovi
zlatili, draga, v čaru so se sonca;
a midva sva predala se brez konca
daljavam in prešerni misli novi.*

*Arkade velikanov, njih oboki,
razgledovale so se okrog naju
in srečo uživala sva pod njihov loki.*

*Na moč bilo je vse podobno raju.
Kjer sled rdečo je pustila šminka,
objem bil z ustmi je sladak, planinka.*

Umetniško upodabljanje živali so opustili in ga nadomestili s shematičnimi obris, kot kažejo vrezi v kost iz jame Tai v Royansu ali barvani prodniki oziroma prodniki z vrezi izpod previsa Bobache na Vercorju.

Iz tega obdobja so ostanki psa, popolna pasja lobanja, odkrita v nahajališču Saint-Thibaud-de-Couz na planoti Chartreuse. Ti ostanki, ki so med najstarejšimi svoje vrste v Evropi, so prvi primer poskusa udomačevanja divje živali, to je v tem primeru volka. Lahko si predstavljamo, da so jih najprej gojili za zabavo, sprva seveda mladiče, ulovljene v brlogu, kasneje pa so jih pričeli uporabljati kot pomočnike na lovu.

Človeka tega obdobja poznamo zahvaljujoč se dvema grobovoma: eden je na Vercorju blizu prelaza Rousset, drugi pa z ravnine pri Malataverne v departmaju Drome, kjer so ostanki več ljudi, počivajočih na debeli plasti okre, poleg pa je več sto kosov različnega okrasja in opreme.

V tem času je človek pričel zahajati na višinska ozemlja. Nedavna odkritja višinskih jam v osrčju Hauts Plateaux na Vercorju, kjer so našli predvsem ostanke bakel za razsvetljavo, kažejo na prodiranje človeka v

Rekonstrukcija taborišča lovcev na svizce v jami Colomb pri Meaudre na Vercorju

Risba C. Haudebourg

nedostopna območja in na privlačnost raziskovanja jam v uporabne namene (iskanje vode), tja pa so nedvomno hodili tudi zaradi simbolike.

VIŠINSKI LOVCI

Od leta 9000 pred našim štetjem dalje se pojavijo nov način življenja in nove tehnike lova, ki so v skladu s pomembnimi ekološkimi spremembami in jih označuje ta splošno milejše podnebje in vedno večje in večje površine gozda. To je obdobje mezolitika, na katerega smo dolgo časa gledali kot na obdobje predzgodovinskih zaostaležev.

Dolgo časa smo mislili, da so v tem času — z vidika človeka — Alpe spet postale »puščava«; raziskave, ki potekajo zdaj, pa kažejo, zahvaljujoč se odkritju več deset nahajališč, da so bila v vsej predzgodovini prav v tem času alpska gorovja še najpogosteje obiskovana. Številna bivališča so bila postavljena na prostem, še posebno v višinah, v predalpskih gorovjih do višine 1700 metrov, toda tudi v kristalinskem gorovju Taillefer. Druge so se ljudje nastanili pod skalnimi previsi, pogosto na prehodih ali v bližini vode. Kaže, da so skupine v višavju izven gozda iskale divjad, ki je postala v ravninah bolj redka.

Uporaba loka, orožja, ki ne ovira, ki ga je lahko nositi s seboj in je obenem zelo natančno, je postajala vedno bolj razširjena. Puščice so okoničene z majhnimi kremenovimi konicami ali konicami z zazobki in so geometrijskih oblik (trapez, trikotnik, krožni odsek); za njihovo izdelavo je potrebno veliko spretnosti, a malo surovine. Priče smo največji varčnosti pri uporabi kremenca. Lahko rečemo, da so prebivalci mezolitika iznašli rezervne dele oziroma predzgodovinsko izdelavo »v kitu«. Mezolitiko prebivalstvo dokazuje iznajdljivost in veliko zmožnost prilagajanja; če ponovno preverimo do sedaj odprto vprašanje njihovega načina življenja, se izkaže, da so bili prebivalci mezolitika naklonjeni novim poskusom in zamislim.

Na pragu

ERNA MEŠKO

*Na pragu stojim in uživam:
kako lep je božji ta svet!
Se čudim, gledam, umevam:
za človeka v prelest je odet.*

*Ob meni rože dehtijo,
prečudežni njih so cvetovi,
ki srečno zavest mi budijo:
takšni so Slave domovi!*

*Tu griči, gozdovi in njive,
doline zelene puhte,
potoček po sredi se vije,
veselje za vsako srce.*

*Ob njem se košatijo jelše
in vrbe žalujke ječe,
z veje na vejo pa ptice
mladiče leteti uče.*

*Na bregu — kot mlade neveste,
glej, praznično breze stoje,
prelepe so nežne pričeske,
ki vitko telo jim krase.*

*Na pragu stojim in uživam,
hvaležnost se v srcu budi
za vse, kar imam in prejemam,
za vse, kar Narava rodi!*

PRVI PASTIRJI — POLJEDELCI

Po dveh tisočletjih zaostanka za Bližnjim vzhodom je »neolitizacija« dosegla tudi Sredozemlje; pred približno 7000 leti pred našim štetjem se je razvila človeška skupina, ki jo imenujemo »Cardial« po imenu okraskov na keramiki, izdelanih z lupino morske školjke *Cardium*.

Počakati je bilo treba še eno tisočletje, torej do okoli 6000 let pred našim štetjem, do prihoda neolitskih prebivalcev, ki so prodrali po dolini Rona navzgor in se pričeli naseljevati v Severnih Alpah, še posebno na Vercorju. Njihove puščice so opremljene s kresilnikom s prečnim rezilom in so v obliki trapeza, kar je značilnost tega obdobja; pripisujemo jih kulturi Castelnovo, ki se je širila iz Sredozemlja. Obilica tega orožja na nahajališčih kaže, da so se takratni ljudje še na veliko pečali z lovom na divje živali (kozoroge, jelene, divje prašiče in ture). Živinorejo z gotovostjo dokazujejo ostanki domačih živali, kot so govedo, ovca, koza in kasneje prašič. Iz tega časa izvira čeljustnica udomačenega medveda, najdena na nahajališču nad Grenoble; sledi, ki so jih pustile vezi, dokazujejo, da je bil v ujetništvu.

Najstarejša keramika Severnih Alp se pojavi dve ali tri stoletja kasneje.

Konjska glava, vrezana v prodnik. Zgornji magdalenien, izpod previsa Colombiere (Ain)

Obdobje zadnjih predzgodovinskih lovcev-plenilcev se tako končuje. Proces »neolitizacije« je uvedel novo obdobje, katere dediči smo mi; zanj je značilna temeljna sprememba miselnosti: s pomočjo živinoreje in poljedelstva je človek postal proizvajalec in se je pričel za stalno naseljevati. Naravno okolje, ki je bilo do tedaj izpostavljeno le podnebnim spremembam, je od takrat dalje globoko zaznamovala tudi človekovo dejavnost.

(La Montagne & Alpinisme)

odmevi

Huda kri ne sme zamegliti razuma in strpnosti

V gimnaziji nas je blaga in pravična razredničarka **prof. Marija Gosar** pri »moralni vzgoji« večkrat opominjala, da moramo vedno desetkrat premisliti, preden izrečemo komu jezne besede. No, časi so pač taki, da še za enkratni premislek ni vedno časa, vsekakor pa je časa dovolj, če jezo zlijemo na papir, da bi jo objavili, sicer lahko komu storimo krivico ali se vsaj osmešimo...

Po mojem mnenju se je tak »greh« primeril v članku »Mangart za šoferske planince« v novembrski številki Planinskega vestnika avtorja **Janeza Pence**. Vsaj meni je sicer vzbudil prej smeh kot jezo zaradi pretiranega gneva, predvsem pa zaradi neverjetno številnih in ponavljajočih se netočnosti ter napak, ki bi vzele težo celo dobro mišljenemu in zastavljenemu zapisu. Ker pa slabi zgledi navadno vlečejo bolj kot dobri, jih bom naštel

po vrsti v upanju, da me kdo popravi, če se motim. Nikakor pa se ne mislim niti o tej niti o naslednji temi s komerkoli preparati — popravi bil rad le **napake**, preden postanejo resnica za premalo poučene, kot se pri nekritičnih ljudeh pogosto dogaja. Najprej naj podajo strokovno mnenje in točne podatke o tako pomembni zadevi (tudi v PV) poklicani (na primer občina Tolmin oz. Bovčani, cestno podjetje ali Republiška uprava za ceste, Planinska zveza Slovenije, uprava TNP itd.).

Ni mi torej bistveno, ali se z zapisanimi **mnenji** strinjam ali ne, rad bi le popravil **napake**, ki jih je za tako dolžino sestavka res preveč. Vse skupaj dokazuje, da pisec bodisi sploh ne pozna dejanskih razmer tam gori ali pa mu jeza preveč zamegljuje razsodnost. A vse tako kaže, da se bo treba v »demokraciji« sprijazniti tudi s tem, da lahko o čemerkoli razpravlja tudi tisti, ki se na zadevo premalo ali sploh ne spozna!? Če pa bo znal poslušati tudi nasprotno argumente, sem **za** tako svobodo — tudi v gornjski tematiki!

Poglejmo zdaj »grehe« po vrsti:

1. Mangartska cesta od odcepa pod Predelom pa vse do pod Sedlo (prek 2000 metrov visoko) vsaj za zdaj sploh ni asfaltirana v celoti, ampak le do Mangartske planine in še kak kilometer dlje, še v območju gozda. Naprej so asfaltirani le posamezni odseki, verjetno tisti, ki so zahtevali največ vzdrževanja, kar mi je povsem razumljivo. Od vseh petih predorov v nobenem ni asfalta, prav tako je ostala v prvotni podobi v vsem zgornjem, odprtem in položnejšem delu, vključno s parkiriščem. Od kakih 12 kilometrov celotne ceste je asfaltirane veliko manj od polovice, a tisto po mojem mnenju zelo premišljeno. — Tako je bilo stanje, ko sem bil gori zadnje nedelje pred prvim večjim snegom in tako je torej še zdaj.

2. Nedvomno najhujša napaka in krivica je stalno zmerjanje Trentarjev za ta »zaslužkarski« greh. Če štejemo še nadnaslov, so Trenta in Trentarji (oz. trentarski) omenjeni kar petnajstkrat na način, ki ne dopušča nobene možnosti, da Mangart sploh ni trentarska gora. Pa je prav to res: Med Trento in 129

pravo podmangartsko dolino Koritnico je še enako globoko zajedena dolina Bavšćica, z gorami nad Zadnjo Trento pa je Mangart povezan le s precej dolgimi grebeni, ki se nikjer ne spustijo pod 2000 metrov višine.

Zmerjati še tistih malo Trentarjev za nekaj, kar se je zgradilo na Mangartu, je vsaj tako narobe kot zmerjati Bohinjce za nekaj, kar bi na primer radovljiška občinska oblast dovolila v Krmí. — Ne verjamem torej, da je imela »trentarska turistična oblast« tu kaj prstov vmes.

3. Tudi če bi Trentarji res pristali na kaj podobnega (v ekološkem smislu) na svojem področju in imeli za to dobro opravičilo, še ne bi nikakor zaslužili, da njihova dolina »kar umre«, pa naj bi bil podvig ekološko še tako vprašljiv. O vsem se je pač treba **trezno**, četudi dolgo, pogovarjati.

4. Za »šoferske planince«, če prav razumem to oznako, tudi sedanja delno asfaltirana cesta ni ničesar spremenila: še vedno ali še bolj kot prej preklinjajo in bodo preklinjali oblast ali vsaj cestno podjetje za »slabo« cesto, ker bi se taki res najraje pripeljali po (širokem) asfaltu prav do konca, ko bi bil ta res položen, bi pa hoteli še utrjene bankine in varovalne ograje na vseh nevarnih mestih, ki jih ni malo. Za običajne »nedeljske« šoferje pa je že sama trasa te ceste taka, da ne bodo, vsaj tisti razumni, trumo-ma vozili tja gor, tudi če bi bila v celoti asfaltirana. Da pa se danes pripeljemo marsikje bliže in više v gore in so te zato marsikomu bolj dostopne ter imajo več obiska, je pač realnost, ki se ji tudi mi ne moremo upirati, le primerne razumne omejitve in red je treba vzpostaviti, kot pri vseh javnih zadevah. Za vprašljivo pravno ureditev in nespoštovanje pametnih dogovorov pa res ne moremo oz. ne smemo stresati jeze na objekte, ukrepe in ljudi, ki za to niso krivi.

5. Trditev, da obiskovalci najvišje točke, ki jo doseže cesta, »z roba Mangartskega sedla lahko kar iz avtomobilov gledajo Belopeško jezero«, me je pa res spravila v smeh, saj bi bila lahko dokaz, da

ne z avtom! Temu pa res ne morem reči drugače kot neumnost ali kvečjemu neumestna reklama za obisk te točke, namenjena prav omenjenim »šoferskim planincem«, ki naj jih bo tam gori res čim manj. (Tu se mi rojeva celo zloben pomislek, da bi bil utegnil kdo tak članek celo naročiti...)

6. Tudi kategorična trditev, da bo asfalt na Mangartu gori uničil obrambni sistem in jo podrł na kolena, se mi zdi neumestna, vsekakor pa jo je lahko izreči, a zelo težko res utemeljiti (tega avtor niti ne poskuša). Take floskule me spominjajo na realsocialistični (ali kak drug) novorek in dokazujejo, da žal ne bodo nikoli izumrle, osebno pa jih sovražim tako pod rdečo kot pod črno, zeleno ali kakršnokoli (tudi večbarvno) zastavo. Proti temu se moramo boriti stalno in neomajno!

7. V tej nepopisno lepi deželi, ki pa je — kot vsaka druga, tudi manj lepa — tako prepolna človeške neumnosti in nestrpnosti, je tudi toliko sramot (ki jim seveda botruje le človek), da tale mangartska »asfalt-na sramota« to v resnici nikakor ni, ker sama gotovo ne bo povzročila »uničenja enega od najlepših delov Slovenije«. Spet izjava, ki jo štejem v omenjeno zvrst in ki avtorju ni v čast, če je še tako dobronamerna.

8. Enako si upam trditi glede »razdiralnosti« tega dejanja: Če bomo le toliko razdiralni (še vedno verjamem, da gre tu le za razumen dogovor in enako odločitev), se nam za bodočnost svoje dežele ne bi bilo treba batí! Veliko bolj razdiralna je lahko nestrpnost, pa naj bo katerekoli oblike. Sploh bi bilo lepo, če bi vzporedno z dobronamernostjo negovali tudi strpnost, da nas ne bi prepogosto zaneslo v sramoto sebi in svoji prelepi domovini, ki nam vsaj deklarativno toliko pomeni.

Na koncu si dovolim kritiko tudi na račun uredništva PV in nasvet zanj: Prav je, da se še učimo demokratičnosti tudi planinci in da tudi naše glasilo omogoča vsakomur izraziti mnenje, ne glede na to, koliko se urednik ali kdo drug z njim strinja. Ker pa vemo, da si jemlje pravico otesati tudi vsak poljuden sestavek in popraviti napake po svoji presoji

(kar je načelno prav), naj si v zadovoljstvo vseh parlamentarizmu privrženiš že enkrat vzame tudi pravico otesati ali celo neobjaviti podobne izbruhe pretirane jeze, vsaj dokler avtor netočnosti ne popravi. To uglednemu glasilu, kot je Planinski vestnik, ne bo prav nič škodilo; prepričan sem celo, da mu bo le dvignilo ugled med veliko večino bralcev in sodelavcev, pa naj gre za kakršnokoli temo, ki spada v to revijo.

Ena takih in celo neprimerno bolj odmevnih tem je tudi postavljanje ali prepoved postavljanja (verskih) simbolov in znamenj po vrhovih, ki je že doslej prav na straneh PV razkrla toliko tipične slovenske (s kompleksom majhnosti pogojene?) nestrpnosti, da bi bil že čas, da nekdo z večjim vplivom in avtoriteto od vseh dosedanjih razpravjalcev o tej temi vzame stvari v roke in se izreče v imenu Planinske zveze Slovenije!

Ne morem si kaj, da ne bi mimogrede povedal svojega mnenja tudi o tem: Na gorske vrhove ne postavljamo nobenih političnih, verskih in drugih znamenj, ki bi lahko tudi ločevala!

Bodimo vsaj tu boljši od sosedov! Če nas ne bo zblíževalo v plemenitosti tisto, kar nas vse vleče tja gor, ne bodo pomagali niti križi, ne zvezde in ne parole! Vsi, ki pridigajo strpnost in ljubezen tudi do drugače mislečih, naj pokažejo strpnost tudi tu. Prav nikogar pa ne bo motilo znamenje ob poti na goro in vsaj zame je to v gorskem okolju eden najlepših motivov, tako kot kapelice in cerkvice po gričih naše domovine.

Janež Šeme, Kranj

Mangart za šoferske planince

Za časnik Delo, natančneje za njegovo prilogo Turizem, je **Janež Penca** 25. januarja 1996 napisal članek »V zaslužkarskem jarmu«, v katerem obravnava asfaltiranje ceste na Mangartsko sedlo. V svojem ogorčenju okrivi za to početje Trentarje in Trento in raje vidi, da Trenta umre, »če ne more preživeti brez asfaltne sramote na Mangartu«.

Avtor je povsem zgrešil tarčo in Trento in Trentarje ožigosal kot krivce za ravnanje, za katerega ti še vedeli niso. To je bil razlog, da smo se z njim temeljito pogovorili in nato je bil v isti prilogi 15. februarja objavljen krajši prispevek »Počasi, pa bomo koga prehiteli«, v katerem se je opravičil, »da je Trento poslal na pokopališče« in Trentarje obtožil, »da so goro nizkotno vpregli v zaslužkarski jarem«.

Pojasnil je, da je šlo za emotivni miselni zdrs, ki je povzročil, da je popolnoma napačno in neumestno Trento in Trentarje vpletel v to zgodbo.

Zelo neprijetno pa smo bili presenečeni in prizadeti, ko je bil članek objavljen v lanski novembrski številki Planinskega vestnika.

Poudariti moramo, da nas ne moti vsebina članka, saj je tematika vredna presoje z različnih zornih kotov. Nedopustno pa je, da nekoga grobo obtožiš za dejanje, ki ga ni zagrešil in ga tudi ni mogel zagrešiti.

Predvsem je zanimivo vprašanje, zakaj se je gospod urednik odločil za objavo tega članka v brani in cenjeni reviji, saj iz njegovega uvoda k ponatisu namen ni jasno razviden.

Če je gospod urednik hotel s ponatisom aktualizirati temo, ki jo članek obravnava, bi ga moral najprej prebrati. Očitno ga ni, ali pa je to storil zelo, zelo malomarno. Še tako površen bralec je po našem mnenju kaj kmalu ugotovil nedopustno napako, ki je predhodno opisana.

Članek je resnično ogorčil Trentarje in okoličane. Kako tudi ne, saj nihče ne prekipava od zadovoljstva, če je obtožen za dejanja, o katerih nič ne ve in na katera nima nobenega vpliva.

Še večjo občutljivost povzroča dejstvo, da si Trento in Trentarje vse prevečkrat sposodi, kdor pač ima pet minut časa, in jih obtoži za to in ono.

Enkrat so skrunitelji lastnega okolja, drugič so neprijazni do naravnih vrednot, zdaj pa so krivi tudi za dogajanja v drugih okoljih. Skratka, dežurni krivci. To pa je že od sile in takšno početje odločno zavračamo.

Resnica je povsem drugačna in žal imajo Trentarji le nezaten vpliv na dogajanja v svoji dolini in jim je slejkoprej namenjena le vloga sopotnikov lastne usode.

Prav zato je cinizem najslabše sorte, da se jih obtoži za dogajanje, s katerim še seznanjeni niso.

Nezaslišani ponatis članka v Planinskem vestniku je skrajno žaljiv in od urednika zahtevamo jasno pojasnilo in javno opravičilo za krivico, ki se je zgodila Trenti in Trentarjem.

Siniša Germovšek, Trenta

Marsikatero stvar je treba prignati do absurda, da ljudje šele postanejo pozorni nanjo. Planinski vestnik neprestano opozarja na okoljevarstvene probleme, predvsem seveda v gorskem svetu, in tako je tudi na visokogorsko cesto na Mangartsko sedlo, ki naj bi, kaj pa drugega, v lepši preobleki privabila čimveč (seveda motoriziranih) turistov.

Kar zadeva opravičevanje, je že vse storil avtor »inkriminiranega« članka v letošnji februarski številki PV in k temu seveda nimam kaj dodati. Prav rad bi kdaj objavil kakšen prispevek katerega od Trentarjev, v katerem bi ta načel (in ne nadaljeval) katerega od tamkajšnjih »gorskih« problemov, pa ga ne dobim. Upam, da se bo zdaj usul plaz.

Marjan Raztresen

Križ na Škrlatici in še kaj

Vseljudski referendum o križu (in križih) vrh naših gorá se nadaljuje iz številke v številko PV s prav prislovično slovensko trdoživostjo. Dovoljsem si lasten pogled iz malce drugega zornega kota. Takoj pa priznam, da vsega doslejšnjega pisanja na to temo nisem spremljal natančno in bi bilo možno, da mi je kaj ušlo. Tako bi se lahko tudi zgodilo, da izumljam že izumljeno. V tem primeru se vnaprej opravičujem vsem in vsakomur.

Križ je katoliški verski simbol. Ni naravna tvorba, ni tisto, čemur bi lahko rekli okras. Križ vrh gore je lahko trenutna verska spodbuda posamezniku, za ostale pa je tujek, ki gori jemlje obraz. Da ga postaviš

na vrh, moraš uporabiti predvsem oblast in moč, po potrebi tudi ohlost in aroganco (primer Škrlatica). Ob takšnem stanju stvari dobi verski simbol dodatno vlogo: postane nekaj kot mejnik, kot vidna označba posvojitve, prisvojitve pristojnosti nad nekim področjem (»področje duhovnega nadzora Cerkve« — je rekel poljski politik v nedavni oddaji na TV 1).

Križ ni slovanski simbol. K nam je prišel s tujci iz tujine kot sestavni del vseh ostalih atributov osvajanja. Križ ne pomeni vedno le ljubezni do bližnjega. S križem v rokah še dandanašnji blagoslovljajo armade in njihova orožja.

In tako se, nevednež, spoštljivo poskušam približati miselnosti dovškega župnika **Aljaža** in nagibom, ki so mu velevali takšno ravnanje, kakršno je bilo. Zakaj je na Triglavu ravnal tako, kot je? Priboril si je posvetno lastništvo nad vrhom in je torej odločal sam. A bil je duhovnik in kot tak pod direktivami in pritiski cerkvene hierarhije. Zakaj nam je zapustil najvišji simbol slovenstva neobremenjen cerkvene simbolike?

Lahko bi bil tam postavil križ, lahko stolp s križem, lahko oboje, karkoli. Ampak ne: ljubemo Bogu je odredil in odmeril prostor na Kredarici, dovolj daleč in dovolj nizko pod vrhom, da to ni moglo biti naključje. Ta stvar je preveč očitna, da ne bi morala biti že zdavnaj poznana. Če je to kje obdelano, bi bil sedaj pravi čas, da se spravi na dan in pokaže sedanjim rodovom Slovencev.

Kakšno je bilo torej Aljaževo triglavsko sporočilo Slovincem (in tujcem, tudi Cerkvi)? Osebnost se je v zgodovino za vse čase vpisal najprej kot slovenski narodnjak (vrh Triglava!), nato kot Slovenec — planinec (dom na Kredarici) in šele zatem, čeprav duhovnik in celo župnik, kot kristjan. Škoda, da o tem nisem nikoli pobaral njegovega nekdanjega ministranta, pokojnega **Gregorja Klančnika**.

Kaj bi nam torej danes imel povedati župnik Aljaž o velikih križih na vrhovih slovenskih gorá? Sodeč po tem, kar se mu je storilo na Triglavu, kaj prida navdušenega zanesljivo ne.

Tu je potlej še Ajdovski gradec, tista neznatna, kakšnih 50 metrov visoka skalnata gomila ob vhodu v Bohinjsko dolino, po Prešernu prizorišče tragičnosti slovanske nesloge.

Nekaj let pred drugo svetovno vojno, za vladanja »ta črnih«, je naenkrat postalo neobhodno potrebno, da Ajdovski gradec dobi, se je reklo, »evharistični križ«. In ga je dobil. Velikanskega, lesenega, iz tesanah brun. Poslej je stal tam, gol, obeljen od sonca in vetrov, osamljen, nikomur potreben. To je bil čas, ko smo v šoli obravnavali slovenske pesnike, čez mejo je žugal **Mussolini**, bili smo polni strašljivih pripovedi prebeglih primorskih Slovencev. Ne morem si pomagati: tisti velikanski križ še dandanes doživljam kot strašljiv tujek, kot nekakšen velikanski tuj meč, do ročaja zaboden v tisto našo, kot smo naivno mislili, skalo. In zakaj ravno v Ajdovski gradec, ko pa je vsenaokrog polno višjih in bolj razglednih vrhov? Ne vem, res ne vem.

O, pač! Če bom doživel, da bo na Ajdovskem gradcu spet stal velikanski evharistični križ, bom vedel!

In če bomo Slovenci doživeli, da bo kakšen gorniški ali drugačen klub neke noči postavil vrh Triglava svoj križ, bomo vedeli!

Srečko Krajnc
Vrbje 66
3310 Zalec

Rezervacija za silvestrovanje

Nimam navade na veliki zvon obešati stvari, ki se mi zgodijo, bodisi v dobri ali slabi luči. Toda tega, kar me je doletelo ob letošnjih novoletnih praznikih, ne mislim zamolčati. Naj bralci Planinskega vestnika zvedo, kaj nekaterim ljudem pomenijo oskrbniki planinskih postojank in kakšen odnos imajo do njihovega težkega dela in skrbi.

Sem najemnica Koče na Klemenči jami, ki je last PD Solčava. Do sedaj sem za svoje vestno delo dobivala le pohvale, čeprav je številnim ljudem težko ustreči. Z možem to kočo oskrbujeva že četrto leto.

bra mi je predsednik našega društva dal telefonsko številko 061/346 632, ker da se njena lastnica s priimkom **Zadiršek** (imena, žal, ne vem) zanima za silvestrovanje v naši postojanki. Moj mož je to gospo nekaj dni pred silvestrovim poklical in se z njo dogovoril za praznovanje: 6 do 8 oseb naj bi imelo pri nas popolno oskrbo 30. in 31. decembra in 1. januarja. Ob tem dogovoru jo je mož še povprašal, če ve, kako se pride do Koče na Klemenči jami, pa mu je odgovorila, da nekateri iz njene družbe to vedo, ker so že bili pri nas. Po njeni rezervaciji drugih rezervacij nisva več sprejemala, ker je bila kočica že polna, nekaj skupinam pa sva odpovedala.

Gostje, ki so bili napovedani za 31. december, so prišli, pri nas praznovali in zadovoljni odšli, gospe Zadiršek in njene skupine pa ni bilo, niti ni odpovedala svojega prihoda, kar bi bila pravzaprav njena dolžnost.

Ker se je obetalo zelo mrzlo vreme, sva z možem iz doline do kočice, kamor je pozimi kar dve uri hodá, zadnji teden pred prazniki na hrbtih znosila vse, kar sva potrebovala za oskrbo 35 napovedanih gostov, tudi tistih, ki jih potem ni bilo; žičnice namreč v takem mrazu (-23°C) ni mogoče spraviti v pogon. Trikrat sva nesla vražje težke nahrbtnike v takem mrazu samo zato, da ne bi pred gosti, ki so se prijavili za praznike, izpadla kot neodgovorna oskrbnika in da bi pri tem konec koncev tudi nekaj zaslužila. Prišli so vsi najavljeni, razen skupine, o kateri pišem, in skupine gospoda **Gregorca**, ki je rezerviral za osem oseb. Tako sva hrano za 16 oseb po zaslugi teh dveh neodgovornih ljudi vrgla krokarjem.

Ko sem po praznikih po telefonu poklicala gospo Zadiršek in jo povprašala, zakaj jih ni bilo, me je — namesto da bi se mi opravičila — nadrla kot šolarko, češ, kaj si mislim, da jih zaradi nevarne poti spravljam v smrtno nevarnost in da imam srečo, da me ni prijavila PZS. Midva z možem sva v tistih dneh trikrat prehodila to »smrtno nevarno« pot s težkimi nahrbtniki in se za plačilo za ves trud obrisala pod

nosom, zraven pa sem bila še ozmerjana.

Kdor se odloči, da bo najdaljšo noč v letu preživel v planinski koči med pravimi planinci, naj pred tem v roke vzame kakšen zemljevid ali vodnik, da bo ugotovil, kje ta kočica sploh je, kakšen je do nje dostop, špičake pa je treba zamenjati z gojzariji in po potrebi tudi z derezami. Pogledati je treba tudi vremensko napoved. Imam informacijo, da naj bi bil v skupini gospe Zadiršek tudi majhen otrok. Vsaj do otroka pa se je že treba obnašati odgovorno.

Vsa čast skupini mladih planincev iz Šoštanja in ostalim, ki so pri nas praznovali! To so pravi planinci in ne bi me skrbelo zanje v še tako slabih vremenskih razmerah. V gorah moraš biti opremljen, kot narekuje kraj in čas.

Lep planinski pozdrav!

Elizabeta Slapnik
Solčava 74,
3335 Solčava

Zakaj je v gorah toliko nesreč

Da smo Slovenci navdušen planinski narod, ne priča le vsakoletni milijonski obisk v naših gorah, ampak tudi veliko in preveliko število nepotrebnih nesreč, zlasti takih s smrtnim izidom. Tudi lansko leto je bilo tako. Če imam prave podatke, je bilo to leto v tem pogledu — žal — rekordno. V gore, visoke in nizke, zahajajo izkušeni in planinsko neozaveščeni, dobro in slabo opremljeni, taki, ki poznajo svoje psihofizične sposobnosti in tisti, ki se v vseh pogledih precenjujejo ter sebi in okolici kažejo svojo navidezno moč in korajžo. Na ta način želijo pogosto popraviti nekatere druge pomanjkljivosti in morda tudi neuspehe na različnih področjih življenja. Ovirja jim ni ne vreme, ne opozorila prijateljev in medijev, ki na to vsakodnevno opozarjajo, in ne težavnost poti. Prav težke planinske poti so nekaterim poseben izziv za lastno dokazovanje. Prav na tem področju pa bi se po mojem zelo laičnem mnenju dalo za večjo varnost morda kaj koristnega storiti. Dokaj pogosto se dogaja, da me (prav gotovo pa tudi druge) ob

srečanjih na težjih planinskih poteh nekateri planinci sprašujejo o razmerah na poti, ki jih čakajo v nadaljevanju: kako zahtevna je, koliko je še do cilja, vrha ali kočice in podobno. Pogosto so planinci na težjih predelih zelo zaskrbljeni, ker so si pot očitno predstavljali nekoliko drugače, zanesljivo pa lažjo, kot se je potem izkazala. To velja največkrat le za občasne, neizkušene ter kondicijsko in tudi drugače slabo pripravljene obiskovalce naših gor. Tedaj se sprašujemo, zakaj se o razmerah niso poučili že v dolini ob načrtovanju ture. Mnogi se tudi za težje poti odločijo kar na hitro, brez posebnega načrta.

Morda bi za tiste, ki razmer na planinskih poteh dovolj dobro ne poznajo, lahko še kaj več storila naša sicer zelo prizadevna planinska društva, ki planinske poti oskrbujejo. Verjetno ne bi bilo povezano s prevelikimi stroški, če bi vse planinske poti v svojih začetkih označili tako, kot je storilo Planinsko društvo Medvode. Markacisti tega društva so vse poti, ki iz Tamarja vodijo na okoliške vrhove (Mala, Srednja in Visoka Ponca ter Jalovec in Mangart) opremili z oznakami »zahtevna« in »zelo zahtevna planinska pot«. Že bežen pogled na te napise te gore napravi še bolj mogočne in spoštljive. Prav zaradi tega sem verjetno toliko časa odlašal z obiskom teh lepotcev. Ko sem zadnji jesen obiskal nekaj takih vrhov, sem spoznal, kako pametno so ravnali medvoški planinci, ki so te po težavnosti in dolžini zahtevne poti tako nazorno označili. Prepričan sem, da so ti napisi že marsikaterega, zlasti neizkušenega planinca odvrnili od namere, da bi se povzpel tja gor. Zelo koristno bi bilo, če bi tako označili najbolj obiskane planinske poti, ki vodijo od lahko dostopnih cestnih parkirišč v osrčje težje dostopnih gor. V prvi vrsti so to Vršič, Vrata, Jezersko, Kamniška Bistrica, Savica itd. Prav iz vseh teh lepih dolin in izhodišč so na okoliške vrhove speljane mikavne planinske poti različnih težavnosti. Poglejmo si izhodišče pri koči Savica! Levo pelje lahka in večinoma nenevarna pot na Komno, desno

pa izjemno nevarna in težka čez Komarčo, na okoliške vrhove in seveda v Dolino sedmerih Triglavskih jezer in naprej v osrčje Triglava. Prav ta pot je verjetno najbolj vabljava za vse, še zlasti pa za enkratne in pogosto ne dovolj preudarne in izkušene planince. Obe poti, tako na Komno kot tudi čez Komarčo, pa sta označeni enako, to je le s časom hoje do določenih ciljev. Menim, da bi za varnost planincev veliko storili, če bi vse te in še druge poti označili po zgledu iz Tamarja.

Poleg tega bi bilo morda vsaj tako koristno, če bi planinske poti označili po težavnosti že na planinskih kartah oziroma na zemljevidih. Morda bi se pri tem zgledovali po označbah, ki jih uporabljajo na organiziranih smučičih: težke proge so označene s črno, srednje težke z rdečo, lahke pa z modro barvo. Te označbe bi morda marsikaterega planinca odvrnile od nameravane težke ture, ki se prepogosto konča z nesrečo.

Oba predloga verjetno pomenita le majhen prispevek k večji varnosti v naših gorah. Že vsaka nesreča manj bi vložena sredstva, ki verjetno ne bi bila velika, bogato obrestovala.

Janez Zeni, Besnica

V očeh drugih vidimo smet, v svojih pa bruna ne

Omalovaževanje gospoda **Stanka Klinarja** v članku z naslovom »Če sem nápak govoril, izpričaj, če prav, kaj me biješ« je res vredno premisleka.

Kakor ni vrtnic brez trnja, tako ni ljudi brez napak. Gospod Stanko Klinar je v večini dopisov vsemogočen v svojih popravljanjih pravopisnih napak. Pravi naslov za take njegove polemike so strokovna glasila s področja slovenskega jezika. Slogovne naivnosti in zavozlanosti mnogih avtorjev samozavestno preliha v svojo nepremostljivo večnost vzvišenih misli.

Naj S. K. odloži svoj prazni bes in se zazre vase! V dopisu z naslovom Odpoved naročnine PV gospoda **Braneta Praprotnika** je tudi

nekaj resnice. Resnico ste zapisali vi, S. K., s pojmi ideološki orgazem, pokvarjeno — gramofonskoploščo ponavljanje, malomarni razbijaški dopis.

Velik gospod velik strah naredi, pa tudi veliko oprostí. Morda ste veliki, vendar oproščati ne znate.

Človek človeku ne namenja besed, kot so vaše. Primerjava s prehitrim postavljanjem na zadnje noge je vzrok mojega pisanja.

Zarko Jesenovec,
Maribor

Smo planinci pozabili na Roglo?

Danes poznamo Roglo kot turistično središče. Pa se kdaj vprašamo, kdo je začel na Rogli?

Lani je bilo štirideset let, kar je Planinsko društvo Slovenske Kojnice 26. 8. 1956 na Rogli postavilo razgledni stolp in tam začelo načrtovati planinski dom.

Dne 2. avgusta 1959 je bila otvoritev planinske kočice na Rogli in 9. avgusta 1964 je PD Zreče, ki je postavilo kočico na Rogli, dokončalo elektrifikacijo Rogle. V »Vodniku po Slovenski planinski poti« iz leta 1974 najdemo podatek, da je v bližini vrha Rogle planinska kočica, ki jo vzdržuje Planinsko društvo Zreče. Kasneje se je ta kočica vključila v turistični kompleks Rogle in ob tridesetletnici začetkov planinarjenja na tej planoti se vprašajmo: smo danes sploh še zaželeni na Rogli, če pridemo v hotel blatni in z nahrbtnikom na hrbtu?

Franc Ježovnik

iz planinske literature

Čopova monografija o Trenti in Soči

Konec lanskega decembra je pri založbi Kmečki glas izšla nova, že šesta knjiga gorskega fotografa **Jaka Čopa**. Tokratna foto-monografija zasluži našo pozornost predvsem zaradi dveh stvari. Prvič nedvomno zato, ker je to prva tovrstna knjiga o Trenti, in drugič zaradi načina, kako je nastajala. Da

bi bilo, predvsem to drugo, laže razumeti tudi nepoznavalcem, najprej nekaj zgodovine.

Čopovo gorniško poslanstvo, pri katerem avtorja najdemo v vlogah fotografa, raziskovalca, učitelja, vzgojitelja in vodnika, je vsekakor okronano z izpovedno bogatimi knjigami. Po prvencu, knjigi, ki jo je imenoval po svojem najljubšem okolju enostavno in lepo »Svet med vrhovi« (leta 1962), torej pred petintridesetimi leti, je izšla še podobna monografija »Raj pod Triglavom« (1968). Prvi cikelus je bil nekako zaključen z »Viharniki« (1968). Avtorja se je potem kar nekaj časa držalo to ime, ki so ga njegovi prijatelji in znanci izpeljali iz naslova tretje knjige.

V resnici je Jaka viharniku močno podoben. Pri utemeljitvi ni mogoče mimo nezlomljive volje, s katero še sedaj, v petinosemdesetem letu življenja, s prav neverjetno energijo opravlja svoje hvalevredno kulturno in gorniško poslanstvo. Toda za razliko od pravega viharnika je Jaka Čop sposoben vihar tudi povzročiti. V skladu z njegovo naravo je to navadno (na srečo) vihar dobre volje.

Leta 1989 je izšla prva Čopova barvna monografija o Julijskih Alpah, ki jo je imenoval po pravljici o Zlatorogu. Omenjeno pravljico, katere osnovno sporočilo je sicer doma v celotnem alpskem prostoru, je na slovenskem kot prvi zapisal **Karel Dežman**. Po njegovem zapisu so se je lotevali številni umetniki. Manj znana, vendar zelo lepa je **Aškerčeva** pesnitev, bolj ali manj pa vsi poznamo **Baumbachovo**, ki je svojo prvo slovensko objavo po drugi svetovni vojni dočakala prav v Čopovi monografiji.

Po sicer uspešni barvni monografiji se je Jaka Čop vrnil k črno-beli fotografiji, v kateri zagotovo tiči njegova največja fotografska izrazna moč. Nastala je knjiga »Slovenski kozolec« (1993), kjer smo ponovno zelo očitno zaznali avtorjevo skrb in dober posluš za kulturno dediščino, tudi izven ožjega alpskega prostora.

Ob vseh teh knjigah pa je od samega začetka prav v ozadju nastajala podoba Čopove največje

ljubezni. Tako je v času, ko črno-bela fotografija ponovno dobiva nekdanje mesto in veljavo, prišla med nas knjiga, ki nosi nenavadno, že skoraj pozabljeno sporočilo o Trenti. Zasnovana ni na romantičnih predstavah o odmaknjeni, malce skrivnostni dolini, ki je sicer nenavadno lepa, vendar težavna za človekovo življenje. Čop nam predstavi Trento takšno, kakršna je, in še močnejše — kakršna je bila. Gledana s te plati je knjiga verodostojen, nujno potreben in v svoji realistični izpovedi pretresljiv dokument.

O avtorjevi želji, da bi svoje gore predstavil v najlepši podobi in da bi istočasno predstavil njegovo trdno voljo, je **dr. Matjaž Kmecl** nekoč zapisal, da bi bilo treba iti stokrat na isti kraj, da bi se stoprvič gora vendarle predstavila v najlepši luči.

Prav po tej veliki vztrajnosti znanci in prijatelji Jaka tudi najbolj poznamo. V pričujoči knjigi se tokrat izkaže tudi kot fotograf trenutka, v katerem mu uspe ujeti na filmski trak in oteti pozabi utrinke iz življenja. Pri tem nekdanje podobe zaživijo na fotografiji, na kateri so vidne vse posebnosti značilnega okolja in ko sliki ni mogoče prav nič dodati in prav nič odvzeti. Resnično spoštovanje do gorskega sveta je ob nespornih sposobnostih in nagnjenjih v osebnosti Jake Čopa pomagalo zgraditi prvaka slovenske gorske fotografije.

Večina fotografij in zamisel za sedanjost knjigo je nastajala dolga leta pred izidom prve Čopove knjige, torej pred več kot 35 leti. Da je želja po toliko letih šele zdaj postala resničnost, je morda srečna okoliščina. Trenta (in z njo mi vsi skupaj) v tem trenutku potrebujemo takšno knjigo bolj kot kdajkoli prej. To je zagotovo vedel pisec besedila **Janez Bizjak**, sicer direktor Triglavskega narodnega parka. Uvodni, predstavitveni tekst in spremno besedilo k slikam je klen in s knjigo uravnotežen v skladno celoto. Nedvomno gre za lep prispevek pisca v zakladnico slovenske kulturne in naravne dediščine, ki je hkrati tudi prispevek Triglavskega narodnega parka Trenti, njenim ljudem in prizadevanjem Jake Čopa.

Knjige torej ni mogoče gledati izključno kot fotografsko stvaritev.

Zagotovo je fotografijam zaradi dolgosti let, v katerih se fotografski material postara bolj kot človek, zbledelo nekaj leska. To pa že v naslednjem trenutku podkrepni njihovo zgodovinsko-dokumentarno vrednost. Ko je kot mlad fotograf pritisnil na sprožilec. Jaka zagotovo ni pomislil, kakšno vrednost bo nekoč imela prav ta fotografija. Ob tem sam pripoveduje, da je imel vedno le za nekaj posnetkov filmskega traku, ne dosti več kot za dve fotografiji na dan. En posnetek je bilo treba zaradi plitvega žepa prihraniti še za klobaso, ki si jo morda dobil, če si na kmetiji fotografiral otroke, kar pa danes ponovno predstavlja odličen dokument, čeprav je bilo takrat morda »škoda« dragega filma.

Knjigo je torej — kot vsako od Čopovih dosedanjih — prijetno vzeti v roke. Morda nas črno-bela fotografija tudi nekako umiri in ustvari dobre pogoje za razmišljanje. »Trenta in Soča« je nedvomno lep in dragocen prispevek v bogato knjižnico slovenskega gornišva. Pri založbi Kmečki glas so se odločili za dober in potreben projekt. Zagotovo je bilo treba imeti nekaj smelosti za izdajo črno-bele monografije, kar pa zopet kaže na dobro spremljanje trendov. Knjigo je domiselno oblikoval **Stane Oblak**, uredila pa **Vlasta Kunej**. Natisnili so jo v nakladi 1500 izvodov.

»Trenta in Soča« torej lahko na koncu le še zaželimo srečno pot in čestitamo avtorjema in sodelavcem.

Joža Mihelič

Stoletje planinstva na Tolminskem

V Sloveniji ima planinstvo bistveno značilnost, ki je ni zaslediti v nobeni drugi evropski državi in morebiti tudi ne v nobeni drugi državi sveta: najtesneje je povezano z narodnim obstojem in z bojem zanj. To ne velja samo za začetno fazo tega boja, ampak za vsa ključna obdobja naše zgodovine. Teh prelomnih obdobjih je bilo mnogo in se pojavljajo

že prav na začetku, torej z nastankom organiziranega planinstva pri nas. Nadaljujejo se z raznarodovalno politiko fašističnega okupatorja med krvavo dvajsetletno diktaturo, pa tudi takoj po vojni je imelo planinstvo izredno povezovalno funkcijo. Prav iz tega razloga (ali pa je to posledica) je planinstvo prvi in absolutni slovenski nacionalni šport, ki ga goji lep odstotek prebivalstva, v slovenska planinska društva pa je vpisano skoraj sto tisoč ljudi.

Slovenci radi brskamo po svoji mikrozdgovovini, da spoznamo svoje korenine in smo nanje ponosni. Iz tega razloga so se mnoga planinska društva ob visokih jubilejih, ki se v tem času vrstijo kot na tekočem traku, odločila, da objavijo svojo kroniko, ki jo zaobjamejo v širši zgodovinski okvir. Zanimivo je, da so te publikacije (prav zaradi podobnosti argumenta) večkrat med seboj podobne tako po sestavi in shemi kot tudi po vsebini in načinu pisanja. Večkrat so celo imena ista, ko pa je isti človek večkrat deloval v različnih krajih in na med seboj zelo oddaljenih območjih. Zato pa se razlikujejo po poglobljenosti zgodovinske analize, po skrbni za podrobnosti in po nazornosti prikaza.

Ena od takih skrbno urejenih brošur je izšla pred kratkim in ima naslov *Stoletje planinstva na Tolminskem*, nadnaslov pa *Jubilejni zbornik PD Tolmin*. Verjetno je 86 strani dovolj, da opišeš dolgo pot nekega kolektiva, ki je globoko zaoral v krajevno stvarnost. Pomembno pa je, kako so te strani razporejene. Razumljivo je, da je obdobje nastankov najbolj zanimivo; od tega se človek največ nauči. Slovenski konec prejšnjega in začetek tega stoletja je poln pionirstva, junaštva in epskosti. Slednje je dobro opisal urednik zbornika **Žarko Rovšček** v uvodnih poglavjih, iz katerih veje želja po potrditvi slovenstva na tej zemlji. To so takrat počenjali vsi planinci na enak način, tako v Tolminu kot v Trstu, tako v Ljubljani kot v Kranju. Gradili so planinske kočice, markirali gorske poti, postavljali kažipote v slovenskem jeziku, organizirali plese, predavanja in pevske zборе, le da bi ohranili živo slovensko besedo.

Tako v zborniku sledimo gradnji in propadu kočice pod vrhom Krna, trudu za zbiranje sredstev za gradnjo nove kočice, padcem in rasti delovanja, odvisno od trenutnega političnega stanja, pa tudi od dinamičnosti predsednika. Prva svetovna vojna je seveda ustvarila pravo mrtvilo, sicer pa Rovšček takole piše: »Primorce je glavno razočaranje čakalo kmalu po vojni. Ostali so ločeni od matične domovine, na ozemlju Italije... Vojna je pustila žalostno podobo tudi v planinskih objektih. Dom na Vršču so zasedli italijanski financarji. Koč se je hotel polastiti Club Alpino Italiano. To se je kasneje tudi zgodilo...«

Zadnji predsednik pred medvojno ukinitvijo društva leta 1928 **Franc Štrukelj** iz Modrejca pa je v svojem spominskem zapisu med drugim takole zabeležil: »Da bi mogel podaljšati njegov obstoj, je društvo kot član pristopilo k italijanskemu planinskemu društvu CAI — Club Alpino Italiano, kar so naši izobraženci odobrvali kot umno početje. Tako so naše planinsko društvo pustili pri miru, dokler ga niso vsled vedno večjega pritiska in ob moji aretaciji skupno z obema bratoma **Ludvikom in Viljemom** popolnoma zatrli in vse dokumente odnesli...«

Štrukljeva aretacija je zadnji udarec, ki ga je doživela že močno oslABLJENA Soška podružnica Slovenskega planinskega društva. Delovanje se je nato nadaljevalo bolj ali manj podtalno. V ta okvir spada zgodovinarji za naslednika Soške podružnice, čeprav je bila njegova aktivnost zelo omejena in razumljivo podtalna. Njegovo delovanje je bilo v glavnem uokvirjeno na planinsko in jamarsko področje.

Verjetno najbolj zanimiv del knjige je literarni opis z naslovom *Zimska tura na Krn*, ki ga je napisal Franc Štrukelj. Gre za nekakšen zgodovinski dokument večdnevne ture iz leta 1924, ki se je zaradi vremenskih razmer spremenila v pravo pustolovščino. Čeprav po strogih kriterijih pisanja neke kronike verjetno ne spada sem, pa vseeno popestri ta zgodovinski prikaz in

prelomi opisovanje tam, kjer vsi ponavadi vključijo kake razpredelnice ali fotografije: pred zadnjim poglavjem, ki opisuje celotno obdobje po osvoboditvi. Ta poglavja so ponavadi najbolj brana — ker se pač ljudje v njih prepoznajo, v glavnem pa so tudi najmanj zanimiva. Gre za opise entuziazma kolektivne gradnje na vojnih ruševinah, pogumnih investicij, kriz zaradi razbohotenja motorizacije posameznikov in zapiranja vase, pa do ponovnega razmaha, ko nastopijo nove ideje in novi časi s skupinskimi večdnevnimi ali celo večtedenskimi turami na daljne celine ali trekingi. Zaradi obilice materiala je ponavadi opis delovanja razdeljen po odsekih društva, na koncu pa so še razpredelnice. Tudi jubilejni zbornik društva, ki se je po koncu vojne dokončno preimenovalo v Planinsko društvo Tolmin in ima naslov *Stoletje planinstva na Tolminskem*, pri tem ni izjema.

Vendar ne moremo mimo tega, da potrdimo, da je ta brošura, ki jo je izdalo Planinsko društvo Tolmin, da bi pač vredno počastilo svojo stoletnico, točno taka, kot bi morala biti. Ne preveč zajetna, ne preveč naštevajoča ali celo suhoparna, lepo razdeljena na zelo kratka poglavja in s krasnimi starimi arhivskimi fotografijami. In, kar je najvažnejše, izredno nazorna. Ko si jo prebral, veš, kaj se je v nekdanjem času dogajalo na tem prisrčnem koncu sveta.

Dušan Jelinčič

Pisan vodnik po Juliani

Kdor bi si rad predvsem v tistih letnih časih, ko je v naravi našega podnebnega pasu v glavnem vse sivo, turobno in snežnobelo, napesel oči na barvnem razkošju cvetja, naj vzame v roke najnovejši, že tretji vodnik po alpskem botaničnem vrtu Juliana v Trenti, ki ga je tekstovno pripravila **Nada Praprotnik**, slikovno pa **Ciril Mlinar** in ga je letošnje zadnje januarske dni izdal Prirodoslovni muzej Slovenije v Ljubljani. Ta navidez drobna in majhna knjiga polovičnega knjižnega formata, katere 125 strani je potiskanih na kakovostnem papirju, 135

na katerem fotografije zaživijo v najrazkošnejših barvah, je namreč v resnici prava paša za oči. Na njenih straneh ni rožice, ki se ne bi razkazovala v najlepši obleki, kakršno premore njena rodovina, in v takem okolju, kjer pride njena podoba najbolj do izraza.

»Začarani vrtovi rojenic so že zdavnaj izginili. Mračna pravljica o Zlatorogu nam pripoveduje, kako se je zgodilo. Toda tu je nastal nov čarovni vrt, sredi svetle sedanjosti!

Prav zatrdno, tudi skozi ta novi alpski vrt v kraljestvu Triglava nad mlado Sočo bodo stopale dobrotljive bele žene iz bajke. Milo bodo blagoslavljale, on pa bo cvetel in uspeval, ves pisan in razkošen, prav kot začarani vrtovi davnih časov!

Kajti vsi so poslali semkaj od svojega najlepšega okrasa in dali od svojega bogastva: Bogatin z zlatim zakladom, staroslavna planina Duplje, svetu odmaknjene južne in zahodne krnice Triglava, skrivnosti Triglavskih jezer, bela prodišča Prisojnika, Jalovčevo divje skalovje, travnato zeleni Matajur naših botaničnih nestorjev, cvetna Črna prst, Rajski pašniki Ovcje vesi, v dalje zroči Krn, tople stene Rdečega roba.«

Tako pravi **Julius Kugy**, ki ga Nada Praprotnik poprosi, da uvede to lepo knjigo. Potem gre v tem slogu naprej: bralec zve, kako je nastal vrt Juliana, kdo so bili ali so še njegovi očetje, botri in dobri strici in česa si lahko obiskovalec v različnih mesecih nadeja tam v Trenti. Potem se skupaj z avtorjema spreha po botaničnem vrtu, se ustavlja ob gredicah in cveticah, se navdušuje nad opisi in orisi in nekatere odstavke bere kot napet roman, v katerem je razplet skrbno prikrit vse do konca.

Kot so na eni strani opisi znanstveno natančni in poljudno razumljivi hkrati, so fotografije tako zgovorne, da po ogledu izvirnika v naravi in slike v knjigi ni nobenega dvoma, za katero rožo gre. Tako je ta knjiga hkrati izredno natančen in lahek učbenik za spoznavanje alpskih rastlin.

Svetovati je mogoče, da to priročno knjigo vzamete spomladi in poleti

na izlet ali turo v gore (in seveda najprej za pokušino v Alpski botanični vrt Juliano v Trento). Ni izključeno, da jo boste potem jemali s seboj na planinske ture, dokler ne boste poznali vseh rož, ki jih navadno srečujemo na gorskih poteh.

Marjan Raztresen

50 let PD Javornik — Koroška Bela

Navada je že postala, da vsaj večja slovenska planinska društva ob okroglih visokih jubilejih izdajo svojo kroniko, pregled društvenega delovanja od začetkov do jubilejnega leta. Tako je tudi Planinsko društvo Javornik — Koroška Bela ob svoji 50-letnici izdalo v nakladi 700 izvodov prav lepo knjigo z okoli 120 stranmi knjižnega formata, v kateri je zapisano vse najpomembnejše, kar je po mnenju sestavjalcev in društvenih kronistov vredno otepi pozabi zgodovine, nadaljevalcem te zgodovine pa ohraniti spomin na prelomne planinske društvene dogodke.

Kot se ob takem jubileju spodobi, daje sedemčlanski uredniški odbor, ki mu je bila v tehnično pomoč še trojica, poleg tega še trije avtorji fotografij (ne upošteva družinski arhiv), trije slikarji, lektorica in dva oblikovalca, v knjigi prvo besedo »častnim gostom« — predsedniku PZS **Andreju Brvarju**, jeseniškemu županu **dr. Božidarju Brudarju**, predsedniku sveta krajevne skupnosti Javornik — Koroška Bela **Danilu Svetlinu** in predsedniku PD **Vladu Trevnu**. Potem se zvrsti društvena kronologija: v sliki in besedi so navedeni vsi predsedniki in častni člani, gibanje članstva po letih, delovanje odsekov, predvsem podrobno še delo gospodarskega odseka in gradnja ter obnavljanje planinskih koč v upravljanju tega planinskega društva ter vse pomembnejše prelomnice v društvenem delovanju, vključno s praznovanji okroglih obletnic. Drugi del knjige je posvečen spominskim in priložnostnim člankom, predvsem pa sta še dragocena članka **Nade Praprotnik** o rastlinskem svetu od Stola do Belske planine

ter v Krmi, Kotu in okolici Staničeve koč pod Triglavom. Naposled so upodobljene še vse štiri planinske kočje, ki jih upravlja PD Javornik — Koroška Bela, in sicer Dom Pristava na Javornškem rovtu (975 m), Prešemova koča na Stolu (2174 m), Kovinarska koča v Krmi (870 m) in Dom Valentina Staniča pod Triglavom (2332 m).

Kdor bo kdaj pozneje pisal podrobnejšo kroniko tega planinskega društva, mu bo knjiga »50 let Planinskega društva Javornik — Koroška Bela« vsekakor dragocen pripomoček.

M. R.

Izletništvo, pohodništvo, gornišтво

Zavod Republike Slovenije za šolstvo je v projektu Konceptija in strategija športne vzgoje v Sloveniji izdal brošuro *Izletništvo, pohodništvo in gornišтво z orientiranjem v naravi* — Cilji šolske športne vzgoje, ki jo je pripravil **dr. Silvo Križan**.

V Uvodu so zapisani poglobljeni splošni vzgojno-izobraževalni smotri izletniške, pohodniške in gorniške vzgoje:

- oblikovati pri učencih pristen, čustven, spoštljiv in kulturn odnos do narave kot posebne vrednote;
- oblikovati pri učencih pozitiven odnos do hoje kot najbolj dostopne in univerzalne športne dejavnosti;
- usposobiti mlade za samostojno planinarje v poznejših starostnih obdobjih.

Vzgoja je časovno opredeljena po letih: 6 do 9 let, 9 do 12 let, 12 do 15 let in 15 do 18 let, to pomeni za čas osnovne in srednje šole. Vsako obdobje ima opredeljene vzgojno-izobraževalne smote in vsebine, pogoje za izvedbo programa in literaturo.

Vzgojno-izobraževalne vsebine se usklajujejo s športno značko, ta pa vključuje hojo po poti spominov, vezni poti ter z akcijo Mladi planinec. Prav tako se stopnjuje zahtevnost pohodov oziroma izletov od dveh izletov na razgledno vzpetino do šest zahtevnejših pohodov, po možnosti po delu ene od veznih poti, tako da naj bi učenec spoznal alpski svet Slovenije. Za zadnjo

skupino sta predpisana dva zahtevnejša dvodnevna izleta s prenočitvijo v gorski koči (planinski postojanki).

Pri vsebinah je omenjeno tudi pisno izražanje doživetij na izletu in spodbujanje k fotografiranju, tako da bo kak stenski časopis lahko spet poln. Sledi postopno vključevanje v orientacijsko tekmovanje, kot je uporaba kompasa in karte, kjer avtor predlaga uporabo DTK 25. In na prvo pomoč avtor nikjer ne pozabi! Za zadnje obdobje bi bilo verjetno mogoče skupno s PD opraviti planinsko šolo.

Med zunanji sodelavci so zapisani tudi predstavniki planinskega društva, zahteve izleta ali pohoda, koliko učencev oziroma dijakov lahko vodi vodnik, zapisani so torej normativi. Osnovna zahteva sta vsaj dve odrasli osebi na razrednem izletu, po zahtevni in zelo zahtevni planinski poti pa vodi vodnik enega do treh udeležencev. Med smotri piše, da navajamo učence na hojo po poteh, označenih z rdeče-belimi Knafelčevimi (gorskimi, gorniškimi oznakami) znamenji, tako da znajo po opisani in označeni poti z uporabo opisa iz planinskega vodnika priti na cilj. Torej so sposobni za samostojno hojo v družbi prijateljev, ko postanejo polnoletni.

Z vsebino bi se morali seznaniti vodniki PZS, ker daje brošura dobro napisana izhodišča za sodelovanje s šolo. V bližnji okolici so tudi vezne planinske poti, ki jih učenci v času šolanja opravijo. Tako je, na primer, pri nas za spoznanje naše doline z okoliških hribov Savinjska planinska pot, pa Šaleška, Andraška, Vinskogorska, pa morda del evropske pešpoti (rdeče rumena znamenja) in tudi gozdna geološka pot je pri jami Pekel.

B. J.

Sto najlepših cerkva na Slovenskem

V redni letni zbirki Prešernove družbe je za leto 1997 izšla knjiga **dr. Ivana Sedeja** z naslovom *Sto najlepših cerkva na Slovenskem*. Obsega 249 strani srednjega formata in je bogato opremljena z

barvnimi fotografijami cerkvá in njihovih notranjščin. Mnoge tu opisane cerkve stojijo ob planinskih poteh. V njih si planinci in drugi izletniki lahko ogledajo kulturno-umetniške in zgodovinske znamenitosti.

Med najbolj znanimi tu omenjenimi sakralnimi zgradbami je šest cerkvá. Romarska cerkev Marijinega Oznanjenja z romanskim jedrom in bogato stensko slikarjijo je v Crngrobu pri Škofji Loki. Podružnična cerkev sv. Janeza Krstnika s freskami iz 14. stol. in bogato notranjo opremo stoji pri izlivu Save Bohinjke iz Bohinjskega jezera. Dvoladijska gotška cerkev sv. Primoža in Felicijana, zgrajena na temeljih stare romanske cerkve, je ob poti, ki pelje iz Stahovice na Malo planino; v njej so bogate freske, ki kažejo velik vpliv renesanse. V bližini stoji gotška cerkvica sv. Petra, ki ima ohranjen lesen gotski strop, obogaten s slikarskimi motivi. V bližini župnijske cerkve Marijinega vnebovzetja iz 17. stol. v Olimju stoji grad, v katerem je stara samostanska lekarna z bogatimi stenskimi slikami. Cerkev Sv. križa na Planini pod Golico pa stoji v enkratnem gorskem okolju. Pomembne so tudi druge cerkve v naseljih in ob poteh.

Ob Razširjeni slovenski planinski poti so naslednje cerkve: V Gornjem Gradu je župnijska cerkev sv. Mohorja in Fortunata, povečana kopija ljubljanske stolnice. V cerkvi, ki je bila nekoč rezidenca ljubljanskih škofov, so Kremerschmidtove in Layerjeve baročne podobe. Tu je začetek ene od mnogih poti na Menino planino (11. točka RSPP). Od gotške župne cerkve sv. Martina iz 14. stol. v Martjancih pri Murški Soboti, kjer je slikal **Janez Aquela** iz Radgone, prvi z imenom znani stenski slikar na Slovenskem, vodi pot v Prekmurje. Tu je v vasi Selo poznoromanska rotunda, opečna kapela Device Marije in sv. Nikolaja iz srede 14. stol. s stenskimi slikami, med katerimi je najpomembnejša slika Pohod treh kraljev na konjih (17. točka). Podružnična cerkev Matere Božje na Svetini iz leta 1480 je mogočna, daleč vidna in po vsej verjetnosti nedokončana zgradba (manjka glavna ladja); stoji

ob poti iz Celja na Resevno (21. točka). Marijina samostanska (cistercijanska) cerkev v Kostanjevici na Krki iz 13. stol. je izjemen spomenik, ki je nastal v času prehodnega sloga med romaniko in gotiko. Od tod je lep izlet na Trdinov vrh, najvišji vrh na Gorjancih (26. točka). Bazilika — samostanska cerkev Žalostne Matere Božje v Stični, je bila zgrajena na temeljih nekdanje romanske bazilike iz 12. stol. in stoji ob poti na Gradišče (24. točka). Pri dvorni grofovski cerkvi sv. Petra iz začetka 16. stol. z izredno lepim renesančnim portalom v Dvoru pri Polhovem Gradcu pa se začena pot na Polhograjsko Grmado (31. točka).

Ob Slovenski planinski poti so v tej knjigi opisane še tele cerkve: V Mariboru je judovska gotška molilnica — sinagoga iz konca 14. stol., ki še danes služi kot skladišče. Tu je tudi cerkev sv. Janeza Krstnika, ki je bila zgrajena pred 13. stol. v romanskem slogu. Stolna cerkev je postala l. 1859, ko je škof **Anton Martin Slomšek** prenesel sedež lavantinske škofije v Maribor. Mnoge kasnejše preureditve v cerkvi je v zadnjem času z bleščecimi vitražami zaključil predstavnik surrealizma in abstraktne umetnosti **Stane Kregar**, teolog, filozof in akad. slikar. Mislinjska dolina s Slovenj Gradcem ima obilje cerkvá iz časa romanike in gotike. V mestu je poleg župne cerkve sv. Elizabete Ogrske, ki je zgrajena na romanskih temeljih, še stara špitalska cerkev sv. Duha iz sredine 15. stol. V njej so poleg drugih pomembnih del tudi pasionski prizori na freskah **Andreja iz Ottinga**, katerega dela so bila za takratni čas zelo nenavadna. V bližnjem Legnu stoji stara romanska podružnična cerkvica sv. Jurija iz 13. stol., postavljena na temeljih prejšnje iz 10. stol. Na griču v primestnem naselju Stari trg, kjer je v 11. stol. stal grad s cerkvijo, so v 12. stol. postavili poznoromansko cerkev sv. Pankracija. Posebnost tega objekta sta proustoječi zvonik z nad tri metre debelimi zidovi in monolitni, pet metrov visok marmornat steber sredi cerkvenega prostora, ki je gotovo antičnega izvora.

Priročni krajevni leksikon Slovenije

Prej kot leto dni po izidu (velikega) Krajevnega leksikona Slovenije (PV 1996, 2, 89—90) je DZS d.o.o. skupaj z Geografskim inštitutom Znanstveno-raziskovalnega centra SAZU pripravila in izdala Priročni krajevni leksikon Slovenije. Vse strokovno in tudi uredniško delo so opravili **dr. Milan Orožen Adamič**, **dr. Drago Perko** in **Drago Kladič**. Knjiga, ki obsega (le) 376 strani, je natisnjena v formatu 19 x 29 cm. V novi izdaji je izpuščeno uvodno poglavje o značilnostih naselij v Sloveniji, izpuščene pa so tudi barvne fotografije in obsežen seznam preglednih podatkov naselij. *Reliefne zemljevide*, ki so jih pripravili v računalniški tehniki v novem merilu 1:140 000, so še izpopolnili. Imena naselij so zapisana v neskrajšani obliki, navedena so še *uradna tujejezična poimenovanja* na dvojezičnih območjih. Na robu zemljevidov so vpisane koordinate. Objavljen je tudi zemljevid Slovenije, ki prikazuje njene naravne geografske regije. *Le-te* in imena novih občin so vpisana tudi pri imenih naselij, v oklepajih pa je število prebivalcev v letih 1931, 1961 in 1991. Zelo prav je, da so vsa krajevna imena naglašena, saj so to mnogi želeli že ob prvi izdaji te knjige. Na koncu je objavljen še Pregled sprememb imen ter upravne in druge ureditve slovenskih naselij med letoma 1948 in 1995. Ta priročnik bo za planince gotovo primernejši, čeprav še vedno ni v takem formatu, da bi ga lahko vedno jemali s seboj na pot.

Ciril Velkovrh

Novi Bilogorski planinar

Planinci Hrvaškega planinskega društva »Bilo« iz Koprivnice so planincem pripravili zelo lepo planinsko novoletno darilo. Društveni predsednik in urednik **dr. Milivoj Kovačić** je poskrbel za novo številko revije »Bilogorski planinar«, ki je po vrsti že 42. in ki je izšla tik pred novim letom. Urednik je zbral sodelavce, ki so obdelali naslednje zanimive teme: **dr. Željko Poljak** iz

Zagreba piše o proslavi ob 20-letnici Koprivniške planinske poti (KPP), **dr. fra Karlo Jurišič** iz Makarske v svojem prispevku razlaga imena gore Biokovo v zgodovini, **prof. Mira Šincek** iz Varaždina je pod naslovom »Sanje« o gorah napisala pravo pesem v prozi, **Vesna Jurković** iz Šibenika je zvesta Velebitu in opisuje lepote velebitskega botaničnega vrta in Premužičeve steze, **dr. Tomislav Sablek** iz Požege pod naslovom »S čolnom do ledenika« popisuje planinski pohod skupine desetih alpinistov iz Požege po Norveški, kjer so obiskali območje ledenika Jostedal, **Envera Ostojić** iz Siska je predstavila izlet po kanjonu Kamačnik in Vražji prehod v Gorskem kotarju, **Josip Sakoman** iz Zagreba pa je opisal dostopne poti do Istrske planinske poti. Štirinajst božičnih vinjet za to številko je narisal in jih bralcem podaril slikar **Josip Gregurić** iz Koprivnice.

Tomislav Jagacić

Slovenija na vojaškem zemljevidu (1763—1787), 2. del

V 2. številki lanskega Planinskega vestnika smo na strani 91 predstavili načrt ZRC SAZU in Arhiva RS, po katerem bodo v naslednjih nekaj letih v 7 zvezkih izdali faksimile vojaških zemljevidov, ki so bili izdelani za vsa avstroogrška ozemlja za časa cesarice **Marije Terezije**. Vsakemu zvezku bo dodano tudi besedilo v nemškem in slovenskem jeziku z opisi podrobnosti o posameznih krajih.

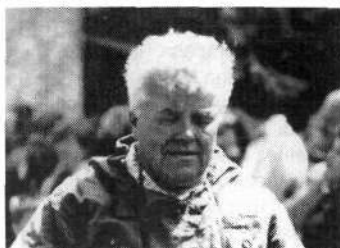
Pred kratkim je pod uredništvom **Vincenca Rajšpa** izšel že 2. zvezek tega obsežnega dela. V njem je na 328 straneh 18 od skupno 110 kart in ustreznih opisov. Obdelana so območja v porečju Ljubljanice in Save, in sicer od Vrhnike do Ljubljane ter prek Litije, Zidanega Mostu in Brežic vse do državne meje s Hrvaško.

Faksimilirana izdaja vojaških zemljevidov bo vsekakor dragocen prispevek k spoznavanju zgodovine našega ozemlja. Planinci že z nestrpnostjo pričakujemo predvsem tiste karte, na katerih so naše najvišje gore.

Ciril Velkovrh

društvene novice

Namesto zapoznelega stiska roke Janezu Dolencu

Prof. Janez Dolenc na planini Razor leta 1986

Foto: Žarko Rovšček

Profesor **Janez Dolenc**, slavist in avtor številnih narodopisnih in domoznanskih člankov ter samostojnih del, se je rodil 5. septembra 1926 v kraju Četena Ravan v Poljanski dolini. Po končani osnovni šoli in gimnaziji v Kranju, ki jo je med nemško okupacijo nadaljeval v Celovcu, je okusil tudi »pridobitve« nacističnega uničevalnega stroja. Kot sodelavca OF so ga v Celovcu leta 1945 aretirali in odpeljali v taborišče Dachau. Bil je med srečnimi, ki so to gorje preživel. Oslabljen je šele nekaj let po osvoboditvi zmožgal nadaljevati študij in leta 1956 diplomiral na ljubljanski filozofski fakulteti iz slovenščine in književnosti. Po opravljeni vojaški obveznosti je leta 1957 začel poučevati na tolminskem učiteljskišči, kasneje na gimnaziji, v letih 1979—85 pa je kot honorarni višji predavatelj predaval tudi na oddelku za razredni pouk ljubljanske Pedagoške akademije v Novi Gorici. Bil je dolgoletni odbornik in v enem mandatu tudi predsednik Slavističnega društva v Novi Gorici. Čeprav se je že v času službovanja veliko posvečal raziskovanju celotnega rovtarskega območja od Bovca do Škofje Loke, kar pomeni zbiranje in objavljanje ljudskega izročila ter pisanje o kulturnih delavcih in njihovem delu (preko 40 objavljenih razprav oz. člankov pretežno literarno-zgodovinske vsebine), je njegovo pero še bolj steklo po odhodu v pokoj leta

1987. Presenetil je z več samostojnimi izdajami, med katerimi velja omeniti predvsem dramatisacijo Bevkove povesti Pravica do življenja (Tolmin 1973), libreto za opero Tolminski puntarji po Preglovih delih (Tolmin 1980) in monografijo Simon Gregorčič (zbirka Znameniti Slovenci, Lj. 1989). Naštetimo še nekaj del, katera je uredil, napisal spremni komentar ali bil soavtor: 1. **Ivan Tüšek**, Pripovedka z Martinj vrha (MK, Lj. 1986) — zbral, uredil in napisal spremno besedilo; 2. **Simon Gregorčič**, Pesmi — uredil literarno mapo za 80-letnico pesnikove smrti (Tolmin 1986); 3. **France Bevk**, Povesti o tolminskih grofih — izbral, uredil in napisal spremno besedilo (MK, Lj. 1990); 4. **France Bevk** — monografija, katere soavtor je bil **France Koblar** (zbirka Znameniti Slovenci, Lj. 1990); 5. **France Bevk**, Legende — uredil in napisal spremno besedo (GMD 1991); 6. **Zlati Bogatin** (Tolminske pripovedke) — vodil zbiranje, uredil in napisal spremno besedo (Kmečki glas, Lj. 1992).

Profesor Dolenc se je v letih svojega bivanja dodobra vkoreninil v Tolminu, kar dokazuje tudi dejstvo, da mu je bila zaupana izdaja Tolminskega zbornika (Kulturna skupnost Tolmin, leta 1975) in Potresnega zbornika (kulturna skupnost Tolmin, leta 1980). Sodeloval je pri pripravi jubilejnega zbornika ob stoletnici Soške podružnice SPD. Trenutno je spet sredi intenzivnega uredniškega dela za izdajo novega tolminskega zbornika, v katerem bo priobčil svoje najnovejše izsledke o krvavem tolminskem puntu.

In končno seveda še nekaj besed o prispevkih Janeza Dolenca v Planinskem vestniku. Ljubezen do planin je prav gotovo tudi ena izmed stalnic njegovega bogatega in plodnega življenja. Oddolžil se ji je kot vnet sodrudič našega glasila. O tem najbolje priča pregled njegovih prispevkov za Planinski vestnik v nadaljevanju.

Dragemu in spoštovanemu profesorju ob minulem okroglem življenjskem jubileju želimo planinci krepkega zdravja in še veliko prijetnih trenutkov v naših gorah, saj vemo, da so mu prav ti dobrodošla spro-

stitev in navdih za nove literarne podvige.

Janez Dolenc je za Planinski vestnik napisal naslednje prispevke: Ljudsko izročilo o Blegošu (PV 1951, str. 345—347), Zadnja pot na Blegoš (PV 1952, str. 462—469), Tolminski planinski raj (PV 1966, str. 351—356), Zlati Bogatin (PV 1971, str. 321—322), Hinko Uršič — šestdesetletnik — JD, JF (PV 1971, str. 391—393), Stari vrh (PV 1972, str. 545—551), Na Tolminski Migovec (PV 1973, str. 545—551), Obisk v partizanski tehniki Krn (PV 1974, str. 229—233), Tutova voda (glej tudi str. 353 Izjava...) (PV 1975, str. 74—76), Na Rdečem robu ob 30-letnici bojev... (PV 1976, str. 70—75), Simon Rutar kot planinec in planinski pisec (PV 1978, str. 636—639), V planinskem raju pod Krnom (PV 1979, str. 3), Moja hoja na tolminski Triglav (PV 1979, str. 766—771), Planšarjenje na planini Razor nekdanj in danes (PV 1981, str. 157—163), Tri pripovedke o iskalcih zlata v Bogatinu (PV 1981, str. 466—469), Mladi vrh v osvobodilnem boju (PV 1981, str. 557—563), Fon-Uršič: Dolina Soče (PV 1982, str. 620), Blegoš skozi čas (PV 1983, str. 277—282, 329—333, 382—387), Zgodbe in nezgode ob Žabiškem Kuku (PV 1983, str. 476—482), Javorca vabi (PV 1984, str. 481—485), Vihar nad Škrbino (PV 1985, str. 402—404), Hinko Uršič — osemdesetletnik (PV 1991, str. 323—324), Dolini Tolminke in Zadlašče (komentar) (PV 1994, str. 230), Simon Rutar — Na visokih gorah (komentar) (PV 1995, str. 65—67).

Žarko Rovšček

Nova sodelovanja med komisijami PZS

Med sklepi seje Komisije za pota pri Planinski zvezi Slovenije, ki je bila letošnjega 21. januarja, beremo med drugim, da sta člana komisije **Tone Tomše** in **Franci Vesel** obiskala pristojne državne organe za planinske prehode preko državne meje. »Na željo avstrijskih planincev je Tone Tomše dovolil postavitev posebnih dvojezičnih smernih tabel, ne pa markacij,« je

napisano v zapisniku. »Toda Avstrijci so navkljub dogovoru markirali pot na Golico (1834 m) in proti Koči na Golici z avstrijskimi oznakami.

Po ogledu slikovnega gradiva na terenu je prišlo do dogovora z inšpektorjem **Guzijem**, da v letu 1997 te oznake odstranijo in narišejo obmejne markacije z zelenim kolobarjem. Tudi na drugih prehodih čez slovensko-avstrijsko mejo in na poteh ob meji je treba dosledno upoštevati ta način označevanja poti. Franci Vesel je predlagal, da na podlagi določil iz Uradnega lista izrišejo pregledno karto poti, kjer se Knafelčevi markaciji doda zeleni kolobar. Tone Tomše poroča, da imajo v Ministrstvu za notranje zadeve že izdelane take karte, ki jih bo avstrijska stran dodatno potrdila, nato pa jih bodo poslali še PZS. Na tej meji bo 22 tabel, ki bodo označevale prehodna mesta.

Očitno je bila na tej seji kar živahna razprava pod točko razno, ko je beseda tekla o planinskih kartah, ki jih izdaja Založba PZS. Franci Vesel je med drugim predlagal, naj bi Komisija za pota razdelila svojim članom vse nove planinske karte, da bi najboljši poznavalci spremljali napake na kartah in jih pravočasno, pred ponatimi, popravljali. Tako so na seji celo sprejeli sklep, da »se nabavijo ustrezne karte za posamezne člane Komisije za pota, ki pokrivajo določeno območno skupino... Čeprav komisija sodeluje pri pripravi planinskih kart (kadar jo povabijo k sodelovanju), vodstvo Planinske založbe doslej še ni uresničilo ustne obljube, da bo Komisija za pota za sodelovanje vsakič oskrbelo z nekaj brezplačnimi izvodi novih edicij.«

S te seje so torej poslali na kakšno drugo sejo, ki bo prav tako v prostorih Planinske zveze Slovenije ob Dvoržakovih ulici v Ljubljani, takšen sklep, da »naj Planinska založba Komisijo za pota vsakič oskrbi z najmanj tremi brezplačnimi izvodi novih planinskih kart ali vodnikov. Komisija za pota mora obvezno sodelovati pri pregledu predlog novih kart in vodnikov (ali ponatisov) zato, da vanje vnašajo točne podatke o potih (negativen primer 139

je nova karta Pohorja). Zapisnik s tem sklepom posredujemo vodstvu Planinske založbe.«

Metka Lukančič — športnica leta v Trbovljah

Zveza športnih organizacij Trbovlje je s svojim odborom za vrhunski šport in žirijo za priznanja 17. januarja organizirala prireditve, na kateri so proglasili športnike leta za leto 1996. Prireditve je bila v prostorih hotela Rudar ob navzočnosti številnih predstavnikov športnih in planinskih društev, znanih športnih delavcev, dosedanjih nosilcev priznanj in javnih delavcev ter zastopnikov sponzorjev.

Program prireditve je potekal po sprejetem scenariju. Navzoči so bili seznanjeni s športom in športnim življenjem v Trbovljah ter tekmovalnimi dosežki trboveljskih športnikov doma in na tujem. Tudi lani so ti športniki na številnih področjih dosegli zelo dobre rezultate.

Med tistimi, ki so dosegali odlične rezultate, je tudi **Metka Lukančič**, športna plezalka, članica alpinističnega odseka Planinskega društva Trbovlje. Zavoljo njenih doseženih rezultatov so jo proglasili za športnico leta 1996 v Trbovljah. Pri tem so upoštevali njene dosežke na evropskem prvenstvu v Parizu, Master v New Portu, mednarodno tekmovanje boulder v Val d'Iseru, svetovna pokala v Kranju in Gradcu, svetovni pokal v skupnem vrstnem redu in svetovno računalniško lestvico športnih plezalcev. Visoko priznanje ji je izročil župan občine Trbovlje **Janez Malovrh**. Ob tem je prejela več praktičnih nagrad, ki so jih podelili sponzorji prireditve.

Na isti prireditvi je prejel posebno priznanje tudi organizacijski odbor za pripravo in izvedbo tradicionalnega novoletnega pohoda na Kum (1220 m). Teh pohodov je bilo doslej že 15 in vsi so bili ne glede na vremenske razmere odlično organizirani in izpeljani. Odbor deluje v okviru Planinskega društva Kum-Trbovlje.

Tudi tokratna priznanja so prišla v prave roke, zato veljajo tople čestitke vsem tem prejemnikom priznanj.

Tine Lenarčič

30 let PD Rogaška Slatina

Dne 14. januarja 1967 so rogaški planinci ustanovili svoje planinsko društvo. Po vojni so bili vključeni v poljčansko društvo in so mnogo prispevali k razvoju planinstva, k izgradnji kočne na Boču in gradnji razglednega stolpa na Boču, kot je njihovo delo pohvalil takratni predsednik občine tov. **Libnik**.

Poročevalec »to« je v 3. številki Planinskega vestnika letnika 1967 zapisal: »Ustanovitev PD Rogaška Slatina utegne obogatiti tudi turistični potencial očarljivega rogaškega centra med Sv. Križem, Janino in Bellevuem. Zakaj ne bi to nekoč evropsko pomembno zdravilišče vabilo v objem svojih čudovitih moči tudi s prelepim vencem bohotnih vzpetin?« Nato avtor opisuje Sladko goro in Donačko goro in piše: »Tako zdravilišče bi moralo opasati svojo okolico z nekakšno mikrotransverzalo in odlikovati tiste goste, ki bi jo med bivanjem v zdravilišču zmogli.«

PD Rogaška Slatina je pred leti uredilo Štajersko-zagorsko pot, ki nam je odprla prečudovit svet bližnjih in oddaljenih sosedov Rogaške Slatine ter nam odpirala svet Slovenije in Hrvaške.

Želja, da bi Rogaška Slatino opasala mikrotransverzala, se je izpolnila kmalu potem, ko je bila izrečena. Odprli so pot »Po gozdovih zdravilišča Rogaška Slatina«. V lični knjižici je opisana pot in posamezne točke na njej.

V uvodu so zapisali: »Speljali smo jo tako, da boste z vodnikom v roki spoznali marsikaj novega o naravnem okolju, gozdu in njegovem vsestranskem pomenu za posameznika in človeštvo, o preteklosti in sedanjosti kraja, pa tudi o drugih zanimivostih, ki jih boste med hojo še sami odkrivali.«

Na 16 posebej izbranih in zanimivih krajev nas popelje veverica. Izhodišče poti je v parku. Od tu gremo na razgledišče na Tržaškem hribu. Lepo je opisan pogled na Boč in Donačko goro. Preberemo opozorilo, da je gora znana po pragozdu in po redkih rastlinah, da je bogata tudi z njo povezana mitologija. Na vrhu naj bi stal pogan-

ski tempelj boga Mitre, tu naj bi se zbirale čaravnice.

Pri tretji točki dosežemo najvišjo višino poti, 294 metrov ali 80 metrov nad dolino. Pri opisu 4. točke izvemo marsikaj o živalih gozdnih tal pod naslovom »Tudi listje z najvišjih dreves se vrača h koreninam«. Spoznamo eksote, ki rastejo ob poti, na primer zanimiva drevesa ginki. Spoznamo zgodovino zdravilišča, predstavljeni so posamezni objekti ob poti, poučimo se o delovanju nekdanjih gozdnih steklam ali glažut in pot končamo z ogledom gozdarske zbirke.

Res je, da pohod ni visoko doneče gorništvu; je prijeten sprehod po okolici Rogaške Slatine in če ob tem preberemo še Vodnik po poti, marsikaj spoznamo in smo za marsikaj bogatejši.

Zato zahvala Zavodu za gozdove Slovenije iz Rogaške Slatine, ki je pripravil pot in knjižico izdal ter tako vsaj delno uresničil sklep ustanovnega občnega zbora PD Rogaška Slatina.

Franc Ježovnik

Pol stoletja GRS Kranj

V Sloveniji je gorsko reševanje drugačno kot drugje po svetu, pravi predsednik PD Kranj **Franc Ekar**, ki je lani zaokrožil 35 let članstva v 50 let stari Gorski reševalni službi Kranj. Reševalci so pri nas, pravi, že od nekdanj opravljali vsakršna udarniška dela, pa naj je šlo za urejanje poti ali gradnjo planinskih postojank, zavetišč itd. ali za sodelovanje pri preventivno vzgojnem delu, dežurstvih na pohodih in smučiščih ter seveda tudi v resorjih ministrstev za notranje zadeve in obrambo, ki imata po zakonu tudi na skrbi spremljanje dogajanj na gori.

Zdaj je v Sloveniji okrog 500 gorskih reševalcev, skupaj s tistimi, ki sodelujejo z opremo, zvezami in drugo operativno, pa jih je okrog 800. Posebnost našega gorskega reševanja je v primerjavi s svetom tudi ta, da je še vedno v organizaciji PZS in so gorski reševalci iz vrst odličnih alpinistov in smučarjev. Še vedno je zasnovano na amaterstvu v civilni sferi in rešuje brezplačno.

Država daje za te namene proračunska sredstva vseh državljanov, posameznik pa ne nosi nobene odgovornosti. Ozaveščenim planincem zdaj že ni več po volji, da gredo taki stroški tudi v breme neplanincev, saj bi to moralo biti zakonsko tako urejeno, da bi vsak posameznik za svoja tveganja, precejevanja ter neodgovornosti in malomarnosti, zaradi katerih so mu morali pomagati gorski reševalci, sam nosil finančno odgovornost za morebitno reševanje, če seveda ne bi bil zavarovan za takšno tveganje.

»Učnih ur za varno pot v gore in nazaj ni mogoče enačiti s šolami plavanja ali šolami v naravi, kajti planinska šola in vzgoja trajata mnogo dlje,« pravi Franc Ekar, ki se spominja, da mu je pred 35 leti dal znak in izkaznico gorskega reševalca s številko 188 **Franc Gašperlin**. »Že pred 20 leti sem predlagal, da bi bilo treba gorsko oziroma planinsko vodništvo organizirati podobno kot gorsko reševanje. V Kranju imamo na tem področju precej izkušenj: v gore smo večino z vodniki peljali okrog 100.000 pohodnikov in nismo imeli omembe vrednih nesreč.«

Ko se spominja svojih začetkov v GRS, pravi, da »so nas učili stebri slovenskega alpinizma in gornišтва, kot so bili pokojni **Stane Kobler**, **Andrej Robič** in **Jože Žvokelj** ter **Emil Herlec** in **dr. Ivo Valič**. Imeli smo srečo, da smo se srečevali tudi z **Jožo Čopom**, **Janezom Poldo** in **Miho Potočnikom**. Tudi v upravni odbor so nas sprejemali kot mlade in vnete planince in alpiniste. To so bila leta, ko so tudi člani kranjskega PD preplezali smeri višje zgornje težavnostne stopnje v Montblanški skupini, Pentereyski steber, Čopov steber, Aschenbrennerja. Na pot so odšle prve alpinistične odprave v Kavkaz, Centralne Alpe.«

V 35 letih je Franc Ekar kar precej reševal v gorah. Nepozabni mu ostajata dve tragični reševanji: ko je na Zelenici našel svojega učitelja **Povšeta** in ko se je leta 1975 na Ledinah zrušil helikopter ter so ponesrečenec in oba reševalca izgubili življenje. Iz sedemdesetih let ima ozeblino, ki so spomin na

Danilo Škerbinek, načelnik GRS Slovenije, izroča darilo načelniku Postaje GRS Kranj Mitji Brajniku.

Foto: Franc Ekar

reševanje v pakistanskem Hindu-kušu na 7000 metrih nadmorske višine. Tudi preživetje, ko se je zrušil helikopter, je bila posebna sreča.

Ko ocenjuje gorsko reševanje pri nas, Franc Ekar pravi, da je tehnologija reševanja zdaj pri nas dovršena in tudi mednarodno primerljiva. Toda kadar gre za obveščanje o nesrečah in reševanjih, so zveze z dolino še vedno preslabe. GRS tudi še premalo poudarjajo v turistični ponudbi Slovenije. Po Ekarjevem mnenju naj ne bi bilo drugih skrbništev nad GRS; zadnji čas hoče kar nekaj institucij tesno sodelovati z GRS, ko poudarja svojo humanitarno vlogo in skrb za pomoč ljudem.

Konec lanskega leta je UO PD Kranj na Brdu pri Kranju pripravil slavnostno srečanje ob 50-letnici postaje GRS Kranj, ki sta se ga udeležila tudi kranjski župan **Vito-mir Gros** in načelnik Komisije za GRS pri PZS **Danilo Škerbinek**, predvsem pa jedro nekdanjih kranjskih gornikov: **Slavo Jenko**, **Peter Jamnik**, **Rado Jesenko**, **Franc Gašperlin**, **Peter Keše**, **Alojz Smolej**, **Jože Drol** in **Roža Zabret**, planinska veteranka in nekdanja tajnica Postaje GRS Kranj. Družbo ji je delala **Lojzka Trebušak**, neurtudna planinska delavka, med udeleženci pa je bil tudi prvi slovenski pilot pri helikopterskem reševanju **Andrej Andolišek**.

Slavnostni govornik ob jubileju je bil načelnik GRS Kranj **Mitja Brajnik**, ki je orisal prehojeno pot kranjske GRS od leta 1946, ko je bil prvi načelnik **Tine Prinčič**, do začetka uvajanja helikopterskega reševanja in sklenil govor s spominom na pokojne gorske reševalce. Danilo Škerbinek je orisal pomembno vlogo in pot 80-članske kranjske GRS, ji izrekel priznanje in ji izročil praktično darilo — vrvi, ki so simbol povezovanja, tudi v stiski.

Andrej Žalar

4. pohod po stopinjah Valentina Staniča

V nedeljo, 27. aprila 1997, prirejamo 4. pohod po stopinjah Valentina Staniča. Priprave potekajo že od novega leta. Meseca marca smo pričeli urejevati poti, ki jim tudi letos — kot že lansko leto — ni prizanesla zimska žled.

Letos je 150 let od smrti tega našega velikega alpinista-pionirja, ki smo mu posvetili ta pohod.

Pohod je podprlo preko 30 sponzorjev, ki nam pomagajo predvsem materialno.

Upamo kot lani na lepo vreme, ki nas bo bogato poplačalo s prekrasnimi razgledi: Na jugu se po goriški ravnini do Jadranskega morja vije reka Soča. Med morjem in Vipavsko dolino se vidi v ozadju Goriški Kras. Na zahodu se za Goriškimi

Brdi širi Furlanska nižina. Nad mejno reko Idrijo se dvigajo hribi Beneške Slovenije. V ozadju Furlanske nižine se vzpenjajo Dolomiti. Na vzhodu se dvigata nad reko Sočo Banjška in Trnovska planota z Goljakom in Čavnom v ozadju. Na severu se razprostira venec Julijskih Alp od Porezna do Triglava in Kanina. V ozadju preko so Karnijske Alpe, s Korade pa se vije sleme Kanalskega Kolovrata in Kolovrata (Livški) vse do mogočnega Matjurja.

Pohod se ves čas vije po delu linije soške fronte iz prve svetovne vojne. Na ta čas nas spominjajo ostanki utrdb. Številna partizanska obeležja ob poti opozarjajo na vojno vihro druge svetovne vojne in pričajo o narodnoosvobodilni vojni zavednih primorskih Slovencev.

Lani se nas je zbralo preko 700 in letos vas ponovno vabimo. Zaključno prireditev bo ob 16. uri v atriju Kontrada v Kanalu.

Marijan Nanut, Kanaf ob Soči

Razrešitev predsednika PD Celje

Časopis Novi tednik je marca leta 1988 objavil sestav novega vodstva pri PD Celje od predsednika **Adija Vrečerja** do načelnikov sekcij v društvu. Takrat je prišlo do velike spremembe ožjega kroga v PD, zdaj pa je prišlo do razrešitve predsednika Vrečerja (odslej častni predsednik) in načelnika gospodarskega odseka **Zorana Tratnika**.

Oba sta proti koncu minulega leta dala UO pisni predlog za razrešitev funkcij. Občni zbor PD je 30. januarja z razumevanjem predlog sprejel in potrdil. Resnica je tudi, da je v devetih letih prihajalo do manjših sprememb v članstvu UO in da sta imenovana starejša delavca (garača) pri PD in je njuna razrešitev samoumevna; to pa še zdaleč ne pomeni, da v društvu ne bosta ostala aktivna.

Pod predsedstvom Adija Vrečerja je prišlo do številnih izboljšav v postojankah:

- adaptacija in razširitev Kocbekovega doma na Korošici,
- prenova Frischaufovega doma na

- prekritje Orlovega gnezda,
- delna obnova in posodobitev Doma planincev v Logarski dolini,
- postavitve spomenika Frischaufu in Kocbeku v Logarski dolini,
- upoštevati je treba tudi potrebno sodobno računalniško opremo (za planinsko društvo), ki jo ima društvena pisarna.

Društvo mora vzdrževati tudi 19 planinskih poti, od tega 7 zavarovanih; tretjina so zahtevne in zelo zahtevne poti, vse pa smo obnovili od 1988. do 1996. leta. Lahko je biti predsednik PD, ki nima planinske postojanke in ne poti za vzdrževanje.

Da je prišlo do realizacije naštetega, gre zahvala predvsem PZS za največji del sofinanciranja, številnim sponzorjem pri PD in številnim posameznikom, ki se trudijo v imenu društva oziroma za društvo.

Novi predsednik **Jože Kodre** bo poskušal društvo čimbolj uspešno voditi, nekatera sporna vprašanja uskladiti s PZS, tudi kar zadeva lastninjenje v Logarski dolini, pa še kaj. Upam, da mu bo uspelo zbrisati nekaj črnih pik, ki jih ima sedaj društvo.

Hinko Kožar, Celje

Pohod v počastitev zadnje bitke Pohorskega bataljona

Planinsko društvo Zreče je uspešno izvedlo 19. spominski pohod v počastitev zadnje bitke Pohorskega bataljona. Potekal je od Peska do Osankarice in Kota. To zadnjo bitko je obkoljeni bataljon bil 8. januarja 1943. leta. V neenakem boju z mnogo močnejšim sovražnikom je junaške smrti padlo 69 borcev, enemu se je uspelo prebiti iz obroča, a so ga pozneje ujeli in ustrelili kot talca.

Glavni organizator pohoda je bil **Marjan Grosman**, ki mu gre zahvala, da je pohod tako uspel. Udeleženci so prišli iz Ljubljane, Ptujja, Raven, Šoštanja, Velenja, Ruš, Slovenske Bistrice, Poljčan, Dramelj, Slovenskih Konjic, Murske Sobote in seveda iz Zreč. Prišli so tudi štirje planinci iz Zagreba, ki so bili pred tem že večkrat na pohodu.

Planincem iz Zreč so pri pripravi in izvedbi pomagali Planinsko društvo iz Oplotnice in Gasilsko društvo iz Zreč. Občina Zreče jim poleg redne dotacije nameni za izvedbo pohoda še dodatna sredstva. Zahvala gre županu **Jožetu Koširju**, ki je bil med pohodom tudi osebno navzoč v gasilski ekipi in je pozdravil vse navzoče v kinodvorani v Zrečah. Prav zaradi te dotacije doslej planincem ni bilo treba plačevati štartnine, ki jo že uvajajo na drugih pohodih. Vsak udeleženeec je dobil v Kotu, kjer so čakali avtobusi, brezplačno čaj. Vseh udeležencev je bilo letos okrog 600, kar je največ doslej. Vreme je bilo pohodnikom zelo naklonjeno, saj je bila trdna podlaga in hoja dosti lažja kot lani.

Vseh 19 pohodov ima za seboj predsednik Planinskega društva iz Dramelj **Jože Čede**, za kar mu še posebej čestitamo. 18 pohodov je opravila ena udeleženka iz Velenja in eden iz Celja. Žal je tudi letos odpadla kratka spominska slovesnost pri Treh žebljih. Menim, da ne bi bilo odveč, če bi tako svečanost izvedli učenci iz Zreč. Tudi občina Slovenska Bistrica je praznovala ločeno 8. januarja.

Ker sovpada 20., jubilejni pohod leta 1998 tudi s 40-letnico delovanja Planinskega društva Zreče, upajo, da bodo našli z Bistričani skupni jezik. Zreški župan je obljubil, da bo čimprej navezal stik z bistriškim županom.

Vsi udeleženci so se zbrali v kino dvorani v Zrečah, kjer so se kljub utrujenosti zavrteli ob glasbi Zreških 6.

Žal je pohodnike doletela vest, da je en dan pred pohodom umrl pobudnik tega spominskega pohoda **Janko Pirnat**. Prvi dve leti je pri organizaciji pohoda pomagal tudi MDO Savinjska.

Prepričan sem, da se bo 20. pohoda udeležilo še več planincev kot se jih je letos.

Milan Gombač, Celje

Zbor savinjskih markacistov

V soboto, 1. februarja letos, je bil v Domu pod Reško planino 23. zbor markacistov savinjske območne

markacijske skupine, ki ga je vodil **Florjan Nunčič**. Zbralo se je 54 udeležencev iz 18 PD, med njimi tudi načelnik KZP pri PZS **Tone Tomše** in predsednik MDO **Martin Aubrecht**.

Poročilo o svojem delu je oddalo 20 PD, potrjenih pa je bilo 46 izkaznic markacistov. Na zboru so bile predstavljene nove smerne table, ki jih prispeva Telekom. Na njih so zapisane nadmorske višine kraja, kjer tabla stoji, in tako je že izpolnjen predlog markacistom, zapisan v Delu (25. 1. 97, Pisma bralcem). Tu je bila izrečena še misel **Ferda Glavnika** o zapisu geografskih koordinat, ki bi služile za GPS. Te koordinate lahko poiščemo v novem Atlasu Slovenije. Z novimi tablamami bodo opremljene kontrolne točke Andraške planinske krožne poti. To je prvi tak primer postavitve teh tabel na krožni poti, kot je povedal načelnik KZP.

Pogovor je bil o statusu in pomenu planinske poti, ki jo naš statut določa kot javno pot (55. čl.). Knafelčevo markacijo pa izključno lahko uporablja le PZS.

S temi problemi se sedaj intenzivno ukvarja pravna komisija pri PZS.

PD Voljnik bo obnovilo in posodobilo planinsko pot na Konjiško goro, kjer bodo letos Konjičani postavili razgledni stolp (Stolpnik, 1012 m) in tako s planinsko potjo povezali obe občini. PD Celje bo označilo staro pastirsko pot na Okrešelj, tako da bo možen krožni dostop. Sprejet je načrt tehnične skupine, ki predvideva dela na »1« na našem območju. Problem je s Štajersko — zagorsko krožno potjo, ker sega preko državne meje, ki še ni dokončno določena in zato še ne morejo biti urejeni planinski mejni prehodi, čeprav sta bila o tem na planinski ravni že dva pogovora. To bi bilo mogoče urediti in pot bi lahko ostala, čeprav ni nujno, da ostane krožna in s prestopom državne meje.

Tu je sedaj nastalo nekaj novih PD (Atomske toplice Podčetrtek, Prevorje, Šmarje pri Jelsah, Kostrivnica), ki naj sodelujejo pri posodobitvi poti in propagiranju tega območja s hojo po planinskih poteh. V tem delu je nov odsek poti E7, ki ga je morda mogoče smiselno vključiti.

Še vedno je razkorak med kartoteko planinskih poti, dejanskim stanjem in zarisom na planinski karti. Tako je vprašanje planinske poti ob potoku Slanici na Sleme. Če ljudje ne hodijo več po njej, zakaj bi jo vzdrževali — izogne pa se cest. Morda bo o tem kaj več informacij na letošnjem izrednem zboru markacistov. Poskrbeti bo potrebno, da naša planinska pota pridejo v planske akte naših občin in tako postanejo res javna pota. Letos bo na predlog **Staneta Štormana** delovni dan markacistov tega območja (15. 4.), kjer naj bi skupno uredili dele poti, ki niso v dobrem stanju.

PD Prebold gre zahvala za sprejem pod streho in sponzorjem za malico, ki jo drugače markacisti nosimo kar s seboj v nahrbtniku, kot je nekdo pripisal v poročilu.

B. J.

Samotne jesenske poti nad Kamniško Bistrico

V zadnjih dneh oktobra se je obetalo lepo vreme. Vsaj en dan bo treba izkoristiti za izlet v gore po samotnih nemarkiranih poteh. To daje turi še poseben čar. V roke vzamem Stritarjevo knjigo »Grintovci z južnimi pristopi«. Prebiram knjigo in oči se mi ustavijo pri naslovu Martinj steza, Martinj turn in Kopa. Preberem opis, pogledam karto in načrt ture je tu.

Z dolgoletno prijateljico z gorskih poti Bredo in psičko Loro parkiramo na Kopiščih nad Kamniško Bistrico, kjer je izhodišče.

In začne se iskanje poti. Sledim koritu, po katerem ob nalivih dere voda. V zatrepu doline Bredo vleče na desno, mene na levo. Hodim sem ter tja in iščem kakršnokoli sled poti. Nazadnje odkrijem zaraščeni kolovoz. Prebijem se čez področje drevje in kmalu zagledam udobno lovsko pot. Pokličem Bredo. Veselo nadaljujemo turo. Naletiva na rudniški rov. Pogled v knjigo mi pove, da sva na pravi poti. Tu so namreč v stari Avstriji kopali rudo. Višje gremo, ožja postaja lovsko pot. Ponekod se tudi izgublja. Vendar ji z lahkoto sledim. Po skoraj treh urah naju pot pripelje visoko nad Martinj turn. Pravega vrha ni, po-

gled na Grintovce pa je vseeno lep. Utaboriva se na majhni jasci in iz nahrbtnikov privlečeva malico. Kjer je jedača, je tudi pes. Lora z velikim tekotom pojé konzervo rib. Pri Bredi »nažica« še malo salame in se zadovoljno uleže. Z Bredo malicava in obujava spomine na prehojeno pot, pa tudi na poti iz preteklosti: Goličica, Kukova špica, Vrbanove špice in še kaj.

Toplo jesensko sonce naju uspava. Pa ne za dolgo. Sence se daljšajo, treba bo v dolino.

Lep dan je za nami. Posloviva se z besedami »Pa še kdaj drugič!«.

Franc Koderman

Zdravju naproti

Osemnajstega januarja je PD Polzela organiziralo že 15. pohod Zdravju naproti. Dolga kolona pohodnikov je v gosti megli odšla izpred železniške postaje Polzela mimo planinske kočice na Vimperku, Grofturna, kužnega znamenja in Juga proti vrhu Gore Oljke. Kar verjeti niso mogli, ko so polni ivja na kot 50 metrov visok otoček v širnem meglenem morju prišli na vrh, obsijan od sonca in so jih poleg tradicionalnega čaja in jajca pričakali ležalniki in sproščena domačnost.

Veliko planincev je prišlo iz Šmartnega ob Paki, Šoštanj, Velenja, Andraža in od drugod. Največ, nad 90, jih je prišlo s Ptujja, nad 70 pa iz Maribora. Nekaj jih je bilo s Hrvaške in trije celo iz Srbije. Do poldneva, ko se kar nismo mogli ločiti od toplega sonca, se nas je zbralo nad 800.

Vsi najboljše volje ob tako čudovitem vremenu smo si zaželeli še takšnega snidenja, če ne prej, zopet čez leto na Oljki.

Viii Vybihal

Slovenski koledniki v Varaždinu

Velikanskega zanimanja hrvaškega planinskega občinstva so bili deležni Kamniški koledniki, komorni trio, ki ga sestavljajo basist **Rok Lap**, baritonist **Janez Majcenovič** in citrar **Tomaž Plahutnik**, ko so lanskega 20. decembra nastopili na božičnem srečanju varaždinskih planincev v Varaždinu. Kot pobud-

nik za njihov nastop, ko sem jih v imenu Hrvaškega planinskega društva Dugi vrh kot goste iz Slovenije povabil na to srečanje, lahko pričam o njihovem izrednem uspehu, ki so ga dosegli v veliki dvorani Doma železničarjev v Varaždinu. Predstavil sem jih kot stare planinske prijatelje in nekaj besed povedal o vsakem od njih ter o vsaki pesmi, ki so jo zapeli in zaigrali. Pripravil sem tudi sto barvnih diapozitivov iz Slovenije, ki sem jih prikazal ob lepih slovenskih pesmih. Vsaka od teh pesmi je naletela na posebno zanimanje, izvajalci pa so bili po vsaki nagrajeni z iskrenim ploskanjem. V kulturno umetniškem sporedu tega večera je sodelovala tudi folklorna skupina kulturno umetniškega društva Hrvaških železnic iz Varaždina. Ta lep večer se je kon-

čal s tombolo in planinskim zabavnim večerom, ki bo udeležencem še dolgo ostal v prijetnem spominu.

Tomislav Jagacić

Gremo na Nanos!

Hladno in megleno zgodnje jutro se prebuja v čudovit dan. Pogledi iz avtobusa se proti Postojni začnejo jasni. Od daleč se že svetlikajo antene na našem dolgo željenem cilju — Nanosu. Ko ga opazujemo z vznožja, se zdi, da bomo v nekaj minutah na vrhu.

Izberemo težjo, vendar bolj zanimivo pot. Skozi redke primorski gozd nas mimo čvrstih skal vodi pot. In že smo na vršnem grebenu. Odpre se nam pogled, kot ga že dolgo nismo videli. Savinjske Alpe so kot na dlani, vidimo daleč na jug in še dlje proti italijanskim Dolomi-

tom. Dobro, da ima Darko daljnogled.

Ko si do sitega napasemo oči, se odpravimo proti koči. Po »pisarniških dolžnostih«, malici in pivu se odločimo za odhod. Nekateri gredo v dolino po isti poti, drugi se odločimo za daljšo pot proti Predjami. Pot nas vodi skozi gozd, gosto podrast, čez zanimiv kraški svet mimo oddaljenih primorskih kmetij.

Čez dobre tri ure je pred nami Erasmov grad, poln skritih hodnikov, ki v nas nehote razburka domišljijo. Za nekaj časa smo se vsi preselili v preteklost, kasneje pod večstoletno lipo pa smo razmišljali o dnevu, ki se je počasi izgubljal.

Polni lepih občutkov in bogatejši za še eno prelepo srečanje z našimi očaki smo se vrnili na Štajersko.

Davorka Lamut,
Lamut,
Vojnik

MLADINSKI ODSEK PLANINSKEGA DRUŠTVA ŠOŠTANJ

organizira

PLANINSKO ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE

ki bo v soboto, 5. aprila 1997.

Začetek tekmovanja bo ob 8. uri in 30 minut na parkirišču pri župnijski cerkvi v Podhrastniku pri Šoštanju.

Tekmovalci se delijo v starostne kategorije:

- A otroci do 6. razreda OŠ,
- B učenci v 7. in 8. razredu OŠ,
- C mladina (od 1. letnika SŠ do vključno 25. leta starosti),
- D mlajši člani (od 26. do vključno 39. leta starosti),
- E starejši člani (nad 40. letom starosti),
- F družine (mati, oče in vsaj en otrok).

Za ekipe v kategoriji C in D je potrebno popolno znanje orientacije z uporabo karte (1:25000 - barvna fotokopija) in kompasa (del kontrolnih točk bo potrebno določiti s pomočjo kompasa). Za ekipe v ostalih kategorijah je potrebno osnovno znanje orientacije z vrisanimi kontrolnimi točkami na karti.

Ekipe v kategoriji C in D morajo obvezno prinesiti kompas oziroma busolo.

Ekipe bodo:

- reševale praktične naloge iz orientacije,
- odgovarjale na teoretična vprašanja iz Planinske šole,
- reševale praktične naloge iz gorniškega znanja (planinski vozli in prva pomoč) in
- iskale kontrolne točke.

Tekmovanje poteka v ekipni konkurenci. Na tekmovanju lahko sodelujejo ekipe planinskih društev, tabornikov, skavtov, športnih društev, študentskih klubov, slovenske vojske ipd.

Vsi tekmovalci tekmujejo na lastno odgovornost.

Ekipa ima lahko od tri do pet članov ne glede na spol. Planinsko društvo, ki sodeluje v orientacijski ligi Savinjskega MDO, lahko prijavi po dve ekipi v posamezni kategoriji, ostali pa eno ekipo v posamezni kategoriji. Tekmovanje bo predvidoma zaključeno do 14. ure.

Prijave zbira do 24. marca 1997:

Bojan ROTOVNIK, Aškerčeva 11, 3325 Šoštanj. Informacije: (063) 881 146.

Najkasneje v petih dneh po prijavi bodo društva prejela pravila.

Za hrano in pijačo je poskrbljeno in štartnine ni, zato lepo vabljeno!

MO PD Šoštanj

PLANINSKI VODNIK

SLOVENSKA ISTRA, ČIČARIJA, BRKINI IN KRAS

Planinska zveza Slovenije je izdala že vrsto planinskih vodnikov. Poleg osrednjega, vodnika Slovenska planinska pot, so pomembni vodniki po posameznih gorstvih: Julijske Alpe, Karavanke, Kamniške in Savinjske Alpe, Po gorah severovzhodne Slovenije in Vodnik po Posavskem hribovju, pridružuje

pa se jim še Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji. Nekateri teh vodnikov so doživeli že celo šest ponatisov, le jugozahodni del Slovenije je ostal doslej brez planinskega vodnika in brez planinske karte. Belo liso so končno prekrili marljivi planinci iz Kopra in po večletnem prizadevanju pripravili pričujoči planinski vodnik z naslovom: SLOVENSKA ISTRA, ČIČARIJA, BRKINI IN KRAS.

Vodnik so napisali planinski navdušenci in hkrati odlični poznavalci teh lepih krajev. O kakovosti vodnika nam pričajo, poleg opisov novih markiranih planinskih poti, naslovi poglavij, ki nam razkrivajo posebnosti

in skrivnosti te nenavadne slovenske pokrajine: **Rastlinski svet Slovenske Istre, Ptičji svet Kraškega roba in Čičarije**, geološki zapis: **Med Slavnikom, Dragonjo in morjem, Plezalni raj v stenah Kraškega roba**, in še marsikaj nenavadnega in zanimivega. Novi planinski vodnik bo razveselil tako

planince ter pohodnike, pa tudi številne nedeljske turiste, saj bodo ob bogati vsebini vodnika lažje načrtovali pohode in ture in se še pogosteje odločali za obiske te, po krivici planinsko odmaknjene pokrajine, za katero Vladimir Ivančič v svoji popotnici pravi: »Poti po Slovenski Istri in Krasu so primerne za vse starosti planincev in planink, s primerno kondicijo in opremo, najprimernejši

čas za obisk pa je od oktobra do marca.« Zatorej, privoščite si pohodništvo in planinarjenje tudi takrat, ko je večji del Slovenije zavit v meglo in sneg, v bližnjih jugozahodnih krajih pa vas čaka očarljiva sončna pokrajina.

Vodnik obsega 188 strani teksta, ter 16 célostranskih barvnih fotografij. Je standardne oblike in velikosti (12 x 16 cm), kot so vodniki, ki jih PZS izdaja že vrsto let.

Tekste so napisali: Karlo Kocjančič, Branko Bratož-Ježek s sodelavci, uredil pa Milan Cilenšek. Vodnik je izdala in založila Planinska zveza Slovenije. Za prve kupce je pripravila posebno, **30 % nižjo akcijsko ceno**, ki bo veljala do 15. maja 1997. Cena planinskega vodnika s posebnim popustom je **1330 SIT**, v redni prodaji bo cena 1900 SIT.

Naročila in informacije:

PZS Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana
Tel.: 061/312-553, 315-493 faks: 061/1322-140

alpina[®]
trekking - korak naprej...

Trekking obutev odlikujejo naslednje lastnosti:

- 1.) Posebno oblikovana moška in ženska kopita.
- 2.) Anatomsko oblikovana gležnjica.
- 3.) Mehak in pravilno oblikovan jezik.
- 4.) Klima sistem za pravilno dihanje nog.
- 5.) Ojačana prednja kapica.
- 6.) Anatomski opetnik.
- 7.) Ojačan notranjik.
- 8.) Anatomsko oblikovana steljka.
- 9.) PU vmesni podplat za ublažitev udarcev in nudi anti-pronacijsko in supinacijsko oporo.
- 10.) Vibram podplat zagotavlja optimalni oprijem.

